

საქართველოს უნივერსიტეტი

ბიზნეს ტერმინოლოგიის თარგმნისა და სისტემატიზაციის პრობლემა
(თანამედროვე ინგლისური და ქართული ენების კონტექსტში)

ბაბულია ახოზაძე

სადისერტაციო ნაშრომი შესრულებულია
საქართველოს უნივერსიტეტის
ჰუმანიტარული სკოლის
ფილოლოგიის აკადემიური დოქტორის აკადემიური ხარისხის მოსაპოვებლად

ხელმძღვანელი:

ფილოლოგიის მეცნიერებათა დოქტორი
დომნა კარანაძე

თბილისი 2019

მიმოხილვა

სადისერტაციო ნაშრომში განხილულია თანამედროვე ინგლისური ბიზნეს ტერმინოლოგიის ქართულ ენაზე გადმოტანის თავისებურებანი. ქართულენოვანი ბიზნეს ტერმინოლოგიის სფეროში არსებული პრობლემა დაკავშირებულია ბიზნესის სფეროს განვითარებისა და აღნიშნული სფეროსათვის შესაბამისი ტერმინოსისტემის ჩამოყალიბების ინტენსიურობის ხარისხთა სხვაობასთან. ბიზნესის სფეროსათვის შესაბამისი ტერმინოსისტემა ჯერ კიდევ განვითარების პროცესშია. ამ ეტაპზე კი ქართული ენა ინტენსიურად იყენებს ინგლისური ენისათვის ტიპური ენობრივი ფორმების კალკირებას. ანალიზმა ცხადყო, რომ ინგლისურენოვანი ტერმინის ქართულში დამკვიდრების პირველ ეტაპზე ხდება ტერმინის სემანტიზაცია. აღნიშნული პროცესი გულისხმობს ტერმინის ადაპტაციას ბიზნესის სფეროში. ინგლისურენოვანი ტერმინის დამკვიდრების მეორე ეტაპზე ხდება ტერმინის კონვენციონალიზაცია - ტერმინის ტრანსპოზიცია ბიზნეს კომუნიკაციის სფეროდან ენის სისტემაში ანუ ხდება ტერმინის ტრანსფორმაცია ენობრივი სისტემის ელემენტად.

საკვლევი ტერმინოსისტემის სემანტიკისათვის ფუძემდებლურია დომენის ფენომენი, რომელიც მოიცავს მენტალურ გამოცდილებას, რეპრეზენტაციულ სივრცეებსა და კონცეპტუალურ კომპლექსებს. ადამიანის მენტალური გამოცდილების დაუსრულებელი განვითარების წყალობით, ბიზნესის თემატური სივრცე წარმოადგენს დომენების ღია სტრუქტურას, რომელშიც ჩნდება მოცულობითა და სირთულით განსხვავებული კონცეპტუალური იერარქიები. სხვადასხვა დონის დომენები ქმნიან ბიზნესის კონცეპტუალურ სფეროს. კონცეპტუალურ სფეროში ცნებობრივი სივრცეების მეშვეობით მიმდინარეობს „ინფორმაციის გრანულაცია“.

ნაშრომში ბიზნესის სფეროსათვის რელევანტური ტერმინოსისტემის სემანტიკისათვის გამოყენებულია კლასტერული ანალიზი, რომელიც გულისხმობს ყველა რელევანტური ელემენტის კლასტერულ „ხეში“ ჩართვას. სისტემის იერარქიული კლასტერიზაციის შედეგად აიგო ”ცოდნის პირამიდა“, რომლის სპეციფიკაც განპირობებულია ადამიანის მეხსიერებაში ცნებებს შორის სხვადასხვა ტიპის მიმართებათა არსებობით. ბიზნესის სფეროსათვის რელევანტური ”ცოდნის პირამიდა“ წარმოადგენს სიღრმისეულ კავშირთა,

მიმართებათა და კანონთა ერთობლიობას, რომელიც განსაზღვრავს საკვლევი ფენომენის ძირითად მახასიათებლებსა და განვითარების ტენდენციებს.

შინაარსი	4
თავი I. ბიზნეს ტერმინოლოგია და თარგმნადობა-არათარგმნადობის პრობლემა	
1.1 ბიზნეს კომუნიკაციისა და თარგმანის წარმოშობა-განვითარების ისტორია	12
1.2 თარგმანის ადეკვატურობის საკითხი	15
1.3 ადეკვატურობისა და ეკვივალენტურობის ცნებები კომუნიკაციური ლინგვისტიკის კონტექსტში	21
თავი II. კვლევის მეთოდოლოგია	
2.1 ბიზნეს ტერმინოლოგიის თარგმნის ლინგვისტური საფუძვლები	39
2.2 კომპიუტერული მთარგმნელობითი პროგრამების ლინგვისტური პრობლემები	50
2.3. პოლისემია და სინონიმია	54
2.4 სემანტიკური დომენები	61
თავი III. ფუძემდებლური დებულებები და სეგმენტაციის პრინციპები	
3.1. სქემის სეგმენტაციის პრინციპები	67
3.2 ბიზნესის სქემა თანამედროვე ინგლისურ და ქართულ ენებში	70
3.3. ბიზნეს-ტერმინოლოგიის თემატური სივრცის „ფული“ სეგმენტაცია	110
დასკვნა	132
გამოყენებული ლიტერატურა	136

შესავალი

სავაჭრო ურთიერთობებს და ბიზნესკომუნიკაციის სფეროს წამყვანი ადგილი უჭირავს ჩვენს ცხოვრებაში. ვაჭართა კლასი ძველთაგანვე დიდ როლს ასრულებდა ხალხთა შორის ეკონომიკურ-კულტურული ურთიერთობების დამყარებასა და განვითარებაში. პირველი მთარგმნელები სწორედ ვაჭრები ანუ ბიზნესმენები იყვნენ, რომლებიც სხვადასხვა ქვეყნებს სტუმრობდნენ და უკან დაბრუნებულებს თან მოჰქონდათ ახალი საქონელი და მათი სახელწოდებანი, ანუ ახალი სიტყვები. სწორედ ამ ადამიანებთან ასოცირდება ბიზნესისა და ბიზნესკომუნიკაციის სფეროს განვითარება.

აქედან გამომდინარე, საერთაშორისო სავაჭრო ურთიერთობასა და ბიზნესკომუნიკაციას დიდი ხნის ისტორია აქვს. მეთვრამეტე საუკუნის დასაწყისში ცნობილმა ინგლისელმა ვაჭარმა, მწერალმა და ჟურნალისტმა დანიელ დეფომ, რომელიც მსოფლიოში უფრო თავისი მხატვრული ნაწარმოებებით (“რობიზონ კრუზო” და სხვ.) არის ცნობილი, სპეციალური ნაშრომი მიუძღვნა ბიზნესკომუნიკაციის თემას სახელწოდებით “სრულყოფილი ინგლისელი ვაჭარი”, სადაც ის ვაჭრობას ძალიან საპატიო და უმაღლეს სოციალურ-პოლიტიკურ საქმიანობად მიიჩნევს.

საქართველოს ისტორიაში მრეწველობისა და ვაჭრობის განვითარება ადრეული ეპოქიდანვე იწყება. არქეოლოგიური გათხრების შედეგად მოპოვებული მდიდარი ისტორიული მასალა მოწმობს, რომ საქართველო უძველესი დროიდან ეწეოდა სამეწარმეო საქმიანობას და საგარეო ვაჭრობას, რასაც მისი გეოგრაფიული მდებარეობაც ხელს უწყობდა.

ეკონომიკის როლი ქვეყნის განვითარების საქმეში მუდამ კარგად ჰქონდათ გაცნობიერებული საქართველოს მეფეებსა და ქვეყნის მოწინავე საზოგადოებას.

დღევანდელი ცხოვრება წარმოუდგენელია საერთაშორისო ეკონომიკური ურთიერთობების გარეშე, მითუმეტეს ისეთი პატარა ქვეყნისთვის, როგორც საქართველოა. დასავლეთის მრავალ განვითარებულ ქვეყანას, მათ შორის დიდ ბრიტანეთსა და ამერიკის შეერთებულ შტატებს, ეკონომიკისა და ბიზნესის თვალსაზრისით დიდი გამოცდილება აქვს. ამ ქვეყნებთან არაერთი დიდი ეკონომისტის სახელია დაკავშირებული. როგორც ადრეული ეპოქის, ისე თანამედროვე. ეკონომიკისა და ბიზნესის სფეროში გავრცელებული ტერმინოლოგიის უდიდესი ნაწილი ინგლისური წარმომავლობისაა. საერთაშორისო

სავაჭრო-ეკონომიკური ურთიერთობების საწარმოებლად უმთავრესად ინგლისური ენა გამოიყენება.

ზოგადად ინგლისური დიდ გავლენას ახდენს სხვა ენებზე, მათ შორის ქართულზეც. თუმცა, თვითონ ინგლისურსაც სხვა ენების დიდი ზეგავლენა ემჩნევა, კერძოდ, ინგლისურ ენაში დღემდე უხვად არის შემორჩენილი ფრანგული და ლათინური ტერმინოლოგია.

საქართველო დასაბამიდან ცდილობს ფეხდაფეხ მიჰყვეს საერთაშორისო ცხოვრების ტემპს, რასაც ხელს უწყობს მისი გეოგრაფიული მდებარეობა, რაც არა მხოლოდ ხელს უწყობს, არამედ ერთგვარად აიძულებს კიდევ, რომ კულტურათა ამ გზაშესაყარზე განვითარების მაღალი ტემპი შეინარჩუნოს. ამდენად, ქართული ეკონომიკისათვის და, ზოგადად, ქართული საზოგადოებისთვის მნიშვნელოვანია იმ გამოცდილების გაზიარება, რაც დასავლეთის განვითარებულ ქვეყნებს გააჩნია საბაზრო ეკონომიკის თვალსაზრისით. თანამედროვე საზოგადოება წარმოდგენელია გლობალური კომერციული საქმიანობის გარეშე. შესაბამისად, სასიცოცხლოდ მნიშვნელოვანია საერთაშორისო ეკონომიკური ურთიერთობები და ბიზნესკომუნიკაცია. თუ გავითვალისწინებთ, რომ დღესდღეობით მსოფლიოში დაახლოებით შვიდიასამდე ენას ითვლიან და ქართული ენა მსოფლიოს ყველა სხვა ენისაგან მკვეთრად განსხვავდება, ყველა სხვა კულტურასთან ურთიერთობა მხოლოდ რომელიმე უცხო ენის საშუალებით არის შესაძლებელი. სხვადასხვა ეპოქაში საქართველოსთვის ასეთი საკომუნიკაციო საშუალების როლს სხვადასხვა ენა ასრულებდა. დღეს კი ჩვენი საგარეო ურთიერთობა ძირითადად ინგლისურ ენას ეყრდნობა. ინგლისური ენა არის ის ერთ-ერთი მთავარი მედიუმი, რაც საქართველოს გარე სამყაროსთან აკავშირებს. ამასთან ერთად, საქართველოსთვის სასიცოცხლო მნიშვნელობა აქვს ისეთ განვითარებულ ქვეყნებთან ურთიერთობას და მათი გამოცდილების გაზიარებას, როგორც არის ამერიკის შეერთებული შტატები და დიდი ბრიტანეთი. აქედან გამომდინარე, მეტად აქტუალურია ეკონომიკასა და ბიზნეს-კომუნიკაციასთან დაკავშირებული ტერმინოლოგიის თარგმნის პრობლემების კვლევა.

საკვლევი თემის აქტუალურობას განაპირობებს შემდეგი ფაქტორები:

გლობალიზაციის პირობებში სწრაფი ტემპით ვითარდება საერთაშორისო კომერციული ურთიერთობა და ბიზნეს კომუნიკაცია.

ბიზნესის სფეროში ერთ-ერთ ყველაზე გავრცელებულ საკომუნიკაციო მედიუმს ინგლისური ენა წარმოადგენს და ბიზნეს-ტერმინოლოგიის უდიდესი ნაწილიც ინგლისური წარმომავლობისაა.

მიმდინარე ტექნოლოგიურ პროგრესს ახალი ტექნიკური საშუალებები მოაქვს და, შესაბამისად, მათი სახელწოდებები ნეოლოგიზმების სახით შემოდის ენაში. ტექნოლოგიური რევოლუცია ფულსაც შეეხო და კრიპტოლოგიური ვალუტის წარმოშობასთან ერთად ყოველდღიურად ფულის აღმნიშვნელი და ფულთან დაკავშირებული უამრავი ახალი სიტყვა ჩნდება მსოფლიოში, შესაბამისად ქართულშიც. ქართული ენა თავისი სტრუქტურით, გრამატიკით, დამწერლობითა და ბგერებითაც კი მსოფლიოს არცერთ ენას არ ჰგავს, შესაბამისად სრულიად განსხვავებულია ინგლისური ენისგან. აქედან გამომდინარე, ინგლისური ენიდან ქართულ ენაზე თარგმნა მრავალ გამოწვევასთან არის დაკავშირებული. ამასთან ერთად, დღევანდელი დაჩქარებული ცხოვრების ტემპის გამო ყოველდღიურად სულ უფრო მეტი თარგმანის ოპერატიულად შესრულება ხდება საჭირო. თანამედროვე ცხოვრებისა და საქმიანობის კომპიუტერიზაციის პირობებში განსაკუთრებული ფუნქცია შეიძინა ელექტრონულმა ლექსიკონებმა და კომპიუტერულმა თარგმანმა. კომპიუტერული მთარგმნელობითი პროგრამები ძალიან პოპულარული და მოსახერხებელია თარგმანის სწრაფად შესასრულებლად, მაგრამ კომპიუტერული პროგრამა ვერ ახერხებს სხვადასხვა სემანტიკური, პოლისემიური მნიშვნელობების, სინონიმური რიგების, ომონიმების, ჰიპონიმების და აგრეთვე ტერმინოლოგიური ნეოლოგიზმების დიფერენცირებას და ადეკვატური ექვივალენტის იდენტიფიცირებას. აქედან გამომდინარე, ვფიქრობთ, კონკრეტული ტერმინოლოგიის სისტემატიზაცია და სეგმენტაცია და ერთგვარ სემანტიკურ დომენებში კლასტერებად დაჯგუფება საშუალებას მისცემს კომპიუტერულ მთარგმნელობით პროგრამებს და, არა მხოლოდ ამ პროგრამებს, არამედ, საერთოდ, მთარგმნელებს ელექტრონული ლექსიკონიდან თუ, ზოგადად, ელექტრონული ბაზებიდან სწრაფად მოახდინოს მოცემული კონტექსტის ადეკვატური ტერმინის იდენტიფიცირება და რეალიზაცია.

ნაშრომის მიზანს წარმოადგენს:

1. თანამედროვე ინგლისური და ქართული ენების მსგავსება-განსხვავების გამოვლენა ბიზნეს ტერმინოლოგიის ფარგლებში განხორციელებული თარგმნის ადეკვატურობისა და კომუნიკაციური ღირებულების იდენტიფიცირების გზით;
2. მრავალმდარგობრივი ბიზნეს ტერმინოლოგიის ლოგიკური სქემის კონსტრუირება მასში ინტეგრირებულ ელემენტთა სემანტიკური მნიშვნელობების ანალიზის მეშვეობით. დასახული მიზნის მიღწევას ემსახურება ისეთი ამოცანათა გადაჭრა და კვლევის ისეთი ეტაპის განხორციელება, როგორცაა:
 - I. თემისათვის რელევანტური სპეციალური მასალის მოძიება და სისტემატიზაცია;
 - II. თანამედროვე ინგლისურ და ქართულ ენებში ბიზნესის სფეროსათვის რელევანტური ტერმინოსისტემის კონსტრუირება, რაც გულისხმობს:
 1. მსგავსი რეფერენციის მქონე ტერმინების იდენტიფიცირებასა და მათ ინტეგრირებას დომენებში;
 2. გასაანალიზებელი ტერმინოლოგიის ცნებითი შემადგენლობის ეტაპობრივ დანაწევრებას, რაც ეფუძნება ტერმინების გამოყენების სიხშირის განსაზღვრას ზეპირ თუ წერილობით ტექსტში;
 3. ტერმინოსისტემის კვლევას მისი კონცეპტუალური ორგანიზაციისა და მისი შემადგენელი ფრაგმენტების თავისებურებათა ანალიზის გზით;
 4. ტერმინოსისტემის სტრუქტურაციას განსაზღვრული პრინციპების მიხედვით, რომლებიც იძლევა ერთეულთა შორის ლოგიკური კავშირის გამოვლენის შესაძლებლობას;
 5. ცნებათა თუ კონცეპტთა სემანტიკური მსგავსება-სიახლოვის განსაზღვრას;
 6. ტერმინოსისტემის სტრუქტურაში ენის ტერმინოლოგიური სიტყვაწარმოებით კანონზომიერებათა გამოვლენა;
 7. კონცეპტთა შორის არსებული კავშირების ტიპების იდენტიფიცირება;
 8. სქემის სტრუქტურულ თავისებურებათა განსაზღვრა;
 9. სქემის ფრაგმენტებს შორის არსებულ მიმართებათა ტიპების დადგენა;
 10. სქემაში ფრაგმენტების ინტერგირების საფუძვლის ინტერპრეტაცია.
 - III. თანამედროვე ინგლისურ და ქართულ ენებში ბიზნეს ტერმინოლოგიისათვის რელევანტური კონცეპტების ნომინაციური სიმჭიდროვისა და კომუნიკაციური რელევანტურობის ხარისხის განსაზღვრა;

IV. კონკრეტული თეორიული დასკვნების გამოტანა, თანამედროვე ინგლისური და ქართული ენების მსგავსება-განსხვავების გამოვლენა ბიზნეს ტერმინოლოგიის ფარგლებში განხორციელებული თარგმანის დონეზე.

ჰიპოთეზა, რომელსაც კვლევა ეფუძნება, შედგება სამი კომპონენტისაგან:

1. სავარაუდოდ, ქართულენოვანი ბიზნეს ტერმინოლოგიის სფეროში არსებული პრობლემა დაკავშირებულია ბიზნესის სფეროს განვითარებისა და აღნიშნული სფეროსათვის შესაბამისი ტერმინოსისტემის ჩამოყალიბების ინტენსიურობის ხარისხთა სხვაობასთან;
2. საფიქრებელია, რომ ბიზნეს კომუნიკაციის სფეროსათვის შესაბამისი ტერმინოსისტემის ანალიზის ერთ-ერთ ოპტიმალურ გზას წარმოადგენს ტერმინოსისტემის ძირითად კონცეპტთა კოგნიტური ინტერპრეტაცია, სხვა სიტყვებით, ვერბალიზებული ცოდნის კვლევა და იმის ახსნა, თუ როგორ უკავშირდება ენა აზროვნებას - მის ცნებობრივ (კონცეპტუალურ) სტრუქტურებსა და კატეგორიებს, მის კოგნიტურ ოპერაციებს;
3. სავარაუდოდ, ბიზნეს-ტერმინოლოგიის თემატურ განზომილებათა იდენტიფიცირებისათვის მაქსიმალურად ეფექტური შეიძლება გამოდგეს ბიზნეს სემანტიკური ველების, კლასტერებისა და სემანტიკური დომენების კონსტრუირების პრინციპები.

კვლევისათვის ფუძემდებლური აღმოჩნდა შემდეგი დებულებები:

1. ტერმინოსისტემა ტერმინოლოგიის კოგნიტური მოდელი და საგნობრივი სფეროს მეტამოდელია;
2. ბიზნესის სფეროს ტერმინოსისტემა წარმოადგენს ტერმინოლოგიური ერთეულების კორპუსს, რომელიც უზრუნველყოფს ბიზნესის სფეროსათვის შესაბამის ცნებების ნომინაციას;
3. ტერმინოსისტემა ფორმირდება გასაანალიზებელი ტერმინოლოგიის ცნებითი შემადგენლობის ეტაპობრივი დანაწევრების გზით, რაც ეფუძნება ტერმინების გამოყენების სიხშირეს ზეპირ თუ წერილობით ტექსტში;
4. ექსტრალინგვისტური თვალსაზრისით, ტერმინოსისტემის სტრუქტურა წარმოადგენს ერთმანეთთან დაკავშირებულ სიტყვათა ან სიტყვაშეთანხმებათა სისტემას;
5. ინტრალინგვისტური თვალსაზრისით, ტერმინოსისტემა ღია და დინამიური სტრუქტურაა, რომლის ელემენტებიც განიცდიან მუდმივ ცვლილებებს;

6. ტერმინოსისტემის, როგორც რთული და მყარი მთლიანობის ხედვა ეფუძნება ცნებათა ენობრივი ნიშნის ფორმაში კონსტრუირებულ და რეალიზებულ სისტემას - ლოგიკურ სქემას, რომელიც წარმოადგენს დანაწევრებული აღქმის შედეგსა და აბსტრაქციის უმაღლეს დონეს;

7. ადამიანის ფორმალური ცოდნა სამყაროზე არ არსებობს იზოლირებულად - იგი ქმნის ერთიან, სტაბილურ, კონცეპტებით დაკომპლექტებულ სტრუქტურას.

ნაშრომის მეცნიერულ სიახლეს წარმოადგენს თანამედროვე ინგლისური და ქართული ენების მსგავსება-განსხვავების გამოვლენა ბიზნეს ტერმინოლოგიის ფარგლებში განხორციელებული თარგმანის ადეკვატურობისა და კომუნიკაციური ღირებულების იდენტიფიცირების გზით.

ნაშრომის თეორიულ ღირებულებას განსაზღვრავს შემდეგი ფაქტორები:

1. ნაშრომში სინთეზირებულია კონცეპტუალური და სემანტიკური ანალიზის მეთოდები, რაც უზრუნველყოფს ინგლისურ და ქართულ ენებში ბიზნეს ტერმინოლოგიისათვის რელევანტური კონცეპტების მრავალგანზომილებიანი ბუნების დესკრიფციის ადეკვატურობას;

2. თანამედროვე ინგლისურ და ქართულ ენებში ბიზნეს ტერმინოლოგიისათვის რელევანტური ლოგიკური ქსელის კონსტრუირების პრინციპები ვალიდურია ნებისმიერი თემატური განსაზღვრულობის მქონე კონსტრუქტის ფორმირებისათვის.

კვლევის მეთოდოლოგიის საფუძველს წარმოადგენს პოლიპარადიგმულობა, რაც კონკრეტულ შემთხვევაში გულისხმობს ბიზნესის სფეროსათვის რელევანტური ლოგიკური ქსელის კონსტრუირებას როგორც ლინგვოკოგნიტურ, ისე სისტემურ-სტრუქტურულ თეორიათა ფარგლებში შემუშავებული მეთოდების სინთეზირებას.

ნაშრომში გამოყენებულია ასევე ისეთი კონკრეტული მეთოდები, როგორცაა: დომენების კონსტრუირების, კატეგორიზაციის, აღწერის, ტრანსლაცია-ანალოგიზაციის, შედარების, კონტრასტირებისა და განზოგადების მეთოდები.

ნაშრომის პრაქტიკული მნიშვნელობა განისაზღვრება შემდეგი ფაქტით:

1. ბიზნეს ტერმინოლოგიის, კერძოდ „ფულის“, თემატურ სივრცეში შემავალი ბიზნეს ტერმინოლოგიის სემანტიკურ ველებად დაყოფისა და სემანტიკურ დომენებად წარმოდგენის მეცნიერული პრინციპის შემუშავებას დიდი პრაქტიკული გამოყენება ექნება

- კომპიუტერულ მთარგმნელობით პროგრამებში. აღნიშნული პრინციპი მთარგმნელებს გაუადვილებს ამა თუ იმ ტერმინის რელევანტური ეკვივალენტის სწრაფად მოძიებას სათარგმნ ენაზე და ხელს შეუწყობს თარგმანის სწრაფად და ადეკვატურად შესრულებას;
2. ამავე დროს, სემენტაციის აღნიშნული პრინციპი გაუადვილებს უცხო ენის შემსწავლელს პროფესიულ-დარგობრივი ენის ათვისებას;
 3. მოძიებული მასალა და კვლევის შედეგები ვალიდურია როგორც კოგნიტური ლინგვისტიკისა და სტრუქტურული ლინგვისტიკისთვის, ისე ბიზნესკომუნიკაციის, კონტრასტივიკისა და ინგლისური ენის ლექსიკოლოგიის სალექციო კურსებისათვის;
 4. შესაძლებელი იქნება კვლევის შედეგებისა და მიღებული დასკვნების განზოგადება სხვადასხვა კონტექსტში. შესაძლებელია ის საფუძვლად დაედოს გარკვეულ პროექტებს ამ კონკრეტული მიმართულებით.

კვლევის მასალა მოპოვებულია მონოლინგვური, ბილინგვური და განმარტებითი ლექსიკონებიდან, ასევე ტექსტის ფრაგმენტებიდან.

ანალიზი ასევე ეყრდნობა ეკონომიკისა და ბიზნესის სხვადასხვა წყაროებიდან, ინგლისური კლასიკური ეკონომიკური ლიტერატურიდან და მათი ქართული თარგმანებიდან (ადამ სმითი, კარლ მენგერი “ეკონომიკის პრინციპები“, მენქიუ „ეკონომიკის პრინციპები“, ბლანშარი „მაკროეკონომიკა“ და სხვ.) მოძიებულ მასალას. კვლევის მასალად გამოყენებულია აგრეთვე კომერციული ინგლისური და ქართული ტექსტები ინგლისურენოვანი და ქართულენოვანი მედია-საშუალებებიდან.

ნაშრომის სტრუქტურა მოიცავს შესავალს, თავებს, ქვეთავებს, დასკვნებსა და გამოყენებული ლიტერატურის სიასპირველი ეთმობა ბიზნეს ტერმინოლოგიის თარგმნადობა-არათარგმნადობის პრობლემას. განხილულია ბიზნეს კომუნიკაციისა და თარგმანის წარმოშობა-განვითარების ისტორია, ზოგადად თარგმანის ადეკვატურობის საკითხი, ადეკვატურობისა და ეკვივალენტურობის ცნებები კომუნიკაციური ლინგვისტიკის კონტექსტში.

შესავალში აღწერილია ის თეორიულ-პრაქტიკული მიზეზები, რამაც განაპირობა კვლევის დაწყება. დასაბუთებულია კვლევის აქტუალურობა და მეცნიერული სიახლე, თეორიული და პრაქტიკული ღირებულება, ჩამოყალიბებულია კვლევის მიზნები და ამოცანები, განსაზღვრულია კვლევის მეთოდოლოგია.

თავი I ეთმობა ბიზნეს ტერმინოლოგიის თარგმნადობა-არათარგმნადობის პრობლემას. განხილულია ბიზნეს კომუნიკაციისა და თარგმანის წარმოშობა-განვითარების ისტორია, თარგმანის ადეკვატურობის საკითხი, ადეკვატურობისა და ეკვივალენტურობის ცნებები კომუნიკაციური ლინგვისტიკის კონტექსტში. თარგმანის როლს საერთაშორისო ბიზნეს კომუნიკაციის განვითარების საქმეში; ეკონომიკასა და ბიზნესთან დაკავშირებული ტერმინოლოგიის ქართული ენაზე ადეკვატურად თარგმნა-გადმოღების კრიტიკულ ანალიზს.

თავი II ეთმობა კვლევის მეთოდოლოგიას. განხილულია ბიზნეს ტერმინოლოგიის თარგმნის ლინგვისტური საფუძვლები, კომპიუტერული მთარგმნელობითი პროგრამების ლინგვისტური პრობლემები, პოლისემიური მნიშვნელობის მქონე სიტყვების, სინონიმების, ჰიპონიმების, ომონიმებისა და ჰიპერნიმების თარგმნის სირთულე, როგორც კომპიუტერული პროგრამების ერთ-ერთი მთავარი ლინგვისტური პრობლემა. განხილულია აგრეთვე სემანტიკური დომენები.

თავი III ეთმობა ფუძემდებლურ დებულებებსა და სეგმენტაციის პრინციპებს, განხილულია სქემის სეგმენტაციის პრინციპები, ის დებულებები, რომელთა გათვალისწინებითაც განხორციელდა ბიზნესის სფეროსათვის შესაბამისი ტერმინოსისტემის ფორმირება. აღწერილია ბიზნესის სქემა თანამედროვე ინგლისურ და ქართულ ენებში და მოცემულია ბიზნეს-ტერმინოლოგიის თემატური სივრცის „ფული“ სეგმენტაცია.

დასკნით ნაწილში განზოგადებულია კვლევის შედეგები და გამოტანილია შესაბამისი დასკვნები.

თავი I. ბიზნეს ტერმინოლოგია და თარგმნადობა-არათარგმნადობის პრობლემა

1.1 ბიზნეს კომუნიკაციისა და თარგმანის წარმოშობა-განვითარების ისტორია

დღევანდელ გლობალურ სამყაროში შეუძლებელია საერთაშორისო თანაარსებობა კომუნიკაციის და, შესაბამისად, თარგმანის გარეშე. თარგმანის წარმოშობა-განვითარების საქმეში დიდი წვლილი მიუძღვის ვაჭრობის განვითარებას. პირველი მთარგმნელები სწორედ ვაჭრები იყვნენ, რომელთა საშუალებითაც ხდებოდა კომუნიკაცია შორეულ ქვეყნებთან და ამ ქვეყნებიდან სავაჭროდ ჩამოტანილი საქონლის საშუალებით მათ კულტურასთან შეხება. ასე იყო მსოფლიოს ყველა ქვეყანაში და ასე იყო საქართველოშიც. ინგლისში საქმიანი ტრანზაქციები რენესანსამდე რამდენიმე ასეული წლით ადრე წარმოებდა, მაგრამ თავდაპირველად მას წერილობითი ხასიათი არ ჰქონია, მეცამეტე საუკუნიდან კი უკვე წერილობითი სახე მიიღო (თომასი/Thomas, 1999. გვ.50).

თანამედროვე ინგლისური საქმიანი წერილების სტილი მეთორმეტე საუკუნის იტალიაში განვითარებული წერილის წერის წესისგან მომდინარეობს, რომელსაც დიქტამენი ეწოდებოდა და მთელ ევროპაში გავრცელდა, მათ შორის ინგლისშიც (რიჩარდსონი/Richardson, 1980. გვ. 20). იმდროინდელ ინგლისში მიღებული იყო წერილების წერა ლათინურ ან ფრანგულ ენაზე, რაც, რასაკვირველია, ყველას არ შეეძლო - ამ საქმეს კონკრეტული ადამიანები ასრულებდნენ ძირითადად სამთავრობო და საეკლესიო კარზე. მაგრამ, როდესაც 1350 წელს სამთავრობო და საეკლესიო კარს მიღმა ზოგადად ინგლისმა ეკონომიკური განვითარების მაღალ დონეს მიაღწია, ბიზნეს საქმიანობაში ჩართული ადამიანებისათვის აუცილებელი გახდა აღრიცხვიანობა. სწორედ ამ პერიოდში გაჩნდა უამრავი ინგლისურენოვანი ბიზნეს დოკუმენტი - პეტიციები, ქარტიები, გარიგების ხელშეკრულებები და სხვ. (რიჩარდსონი, /Richardson, 1980. გვ. 20)

საფრანგეთთან ომის დროს ჰენრი V პატრიოტული სულისკვეთების პროპაგანდის მიზნით თავის კანცლერს ინგლისურ ენაზე წერდა წერილებს. ეს წერილები „საკანცელარიო რწმუნებანის“ სახელით არის ცნობილი (რიჩარდსონი/Richardson, 1980. გვ. 22).

მეთხუთმეტე საუკუნიდან ინგლისელი ვაჭრები ინტენსიურად აწარმოებდნენ საერთაშორისი ვაჭრობას. 1501-1502 წლისათვის ლონდონში უკვე ათასორასამდე ვაჭარი იყო, რომელთა უმრავლესობა მთელი კონტინენტის ბაზრებზე ვაჭრობდა. ამ დროიდან

მოყოლებული ინგლისელი ვაჭრები კომუნიკაციისათვის უკვე სულ მშობლიურ ენას იყენებდნენ (თომასი/Thomas,1999. გვ. 50).

საქართველოში არქეოლოგიური გათხრების შედეგად მოპოვებული სხვადასხვა წარმოშობის არტეფაქტები, მათ შორის საქართველოს მთელ ტერიტორიაზე აღმოჩენილი სხვადასხვა ქვეყნის ფულის ერთეულები, უძველესი მონეტები ადასტურებს, რომ ქართველ ვაჭრებს ადრეული პერიოდიდანვე ინტენსიური სავაჭრო ურთიერთობები ჰქონიათ უცხო ქვეყნებთან.

ვაჭრობის განვითარებასთან ერთად თანდათან საჭირო გახდა სხვა ქვეყნებთან უფრო მჭიდრო ურთიერთობისა და უშუალო კომუნიკაციის დამყარება. ამდენად, თავისთავად წარმოიშვა მთარგმნელებისა და თარგმანის აუცილებლობა. მთარგმნელობითი საქმიანობის ფართოდ გავრცელება მსოფლიოს სხვადასხვა ქვეყნებში ბიბლიის თარგმნას უკავშირდება. ქრისტიანობის გავრცელების შემდეგ როგორც ძველი ისე ახალი აღთქმა სხვადასხვა ენაზე ითარგმნა. ტრადიციულად ბიბლია ძველთაგანვე ითარგმნებოდა ქართულადაც და ხელნაწერის სახით არსებობდა. ხელნაწერთა შორის ყველაზე სრულყოფილია სულხან-საბა ორბელიანის მიერ რედაქტირებული „მცხეთური ბიბლია“, რომელიც კ. კეკელიძის ხელნაწერთა ინსტიტუტშია დაცული, ბეჭდური სახით კი 1981 წელს საქართველოს მეცნიერებათა აკადემიამ „მცხეთური ხელნაწერის“ სახელწოდებით გამოსცა.

საქართველოში თავდაპირველად მთარგმნელობითი საქმიანობა სწორედ ბიბლიის და რელიგიური ტექსტების თარგმნას უკავშირდებოდა და რელიგიური ტექსტების თარგმნის პრაქტიკამ ჩაუყარა საფუძველი თარგმანის სხვადასხვა მიმართულებით განვითარებას და მთარგმნელობითი პრინციპებისა და მეთოდების ჩამოყალიბებას. საქართველოში მთარგმნელობით საქმიანობა ძველთაგანვე ერთგვარი შემოქმედებითობა ახასიათებდა.

მაგრამ მეთავე საუკუნიდან უკვე განსაკუთრებული ყურადღება ექცეოდა თარგმანის ზუსტ შესატყვისობას დედანთან ანუ ადეკვატურ თარგმანს. როგორც კორნელი კეკელიძე აღნიშნავს, ქართული თარგმანის დედანთან დაახლოება თანდათანობით მოხდა.

მთარგმნელთა ეგრეთწოდებული „ათონის სკოლა“ ძველი ეპოქის მთარგმნელთა სკოლას ეკუთვნოდა და ძველ ქართულ ტრადიციებს მისდევდა. ექვთიმე მთაწმინდელი თავის თარგმანებში ნახევრად მთარგმნელის და ნახევრად ორიგინალური მწერლის როლს ასრულებდა. ექვთიმესთან შედარებით უფრო გაბედული ნაბიჯი გადადგა ამ

მიმართულებით გიორგი მთაწმიდელმა, მაგრამ ისიც ნაწილობრივ ძველ ქართულ ლიტერატურულ ტრადიციებს მისდევდა. გაცილებით პროგრესული იყო „ შავი მთის სკოლა“ და მისი ხელმძღვანელი ეფრემ მცირე. როგორც კორნელი კეკელიძე აღნიშნავს: „ეფრემის მთარგმნელობითმა მოღვაწეობამ ქართულ საზოგადოებაში განხეთქილება გამოიწვია, ის ორ ბანაკად გაყო მან: ერთ მხარეზე იყვნენ ეფრემის თანამოაზრე პროგრესისტები, მეორეზე - კონსერვატიული პარტია, ძველი ტრადიციების მოთაყვანენი, რომელთაც ეფრემის მოღვაწეობა და ის ახალი მიმართულება, რომელიც მან მთარგმნელობაში დაამკვიდრა, იმდენად ეხამუშებოდათ, რომ მას ექვთიმესა და გიორგის უპატივცემულობას, მეტიჩრობასა და მწვალებლობასაც კი სწამებდნენ“ (კეკელიძე, 1980, ტ. I, გვ. 61).

სიტყვა „თარგმანი“ ცნობილი ქართველი მწერლისა და საზოგადო მოღვაწის სულხან-საბა ორბელიანის განმარტებით „იგავიანი სიტყვის გაცხადებას“ ნიშნავს (ორბელიანი, 1928. გვ.137). როგორც მეოცე საუკუნის ცნობილი ქართველი მთარგმნელი და თეორეტიკოსი გივი გაჩეჩილაძე აღნიშნავს, ქართული თარგმანის ისტორიული პრაქტიკა სავსებით ნათელს ხდის ამ განმარტების აზრს. ისტორიულად „თარგმანში“ იგულისხმებოდა ის, რასაც დღეს განმარტებას, გაგებას, ინტერპრეტაციას ვუწოდებთ (გაჩეჩილაძე, 1958, გვ. 10).

ბოლო ხანს თარგმანისა და ინტერპრეტაციის (translation, interpretation) თეორიული ჩარჩოები მნიშვნელოვნად შეიცვალა. ქართული ენის განმარტებითი ლექსიკონის თანახმად თარგმანი არის „ერთი ენიდან მეორეზე გადაღებული ტექსტი“ (ქართული ენის განმარტებითი ლექსიკონი, 1986. გვ. 238).

როგორც აღვნიშნეთ, ზოგადად, თარგმნა ერთ ენაზე გამოხატული აზრის მეორე ენაზე გადატანას, ერთი ენის მეორეთი შეცვლას ნიშნავს. ინგლისური სიტყვა “translation” ლათინური სიტყვიდან “translatio”-დან წარმოსდგება, “translatio” გადმოტანას ნიშნავს. ეს სიტყვა ინგლისურ ენაში პირველად XIV საუკუნეში შემოვიდა ხმარებაში (<https://www.merriam-webster.com/dictionary/translation>). მისი ბერძნული შესატყვისია „მეტაფრაზა“, რაც თანამედროვე გაგებით „ფორმალურ შესატყვისობას“ ანუ სიტყვასიტყვით გადატანას ნიშნავს, ხოლო „პარაფრაზა“ „დინამიურ შესატყვისობას“. იდეალურ შემთხვევაში სასურველია ფორმისა და დინამიკის შერწყმა ისე, რომ თარგმანში არაფერი არ დაიკარგოს. მაგრამ როდესაც მთარგმნელს ორ სრულიად განსხვავებულ ენასთან, და არა

მხოლოდ ენასთან, არამედ ორ სრულიად განსხვავებულ კულტურასთან აქვს საქმე, შესაძლებელია თუ არა არსებობდეს თეორია, რომელიც ასეთ თარგმანს უზრუნველყოფს? როგორც ამერიკელი ფილოსოფოსი უილარდ ფონ ორმან კუაინი (1960) ამბობს:

ერთი ენიდან მეორეზე თარგმნის სახელმძღვანელოები შეიძლება სხვადასხვაგვარად იყოს შედგენილი; ყოველი მათგანი შეიძლება მთლიანობაში თავსებადი იყოს სამეტყველო დისპოზიციებთან, მაგრამ ამავე დროს შეუთავსებელი იყოს ერთმანეთთან. მრავალ შემთხვევაში ისინი განსხვავებული იქნება მის გამო, რომ ისინი ისეთ წინადადებებს მიიჩნევენ ერთი ენიდან მეორეზე შესატყვისად თარგმნილ წინადადებებად, რომლებიც ეკვივალენტურობის თვალსაზრისით ერთმანეთს არ შეესაბამება (კუაინი/Quine, გვ. 27).

1.2 თარგმანის ადეკვატურობის საკითხი

თარგმნა შემოქმედებითი პროცესია, შემოქმედობითობა კი თვითონ ადამიანის შინაგანი უნარია. შეიძლება ზოგადი პრინციპების შემუშავება, მაგრამ მზა რეცეპტის არა, თუმცა თარგმანში დედნის დედააზრისა და ფორმის ეკვივალენტურად გადმოცემა ნებისმიერ შემთხვევაში აუცილებელია.

როგორც ზემოთ აღვნიშნეთ, სიტყვასიტყვითი და თვისუფალი თარგმანი თავიდანვე დაუპირისპირდა ერთმანეთს, თუმცა თანდათან უპირატესობა ადეკვატურ თარგმანს მიენიჭა. თარგმანის ადეკვატურობა გულისხმობს, რამდენად ეკვივალენტურია თარგმანი დედანთან მიმართებაში. დღევანდელი გადასახედიდან ადეკვატური თარგმანი არა მარტო ტექსტის ზუსტ ტრანსლირებას გულისხმობს არამედ კულტურულ კონტექსტთა გათვალისწინებასაც. აქედან გამომდინარე, მთარგმნელისთვის ორივე ენის - (ორიგინალის და სამიზნე) სტრუქტურულ თავისებურებათა ცოდნა განსაკუთრებით მნიშვნელოვანია. თარგმანის ეკვივალენტურობის საკითხი დიდი ხანია მთარგმნელთა და თარგმანის თეორეტიკოსთა მსჯელობის საგანია.

არისტოტელეს სიტყვებით, „წარმოთქმული სიტყვები არის მენტალური განცდის გამოხატულება, დაწერილი სიტყვები კი წარმოთქმული სიტყვების გამოხატულება. ყველა ადამიანი ვერც ერთნაირად დაწერს და ვერც ერთნაირ ბგერებს წარმოთქვამს,

მაგრამ მენტალური განცდები, რასაც ესენი პირდაპირ გამოხატავენ, ყველასთვის ერთი და იგივეა, ისევე როგორც ის საგნები რომელიც ჩვენს განცდებში აისახება.“ (Retrieved March 2, 2016, from <http://classics.mit.edu//Aristotle/interpretation.html>).

ამგვარად, არისტოტელეს თანახმად ტექტის ანუ სიტყვის ზუსტად ერთნაირად წარმოთქმა და დაწერა შეუძლებელია, მაგრამ „მენტალური განცდა“ ანუ ერთნაირად გააზრება შესაძლებელია. აქედან გამომდინარე, თუ ამ თვალსაზრისით მივუდგებით თარგმანს და თვითონ თარგმნის პროცესს, აქ მთავარია აზრის გაგება, ჩაწვდომა და შესაფერისი ფორმით ანუ ადეკვატურად გადმოტანა ერთი ენიდან მეორეზე, რაც იმას გულისხმობს, რომ ადეკვატური თარგმანის უზრუნველყოფა მხოლოდ მნიშვნელობისა და აზრის ერთიანობის გადმოცემით არის შესაძლებელი. მაგრამ რამდენად შესაძლებელია აზრის სწორად გაგება ერთ ენაზე და მისი მეორე ენაზე ეკვივალენტურად გადატანა, ანუ რამდენად შესაძლებელია დედნიდან ყველაფრის ზუსტად გადმოცემა თარგმანში?

ამერიკელი ფილოსოფოსის, კუაინის (1960) თანახმად, თარგმნა ერთი ენიდან მეორეზე იოლია, თუ ეს ენები ერთი ძირიდან წარმოებულ სიტყვებს შეიცავს, ან ამ ენებს შორის გარკვეული ტრადიციული კულტურული მსგავსებაა. მაგრამ არსებობს ყოვლად განსხვავებული ენები, სადაც არანაირ მსგავსებაზე არ შეიძლება საუბარი. იმ ენებს შორის თარგმანს, რომლებსაც საერთო არაფერი აქვთ, იგი „რადიკალურ თარგმანს“ უწოდებს (გვ. 28).

ხოლო დ. დავიდსონი ყურადღებას ამახვილებს ინტერპრეტაციის პრობლემებზე, როგორც მშობლიურ ისე უცხო ენასთან მიმართებაში და ვრცლად მიმოიხილავს ინტერპრეტაციის თემას და მასთან დაკავშირებულ პრობლემებსა თუ ფაქტორებს. განსხვავებულ ენათა ურთიერთმიმართებას, მათ თარგმნასა და ინტერპრეტაციას იგი „რადიკალურ ინტერპრეტაციას“ უწოდებს (დავიდსონი/Davidson, 2001. გვ. 123-125).

ჰუმბოლდტის აზრით კი, “ რაც უფრო დიდია მცდელობა, რომ თარგმანი ზუსტი იყოს, საბოლოოდ მით უფრო სცილდება ის დედანს, რადგან დახვეწილი ნიუანსების გადმოცემისა და უბრალო განზოგადებათა თავის არიდების მცდელობაში შესაძლებელია ფაქტიურად სულ ახალი და განსხვავებული ნიუანსები მივიღოთ.“ (Retrieved March 2, 2016, from http://courses.logos.it/EN/3_15.html).

ოქტავიო პასი (2002) ნებისმიერ თარგმანს თარგმანის თარგმანს უწოდებს:

„ თითოეული ტექსტი უნიკალური, მაგრამ ამავე დროს მეორე ტექსტის თარგმანია, ესე იგი, არც ერთი ტექსტი არ არის აბსოლუტურად ორიგინალური, ვინაიდან მეტყველება თავისი არსით უკვე თარგმანია, უპირველეს ყოვლისა იმიტომ, რომ არამეტყველი სამყარო ჯერ სიტყვებად უნდა ითარგმნოს, მეორეც იმიტომ, რომ თითოეული ნიშანი და თითოეული ფრაზა სხვა ნიშნისა და სხვა ფრაზის თარგმანს წარმოადგენს.“ (პასი/Paz.გვ.10).

ყოველი ენა, ყოველი კულტურა მეტად თუ ნაკლებად განსხვავებულია მეორე ენისაგან. მაგრამ მორის ბლანშოს (2002) აზრით, თარგმანის ამოცანა ის კი არ არის, რომ ენათა და კულტურათა შორის განსხვავება წაშალოს, არამედ პირიქით: „თარგმანი ამ განსხვავების ხორცშესხმას წარმოადგენს. იგი ამაში ხედავს თავის უზენაეს დანიშნულებას და ამავე დროს, დაუძლეველ ცდუნებასაც, როცა სიამაყით აღვსილი ორ ენას აკავშირებს, მისთვის დამახასიათებელი ძალმოსილებით და ამით ჰერაკლეს გვაგონებს, ოდესღაც ზღვის ნაპირებს რომ კრავდა.“ (ბლანშო/Blanchot. გვ. 22-28].

როგორც უკვე აღვნიშნეთ, როდესაც საქმე ორ მონათესავე ენას ეხება, თარგმნა შედარებით იოლია, რასაც ის ფაქტი განაპირობებს, რომ ძირითადი ფორმები ერთმანეთს ემთხვევა, რადგან სიტყვებს ერთნაირი ძირი აქვს. შედარებით იოლია თარგმნა აგრეთვე მსგავსი კულტურების შემთხვევაში.

ქართული ენა თავისი კულტურითა თუ დამწერლობით ისეთ ენათა რიგს მიეკუთვნება, რომელიც სრულიად განსხვავდება ყველა სხვა ენისაგან - განსაკუთრებულად გამორჩეულია ყველა ენისგან. ალბათ ამიტომ იყო, რომ ძველად ქართველი მთარგმნელები თავს არიდებდნენ სიტყვასიტყვით თარგმნას და ტექტებს ქართული კულტურისთვის მისაღები ფორმით თარგმნიდნენ. როგორც კორნელი კეკელიძე (1951) აღნიშნავს, ძველ ქართულ თარგმანებში მთარგმნელებს ერთგვარი შესწორებები შეჰქონდათ, სიტყვა-სიტყვით კი არ თარგმნიდნენ, არამედ თავისუფლად და თავისებურად, საკუთარი ეკლესიის შეხედულებებისა და ტრადიციების შესაბამისად ავრცობდნენ ან ამოკლებდნენ და ზოგიერთ ადგილას ცვლიდნენ კიდევაც. „ამ გზით ზოგიერთ შემთხვევაში ქართველი მთარგმნელები იძლეოდნენ არა წმინდა თარგმანს რომელიმე თხზულებისას ამ სიტყვის ნამდვილი მნიშვნელობით, არამედ ახალ რეცენზიას ან რედაქციას ამ თხზულებისა.“ (გვ. 56)

ეს ალბათ იმ გარემოებითაც იყო განპირობებული, რომ მთარგმნელები არამარტო კულტურულ-ენობრივ განსხვავებას აწყდებოდნენ ტექსტის თარგმნისას, არამედ რელიგიურსაც. ამგვარად, ქართული თარგმანი ხშირად ორიგინალურ ნაწარმოებს ემსგავსებოდა, მაგრამ ეს სრულიადაც არ ნიშნავდა დედნის დამახინჯებას. დედააზრი მუდამ შენარჩუნებული იყო. როგორც კორნელი კეკელიძე (1951) წერს: „მთავარი არსებითი მხარე დედნისა, როგორც იდეური, ისე მხატვრული, თარგმანში გადმოდიოდა, ან ეფრემ მცირის გამოთქმა, რომ ვიხმაროთ, „თარგმანი მასვე პირსა იტყოდა,“ რაც დედანში იყო მოცემული“ (ტ. VII, გვ. 172).

საქართველოში თარგმანის ეკვივალენტურობას და სიზუსტეს ძველთაგანვე დიდი ყურადღება ექცეოდა. ჯერ კიდევ მეთერთმეტე საუკუნეში ცნობილმა ქართველმა საეკლესიო მოღვაწემ, მთარგმნელმა და ფილოსოფოსმა ეფრემ მცირემ თარგმანის საკუთარი თეორია შექმნა, რომელიც შემდგომი პერიოდის მთარგმნელობითი საქმიანობის საფუძველი გახდა. ეფრემი მოითხოვდა დედნის ზუსტად თარგმნას, ყოველგარი შემოკლებისა და განვრცობის გარეშე, მაგრამ სიტყვა-სიტყვით თარგმნის წინააღმდეგი იყო. ეფრემი ცდილობდა დიდი სიზუსტით გადმოეტანა უცხო (ბერძნული) ტექსტი ქართულად, მაგრამ თუ ქართულში შესატყვის სიტყვას ვერ იპოვიდა, ბერძნული სიტყვა პირდაპირ გადმოჰქონდა.

მეცხრამეტე საუკუნის მოწინავე ქართველი მწერლების ერთი ნაწილი დიდ წინააღმდეგობას უწევდა ქართულ ენაში უცხო სიტყვების შემოღებას. ისინი ცდილობდნენ თვითონ შეექმნათ სხვადასხვა დარგის ტერმინოლოგიის შესატყვისი ქართული სიტყვები, მათ შორის ეკონომიკასა და ბიზნესშიც. რასაკვირველია, ასე შედგენილი ქართული ტერმინოლოგიური ეკვივალენტების უმრავლესობა ენაში ვერ დამკვიდრდა, თუმცა ზოგიერთი მათგანი დღემდე შემორჩენილია და უცხოური ტერმინის პარალელურად იხმარება. ისიც უნდა ითქვას, რომ ქართულ ალებ-მიცემობასა და გარიგებით სამართალს ძალიან დიდი ხნის ისტორია აქვს და შესბამისი ტერმინოლოგიაც ადრეული პერიოდიდან არსებობს. აქედან გამომდინარე, უხეში და მოუხერხებელი ახალი ლექსიკური ფორმების შეთხზვის ნაცვლად ზოგჯერ შეიძლებოდა ადეკვატური ძველი ქართული სიტყვების მოძიება, მაგალითად სულხან-საბა ორბელიანის ქართული ლექსიკონიდან. მეორე მხრივ, ილია ჭავჭავაძე მიიჩნევდა, რომ იქ, სადაც ქართული შესატყვისის ძებნა უშედეგო იყო,

უმჯობესი იქნებოდა უცვლელად გადმოეღოთ ესა თუ ის უცხოური ტერმინი. თვითონ ილია თამამად ცდილობდა ახალი ტერმინოლოგიის შემოღებას და დამკვიდრებას ქართულ ენაში.

ზოგიერთ მთარგმნელსა და თეორეტიკოსს დასაშვებად მიაჩნდა ინტერპრეტაცია, ტექსტის განვრცობა. მეოცე საუკუნის მთარგმნელი და თეორეტიკოსი გ. გაჩეჩილაძე (1958) აღნიშნავს: „საერთოდ უნდა შევნიშნოთ, რომ ყოველ თარგმანში მოსალოდნელია ტექსტის განვრცობა, ვიდრე შემოკლება, თუკი მთარგმნელს სურს ზედმიწევნით გადმოსცეს დედნის აზრი. განვრცობილ თარგმანთა არსებობა მხოლოდ მკითხველის მოთხოვნილებით არ აიხსნება, არამედ ხშირად სხვადასხვა ენათა ურთიერთმიმართების ბრალია“ (გვ.15).

თარგმანის ეკვივალენტურობის საკითხი განსაკუთრებულ მნიშვნელობას იძენს სამეცნიერო და სპეციალური ტექსტების თარგმნისას, სადაც აუცილებელია ტერმინოლოგიური სიზუსტის დაცვა. ჯ. ქეთფორდი (1965) თარგმანის ეკვივალენტურობაზე მსჯელობისას ტექსტობრივ ეკვივალენტურობასა და ფორმის შესაბამისობას გამოყოფს (ქეთფორდი/Catford. გვ. 27). სამეცნიერო და სპეციალური ტექსტების თარგმანის ეკვივალენტურობა უმთავრესად ფორმის შესაბამისობის დონეზე უნდა განვიხილოთ, სადაც მთავარ როლს სემანტიკური შესაბამისობა ასრულებს. ქართული ენა სრულიად განსხვავდება ინგლისური ენისგან. შესაბამისად, სამეცნიერო და სპეციალური ტექსტების ინგლისურიდან ქართულ ენაზე თარგმნა საკმაოდ დიდ გამოწვევებთან არის დაკავშირებული.

სამეცნიერო ლიტერატურისა და მხატვრული ლიტერატურის თარგმნა სხვადასხვა მიდგომას საჭიროებს. ის პრინციპი, რომ თარგმანი შინაარსობრივ-იდეურად მაქსიმალურად ახლოს უნდა იყოს დედანთან, ორივე ტიპის თარგმანისათვის საერთოა, მაგრამ სამეცნიერო ლიტერატურის თარგმანისათვის ეს საკმარისი არ არის. სამეცნიერო ლიტერატურის თარგმნისას განსაკუთრებული ყურადღება ექცევა თარგმანის სიზუსტეს, სადაც რამდენიმე მიმართულება იკვეთება, მათ შორის ერთ-ერთი მთავარი საკითხია ტერმინოლოგიის თარგმნის საკითხი, რადგან როგორც ზემოთ აღვნიშნეთ სამეცნიერო ლიტერატურა ყველა სხვა სახის ლიტერატურისგან ტერმინოლოგიით გამოირჩევა. ნიუმარკის (1988) აზრით, სამეცნიერო ლიტერატურის თარგმნისას მთარგმანელები ცდილობენ რაღაც მისტიკური ელფერი შესძინონ თავიანთ პროფესიონალიზმს და თავს არიდებენ აღწერილობით

ტერმინებს იქ, სადაც სამიზნე ენაზე რაიმე სპეციალური ტერმინი არსებობს. სპეციალური ტერმინი მუდამ უფრო ზუსტია, ვიდრე აღწერილობითი ტერმინი (ნიუმარკი/Newmark. გვ. 154). როგორც ნიუმარკი (1988) აღნიშნავს:

პროფესიულ მთარგმნელთა ერთ-ერთი ყველაზე დიდი პრობლემა ნეოლოგიზმების თარგმნაა. გამუდმებით მიმდინარეობს ახალი ტექნოლოგიური საგნებისა თუ პროცესების გამოგონება. უმრავლესობას გარკვეული საჭიროებიდან გამომდინარე შესაძლოა ერთი კონკრეტული მნიშვნელობა ჰქონდეს და კონტექსტის მიხედვით ითარგმნოს, მაგრამ ზოგიერთი მათგანი სხვა ენაზე სხვა მნიშვნელობას იძენს. ნეოლოგიზმები შეიძლება განისაზღვროს, როგორც ახლად წარმოქმნილი ლექსიკური ერთეულები ან არსებული ლექსიკური ერთეულები, რომელიც ახალ მნიშვნელობას იძენს. საერთოდ, ადამიანებს მოსწონთ ნეოლოგიზმები და ზოგადად ამ ფაქტის მედია და კომერციულ ინტერესებში გამოყენება ხდება. საერთაშორისო ორგანიზაციები ცდილობენ თავიანთი სავაჭრო სახელები რეკლამაში ეპონიმიზაციად და აკრონიმიზაციად გამოიტანონ, რაც ხშირად მათი თარგმნის შესაძლებლობას ზღუდავს (ნიუმარკი/Newmark. გვ.139).

ნიუმარკი (1988) თორმეტი სახის ნეოლოგიზმს გამოყოფს:

ძველი სიტყვები ახალი მნიშვნელობით; ახლად წარმოქმნილი სიტყვები; ნაწარმოები სიტყვები; აბრევიატურები; ეპონიმიზები; ფრაზალური სიტყვები; გადმოტანილი სიტყვები; აკრონიმიზები; ფსევდო-ნეოლოგიზმები. მისივე სიტყვებით ორიგინალში შესაძლოა სულ ცოტა 18 სახის ისეთი სიტყვა შეგვხვდეს, რომლის შესატყვისიც სამიზნე ენაზე არ მოიძებნება, მათ შორისაა ნეოლოგიზმები, სხვადასხვა დიალექტის, კილოს და სპეციფიკური ენისთვის დამახასიათებელი სიტყვები, კოლოქვიალიზმები, ჟარგონი და ტაბუდადებული სიტყვები, მესამე ენიდან ან სამიზნე ენიდან ორიგინალის ენაში შემოჭრილი სიტყვები, ახალი ან მოძვეებული გეოგრაფიული და ტოპოგრაფიული ტერმინები და მათი ალტერნატიული სახელწოდებანი, პატარა სოფლების, რაიონების, ნაკადულების, გორაკების, ქუჩების სახელები. გაურკვეველი პირების სახელები, ბრენდების სახელები, დაპატენტებულ გამოგონებათა სახელები, სასაქონლო ნიშნები, ახალი ან უმნიშვნელო დაწესებულებათა სახელები, კორექტურული შეცდომები, ორთოგრაფიული

შეცდომები, განსაკუთრებით საკუთარი სახელების არასწორი ტრანსლიტერაცია, არქაიზმები, კოდური სიტყვები (ნიუმარკი/Newmark. გვ. 176).

უცხოურ ენებზე წარმოქმნილ ტერმინთა სამიზნე ენაზე გადმოტანის პრობლემა დიდი ხანია მეცნიერთა დისკუსიის საგანია, მათი თარგმნადობა-არათარგმნადობის პრობლემებზე მსჯელობა დღესაც აქტუალურია.

1.3 ადეკვატურობისა და ეკვივალენტურობის ცნებები კომუნიკაციური ლინგვისტიკის კონტექსტში

თარგმნადობის/არათარგმნადობის პრობლემაზე მსჯელობისას განსაკუთრებით აქტუალურია თარგმანის ადეკვატურობის, სიზუსტისა და სისრულის ცნებები. არათარგმნადობის თვალსაზრისის თანახმად, ერთი ენიდან მეორეზე სრულფასოვანი თარგმანის შესრულება შეუძლებელია სხვადასხვა ენების გამომსახველობით საშუალებათა შორის არსებული განსხვავების, ენათა წყობის განსხვავებულობის გამო. თუ თარგმანს განვიხილავთ ენათმეცნიერების პოზიციიდან, დავინახავთ, რომ ორიგინალისა და თარგმანის შინაარსის სრული იდენტურობა ფაქტობრივად შეუძლებელია. ამის მიზეზი კი ის არის, რომ ნებისმიერი ტექსტის ენობრივი თავისებურებები, შინაარსის ორიენტირებულობა გარკვეულ ენობრივ ერთობაზე, მხოლოდ მისთვის ტიპური „ფონური“ ცოდნითა და კულტურულ-ისტორიული თავისებურებებით შეუძლებელია „ხელახლა პროდუცირდეს“ აბსოლუტური სისრულით სხვა ენაზე.

თანამედროვე ლინგვისტიკა განიხილავს თარგმანს, როგორც ინტერლინგვისტურ და ინტერკულტურულ კომუნიკაციას, რომელიც მიმართულია ორიგინალის კომუნიკაციური ეფექტის ტრანსპოზიციაზე თარგმანში. ბუნებრივია, ამ პროცესში იკვეთება ორ ენასა და კულტურას შორის არსებული სხვაობა.

მოკლედ განვიხილოთ მთარგმნელობითი ეკვივალენტობის რამდენიმე კონცეფცია:

ა) ფორმალური შესატყვისობის კონცეფცია

აღნიშნული კონცეფციის თანახმად, შეიძლება ყველაფრის იმის გადმოცემა, რაც ექვემდებარება გადმოცემას. ფორმალური შესატყვისობის კონცეფციისთვის

დამახასიათებელია თარგმნის პროცესში ამოსავალი ენის ყველა ელემენტის მნიშვნელობისა და მნიშვნელოვნების გათანაბრება მიუხედავად მათი ფუნქციებისა.

ენის ნებისმიერი ერთეული ატარებს რეალურ ინფორმაციას საგნებზე, მოვლენებსა და სიტუაციებზე. გარდა ამისა, ენობრივი ერთეული შეიძლება ატარებდეს ინფორმაციას საკუთარი ენისა და ენობრივი კოდის სტრუქტურაზე, რომელსაც მიეკუთვნება იგი. აშკარაა, რომ ენობრივი ერთეულების დანიშნულება გულისხმობს მათ მიერ პირველადი ინფორმაციის გამოხატვას. ასევე ენობრივ ერთეულთა ფუნქციაა, მისცენ ადამიანებს ინფორმაციის ერთმანეთში გაცვლის საშუალება დენოტატურ რეალობაში. აღნიშნულ ფუნქციათა გათვალისწინებით, ინფორმაცია ენობრივი ერთეულების წყობის შესახებ გადადის მეორე პლანზე.

ბ) ნორმატიულ-შინაარსობრივი შესატყვისობის კონცეფცია

აღნიშნული კონცეფციის თანახმად, მთარგმნელი ცდილობს გადმოსცეს ამოსავალი ენის შინაარსის ყველა არსებითი ელემენტი და დაიცვას თარგმანის ენის ნორმები.

ამ კონცეფციის ფარგლებში ეკვივალენტურობა წარმოადგენს სათარგმნი ტექსტის ორი, მეტნაკლებად მნიშვნელოვანი მახასიათებლის - შინაარსის და ნორმატიულობის დამაბალანსებელ კორელაციას (თანაფარდობას).

ნორმატიულ - შინაარსობრივი (ფაქტობრივი) შესატყვისობის კონცეფციის მომხრეები ცდილობდნენ, გადაელახათ სიტყვასიტყვითი თარგმანისთვის დამახასიათებელი ნაკლოვანებები, კერძოდ კი, აღქმის სირთულე, ენის არაბუნებრივობა, რომელიც გამოწვეულია თარგმანის ენისთვის არატიპური გრამატიკული კონსტრუქციების და გამოთქმების გამოყენებით.

აქვე უნდა აღინიშნოს, რომ ნორმატიულ - შინაარსობრივი შესატყვისობის კონცეფცია შორს არის სრუყოფილებისაგან. ფაქტია, რომ სათარგმნი ენის ნორმების დაცვა არ წარმოადგენს მთარგმნელობითი ეკვივალენტურობის უზრუნველყოფის უნივერსალურ პირობას.

გარდა აღნიშნულისა, შინაარსის საგნობრივ-ლოგიკური ზუსტი ასახვა ყოველთვის არ არის ეკვივალენტური თარგმანის აუცილებელი პირობა, რადგანაც ხშირ შემთხვევებში ტექსტის ფუნქცია არ მდგომარეობს მასში ჩადებული საგნობრივ-ლოგიკური ინფორმაციის გადმოცემაში.

„შინაარსის“ ფართო და ბუნდოვან ცნებას სრულიად კანონზომიერად შეიძლება მივაკუთნოთ არა მხოლოდ საგნობრივ - ლოგიკური სიტუაცია, არამედ ემოციონალურ - შეფასებითი და სტილისტური ელემენტიც - ყველაფერი, რაც ზემოქმედებას ახდენს ადრესატის ცნობიერების რაციონალურ და ემოციონალურ სფეროებზე.

მიუხედავად იმ ფაქტისა, რომ განხილული კონცეფცია ეფექტურია მთარგმნელობით პრაქტიკაში მთელი რიგი კონკრეტული შემთხვევებისათვის, იგი მაინც ვერ განმარტავს მთარგმნელობითი ეკვივალენტობის ყველა შესაძლო შემთხვევას.

გ) ადეკვატური (სრულყოფილი) თარგმანის კონცეფცია

აღნიშნული კონცეფციის ფარგლებში სრულყოფილი თარგმანის განმასხვავებელ თვისებას წარმოადგენს ამოსავალი ტექსტის შინაარსის ამომწურავი გადმოცემა (სხვადასხვა ენაზე გადმოცემული ინფორმაციის გაიგივება); და შინაარსის გადმოცემა ტოლფასი ენობრივი საშუალებებით.

ფრაზაში „ტოლფასი ენობრივი საშუალებები“ იგულისხმება არა ამ საშუალებების მსგავსება სტრუქტურულ - ფორმალურ დონეზე, არამედ მათი ფუნქციონალური ეკვივალენტურობა. სხვა სიტყვებით რომ ვთქვათ, მთარგმნელმა თარგმნის პროცესში უნდა გამოიყენოს ისეთი ენობრივი საშუალებები, რომლებიც ასრულებენ ორიგინალის ტექსტის ენობრივი საშუალებების ანალოგიურ გამომსახველობით ფუნქციას. ორიგინალი და თარგმნილი ტექსტების ენობრივი საშუალებები შეიძლება არ ემთხვეოდეს ერთმანეთს ფორმალურ-სტრუქტურული და ლექსიკური თვალსაზრისით.

თარგმანი, რომელიც აკმაყოფილებს აღნიშნულ მოთხოვნებს, ითვლება ორიგინალი ტექსტის სრულყოფილ ანუ ადეკვატურ თარგმანად.

აღნიშნული კონცეფციის თანახმად, თარგმანის სრულფასოვნება დედნისთვის სპეციფიკური შინაარსის და ფორმის გადმოცემაა ამ უკანასკნელის თავისებურებათა ასახვის გზით, ან ამ თავისებურებათა ფუნქციონალური შესატყვისების შექმნით. ეს გულისხმობს ისეთ ენობრივ საშუალებათა გამოყენებას, რომლებიც ხშირად თავიანთი ფორმალური ხასიათით დედნის ელემენტებს არ ემთხვევიან და ანალოგიურ გამომხატველობით ფუნქციას სისტემაში - მთლიანობაში ასრულებენ. ამდენად, სრულფასოვნების ცნებისთვის განსაკუთრებით მნიშვნელოვანია იმ თანაფარდობის გადმოცემა, რომელშიც ნაწილი, ცალკეული ელემენტი ან ტექსტის მონაკვეთი მიეკუთვნება მთლიანს.

კონცეფციას საფუძვლად უდევს ამოსავალი ტექსტის ყველა ელემენტის დაყოფა შინაარსისა და მისი გამოსახვის საშუალებებად. ერთი შეხედვით, ამგვარი დაყოფა ძალიან ბუნებრივად გამოიყურება, თუმცა თუკი ყურადღებით განვიხილავთ ამ პრობლემას, ორ ცნებას შორის - „შინაარსსა“ და „საშუალებებს“ შორის საკმარისად მკვეთრი ზღვარი არ იქნება.

თუ ცნებას „შინაარსი“ განეკუთვნება მხოლოდ ობიექტები და მათ შორის მიმართება (საგნობრივ-ლოგიკური შინაარსი), მაშინ ძალაში რჩება შემდეგი კრიტიკული შენიშვნა: თუ „შინაარსად“ მივიჩნევთ ტექსტის ყველა ელემენტს, რომელსაც ითვსებს ტექსტის რეცეპტორი და რომელიც ზემოქმედებს მასზე, მაშინ „შინაარსში“ შევა ტექსტის ყველა ის ელემენტი, რომელიც განეკუთვნება „საშუალებების“ ჯგუფს. „საშუალებების“ ჯგუფში დარჩება მხოლოდ ის ელემენტი, რომელიც სრულიად „გამჭირვალეა“, არ ფიქსირდება ტექსტის რეცეპტორის მიერ და არ ზემოქმედებს მასზე.

კონცეფციაში ხდება ფუნქციონალურობის ცნების არათანმიმდევრული გამოყენება. როგორც დაკვირვებები გვიჩვენებს, ფუნქციონალური ხასიათი გააჩნია არა მხოლოდ ენობრივ საშუალებებს, არამედ შინაარსსაც და ეს გარემოება გათვალისწინებულია თარგმნის პროცესში: ზოგჯერ ტექსტის ერთეულების „გაცვლა“ ხდება არა შინაარსის, არამედ ფუნქციის მიხედვით. დედნისთვის სპეციფიკური შინაარსის და ფორმის თანაფარდობის გადმოცემისას, ადეკვატური (სრულყოფილი) თარგმანის კონცეფცია არასაკმარისად ითვალისწინებს იმ გარემოებას, რომ თარგმანის დროს შინაარსი და ფორმა შედიან ერთმანეთთან კონფლიქტში. ამ კონფლიქტის მოგვარება კი შესაძლებელია მოდიფიკაციების საშუალებით. ეს კი, თავის მხრივ, ითხოვს თარგმანის ეკვივალენტურობის თეორიულ კონცეფციაში ტექსტის ელემენტების იერარქიის ცნების შემოტანას. იერარქიაზე დაყრდნობით მთარგნელს უნდა შეეძლოს იმის განსაზღვრა, თუ ტექსტის რომელი ელემენტები უნდა გადმოსცეს ზუსტად, რომელი შეიძლება შეცვალოს ან უგულებელყოს.

დინამიკური (ფუნქციონალური) ეკვივალენტობის კონცეფცია დინამიკური ეკვივალენტურობის ცნება პირველად გამოყო იუჯინ ნაიდამ (1964). იგი გვთავაზობს ძალზე საინტერესო დიფერენციაციას და ხაზს უსვამს ორ გარემოებას (ნაიდა/Nida. გვ. 114-128): ა) როდესაც შინაარსი დომინირებს ფორმაზე და ბ) როდესაც ფორმალური მახასიათებელი უფრო მნიშვნელოვანია შინაარსზე.

აქედან გამომდინარე, სწორედ მას ეკუთვნის ტერმინები - ფორმალური ეკვივალენტურობა და დინამიკური ეკვივალენტურობა. მკვლევარის თვალსაზრისში ლაპარაკია ერთი ენის მატარებელი და ამოსავალი ენის მიმღების და მეორე ენის მატარებელი თარგმნილი ტექსტის მიმღების რეაქციათა თანხვედრაზე. აღნიშნული კონცეფციის თანახმად, შინაარსი, რომელიც აუცილებლად უნდა გადმოიცეს, შედგება ოთხი ელემენტისგან: დენოტატიური, სინტაქსური, კონოტაციური და პრაგმატული მნიშვნელობებისაგან.

თარგმანის ფუნქციონალური ადეკვატურობის კონცეფცია ეფუძნება ტექსტის ფუნქციონალური ადეკვატურობის ცნებას, რომელიც უნდა დაკონკრეტდეს. ტექსტის ცალკეული კომუნიკაციური ფუნქციების შინაარსობრივი ინტერპრეტაციის სახით. რაც უფრო კონკრეტულია კომუნიკაციური ფუნქციის ცნების მნიშვნელობა, მით უფრო მეტი რაოდენობის ფუნქცია შეიძლება იქნას დადგენილი და მით უფრო შინაარსიანი იქნება თითოეული მათგანის ლინგვისტური დახასიათება. კონკრეტულობის მოცემულ დონეზე კომუნიკაციური ფუნქციების სისტემის გამოვლენა შეიძლება განხორციელდეს კომუნიკაციის ზოგადი თეორიის პოზიციიდან.

ტექსტის ადეკვატურობის ზოგადი ცნება გამომდინარეობს ვერბალური კომუნიკაციის ფუნქციონალური ანალიზიდან. როგორც ცნობილია, კომუნიკაციის სამ ძირითად კომპონენტს შეესაბამება ფუნქციონალურ-პრაგმატული დახასიათებების შემდეგი სამი ტიპი: ინფორმაციის გადამცემის მიზანდასახულობა - კომუნიკაციური ინტენცია; ამ ინტენციების რეალიზაცია ინფორმაციის შინაარსსა და გაფორმებაში; ინფორმაციის მიმღების რეაქციები - კომუნიკაციური ეფექტები.

ტექსტის პრაგმატული ადეკვატურობის ცნება გამომდინარეობს იქიდან, თუ რამდენად შეესაბამება იგი ინფორმაციის გამგზავნის ინტენციას, ხოლო ასეთი ადეკვატურობის კრიტერიუმებად გვევლინება კომუნიკაციური ეფექტები. კომუნიკაციის თეორიაში გამოიყოფა ტექსტის კომუნიკაციური ფუნქციის ოთხი ძირითადი ტიპი, რომელთაც შეესაბამება პრაგმატული ადეკვატურობის ოთხი ძირითადი კატეგორია.

ამრიგად, ტექსტი ინფორმაციულად ადეკვატურია, თუ ის შესაბამისობაშია გამგზავნის კომუნიკაციურ ინტენციასთან, იწვევს ან შეუძლია გამოიწვიოს ადრესატის ცოდნის ცვლილება. ტექსტს უნდა გააჩნდეს ინფორმაციული სიახლის ხარისხი, ადრესატისათვის საკმარისი დამაჯერებლობა და სანდოობა. ტექსტი ადეკვატურია იმ შემთხვევაშიც, თუ ის

შესაბამისობაშია გამგზავნის კომუნიკაციურ ინტენციასთან, იწვევს ან შეუძლია გამოიწვიოს ცვლილებები შეხედულებების სისტემაში, შეფასებაში, ინფორმაციის ადრესატის ემოციონალურ სფეროში. ტექსტი ადეკვატურია იმ შემთხვევაშიც, თუ გამგზავნის კომუნიკაციური ინტენციის შესაბამისად იწვევს ცვლილებებს მისი ადრესატის ქცევაში. და ბოლოს, ტექსტი ადეკვატურია, თუ გამგზავნის კომუნიკაციური ინტენციის შესაბამისად, იგი იწვევს ან შეუძლია გამოიწვიოს ცვლილებები ინფორმაციის ადრესატის ცოდნაში, მის მიერ შესაძლო ქცევითი რეაქციების ვარიანტებიდან ერთ-ერთის შერჩევაში. ტექსტი უნდა მოიცავდეს ინფორმაციას, რომელიც აუცილებელია ადრესატის გარკვეული ცოდნის, მისი სემიოტიკურად განპირობებული ქცევის მოსაწესრიგებლად და დასარეგულირებლად. ამრიგად, ფუნქციონალურ-პრაგმატული ადეკვატურობის ცნება გამომდინარეობს თარგმანის, მისი გამგზავნის კომუნიკაციური ინტენციის თანაფარდობის შეფასებიდან, რომელიც რეალიზებულია ორიგინალის ტექსტში. თუ თარგმანის ხარისხის იმ კრიტერიუმების შემუშავება და პრაქტიკული გამოყენება, რომელიც ეყრდნობა სემანტიკურ-სტილისტური ადეკვატურობის კონცეფციას, წარმოადგენს ლინგვისტურ პრობლემას, რომლის გადაჭრა ხორციელდება თარგმანის ლინგვისტური თეორიის საშუალებით, მაშინ თარგმანის ხარისხის კრიტერიუმების შემუშავება და გამოყენება, რომელიც დაფუძნებულია ფუნქციონალური ადეკვატურობის კონცეფციაზე, წარმოადგენს ლინგვო-პრაგმატიკულ პრობლემას, რომლის გადაჭრაც შესაძლებელია კომუნიკაციის თეორიის საშუალებით. თარგმანის ეკვივალენტობის მიღწევა წარმოადგენს მთარგმნელის მიზანს. მიზანი კი განსაზღვრავს სუბიექტის მოქმედების ხერხებს და ხასიათს. ამიტომ ადეკვატურობა წარმოადგენს თარგმანის ეფექტურობის საზომს.

ეკვივალენტურობა აშკარად აპელირებს რაოდენობაზე, „ადეკვატურობა“ კი ორიენტირებულია ხარისხზე. ეკვივალენტურობა თარგმანს აფასებს პროპოზიციის ანუ ლოგიკურ-სემანტიკური შინაარსის მიხედვით, „ადეკვატურობის“ მიზანი კი თარგმანის ექსპრესიული ფუნქციაა.

ეკვივალენტურობის და ადეკვატურობის კორელაცია თანამედროვე ლინგვისტიკის ერთ-ერთი აქტუალური პრობლემაა. რეალურად, აღნიშნული პრობლემა წარმოადგენს ინტერლინგვისტური და ინტერკულტურული კომუნიკაციის პრობლემას.

და მაინც, როგორია ადეკვატური თარგმანი? - პასუხი ამ კითხვაზე შემდეგია: თუ თარგმანი ეკვივალენტურია ორიგინალისა, სხვა სიტყვებით, თუ ორიგინალსა და თარგმანს გააჩნია თანაბარი კომუნიკაციური მნიშვნელოვნება-ღირებულება, მაშინ თარგმანი ადეკვატურია. არსებობს თუ არა კომუნიკაციური ღირებულების ობიექტურად აღწერის შესაძლებლობა? ხომ არ არის კომუნიკაციური ეკვივალენტურობის ცნება მეტისმეტად ბუნდოვანი? ხომ არ იქნება მიზანშეწონილი კომუნიკაციური ღირებულების ცნების ჩანაცვლება შინაარსით? შინაარსს, რომელიც უშუალოდ გამოიყვანება ერთეულთა მნიშვნელობებიდან (ფუნქციებიდან), შეიძლება ეწოდოს ფუნქციონალური ღირებულება, ხოლო ორიგინალისა და თარგმანის ფუნქციონალურ ღირებულებათა თანხვედრას კი - ორიგინალისა და თარგმანის ფუნქციონალური ეკვივალენტურობა.

რა თქმა უნდა, ფუნქციონალური ღირებულება წარმოადგენს კომუნიკაციური ღირებულების მხოლოდ ერთ-ერთ კომპონენტს, სამაგიეროდ, მისი აღწერა შესაძლებელია ლინგვისტური ტერმინებით და ამით გამარტივდება ორიგინალისა და თარგმანის ეკვივალენტურობის ობიექტურად განსაზღვრის პროცესი.

ეკვივალენტურობასთან დაკავშირებით არსებობს აზრთა სხვადასხვაობა. მთლიანობაში ეკვივალენტურობას უწოდებენ „მეტყველების ერთეულს, რომელიც ფუნქციონალურად ემთხვევა სხვას, რომელსაც შეუძლია შეასრულოს იგივე ფუნქცია, რაც სხვა „მეტყველების ერთეულს“ (ტაროუნი/Tarone, კოჰენი/Cohen, დუმასი/Dumas, 1983, 35-48).

მკვლევართა აზრით, ეკვივალენტურობა ნიშნავს „დედნის ინფორმაციასა და თარგმანის მკითხველს შორის დინამიკური კავშირის დამყარებას. ეკვივალენტობა თანასწორი ურთიერთობაა ორი ლინგვისტური სისტემის ნიშნებს შორის, ორ განსხვავებულ ლინგვისტურ კოლექტივში, სადაც თითოეულს საკუთარი სოციო-კულტურული კონტექსტი აქვს. ამასთან, ეკვივალენტური თარგმანი არ გულისხმობს თითოეული სიტყვის შესატყვისობას. შესაძლოა, რომ თარგმანის მრავალი ვარიანტი იყოს ეკვივალენტური” (სპერბერი/Sperber, უილსონი/Willson, 1995. 167-174). ზოგი ლინგვისტი ეკვივალენტობას განსაზღვრავს როგორც ორიგინალისა და თარგმანის ფუნქციონალურ ტოლფასობას“ (ჰერმანსი/Hermans, 1999. 46-58).

გულისხმობს თუ არა ორიგინალისა და თარგმანის კომუნიკაციური ეკვივალენტურობა ორიგინალისა და თარგმანის მაქსიმალურ ეკვივალენტურობას? კომუნიკაციური

ეკვივალენტურობის ცნება ასოცირდება ადრესატის უნართან, მიიღოს მისთვის განკუთვნილი შეტყობინებიდან საჭირო ინფორმაცია. შეიძლება გამოვეყოთ ენობრივი მედიაციის შემდეგი ტიპები:

1. თარგმანი მაქსიმალურად ეკვივალენტურია ორიგინალისა; შეტყობინების ადრესატი და ადრესანტი ფლობენ ინფორმაციის ადეკვატური აღქმისათვის საჭირო – აუცილებელ, საკმარის და თანაბარ უნარს;
2. თარგმანი არ არის მაქსიმალურად ეკვივალენტური ორიგინალისა; შეტყობინების ადრესატი და ადრესანტი არ ფლობენ ინფორმაციის ადეკვატური აღქმისათვის საჭირო – აუცილებელ, საკმარის და თანაბარ უნარს; ასეთ შემთხვევაში, თარგმანი

ჰეტეროვალენტურია ორიგინალის მიმართ. (ჰალვერსონი/Halverson, 1997. გვ. 207-234)

ადრესატის ფაქტორის გათვალისწინება იძლევა კომუნიკაციური ეკვივალენტურობის კონცეფციის ახლებურად გააზრების საშუალებას. ეს ფაქტია, თუმცა კვლავ იბადება კითხვები: რამდენად გულისხმობს ამ შემთხვევაში სიახლე სისრულესა და ობიექტურობას? შესაძლებელია თუ არა ადრესატის შემეცნებითი უნარის ობიექტური აღწერა ან გაზომვა? პასუხი ყველა კითხვაზე შემდეგია: მხოლოდ მეტ-ნაკლებად!

თარგმანისა და ორიგინალის კომუნიკაციური ეკვივალენტურობა მდგომარეობს თარგმანში ორიგინალის კომუნიკაციური ღირებულების იმ “შუალედური ნაწილის” შენარჩუნებაში, რომელიც საერთოა შეტყობინების ადრესატებისათვის. რამდენადაც ეს “შუალედური ნაწილი” არსებობს პოტენციურ ვარიანტებში, ორიგინალს შეიძლება შეესაბამებოდეს რამდენიმე სხვადასხვა კომუნიკაციურად ეკვივალენტური თარგმანი.

კვლავ ჩნდება კითხვა: არსებობს თუ არა თარგმანის “უნივერსალური” ვერსიის კონსტრუირების შესაძლებლობა? რას უნდა დაეყრდნოს მთარგმენლი ანალოგიზაცია-ტრანსლაციის პროცესში? პასუხი შემდეგია: “უნივერსალურობა” არ გამოიციხავს ინვარიანტთა არსებობას; “უნივერსალურობა” გულისხმობს “სისრულეს”, “სისრულე” კი – ადრესატთა ფონური ცოდნის მაქსიმალურ ზოგადობას.

იმისათვის, რომ ტრანსლაცია-ანალოგიზაციის პროცესს მიეცეს ობიექტური ხასითი, საჭიროა აღნიშნულ პროცესში გამოიყოს იმ ტიპის ფაქტორები, რომლებიც არიან არა შემთხვევითი, არამედ კანონზომიერი. მხოლოდ კანონზომიერ ფაქტორთა შესწავლა

იმლევა თეორიული განზოგადების საშუალებას. სწორედ ამ ფაქტორთა ანალიზს მივყავართ ტრანსლაცია-ანალოგიზაციის პროცესისადმი კომუნიკაციური მიდგომისაკენ.

აღნიშნული მიდგომა გულისხმობს ტრანსლაცია-ანალოგიზაციის პროცესის მაკროლინგვისტურ ასპექტში განხილვას, რამდენადაც ენობრივი ნიშანი კომუნიკაციაში მონაწილეობს არა მხოლოდ თავისი ფორმით, არამედ მნიშვნელობითაც (როგორც სიგნიფიკატურით, ისე დენოტატურითაც). ენობრივი ნიშნის სწორედ ამ სამი კომპონენტის (ფორმის, სიგნიფიკატისა და დენოტატის) გათვალისწინებით უნდა მოხდეს ორიგინალისა და თარგმანის ეკვივალენტურობის დადგენა.

ტრანსლაცია-ანალოგიზაციის პროცესში ხორციელდება:

1. სუბსტიტუცია გრამატიკული მნიშვნელობის საფუძველზე;
2. ინტერპრეტაცია სიგნიფიკატური მნიშვნელობის საფუძველზე;
3. პარაფრაზირება დენოტატური მნიშვნელობის საფუძველზე.

პარაფრაზირების შედეგად მიღებული შეუსაბამობა ორიგინალისა და თარგმანის პარამეტრებს შორის წარმოადგენს არა ინტერპრეტატორის თავნებობის შედეგს, არამედ ერთეულის სპეციფიკით განპირობებულ ფაქტს.

რა შეიძლება ვიგულისხმოთ ორიგინალისა და თარგმანის ეკვივალენტურობაში? - პასუხი ამ კითხვაზე შემდეგია:

1. ნორმატიულ-შინაარსობრივი შესაბამისობა ორიგინალსა და თარგმანს შორის, რაშიც იგულისხმება თარგმანში ორიგინალის ყველა არსებითი შინაარსობრივი ელემენტის გადმოტანა-შენარჩუნება;
2. დინამიური (ფუნქციური) შესაბამისობა ორიგინალსა და თარგმანს შორის, რაშიც იგულისხმება ორიგინალისა და თარგმანის ადრესატების რეაქციების თანხვედრა.

ორიგინალისა და თარგმანის დინამიურ (ფუნქციურ) ეკვივალენტურობას განვსაზღვრავთ, როგორც ორიგინალისა და თარგმანის იდენტურ კომუნიკაციურ-ფუნქციურ ღირებულებას, რაც შეიძლება გამოვთქვათ შემდეგი ფრაზით: “ორიგინალი და თარგმანი მეტ-ნაკლებად ერთნაირ ზეგავლენას ახდენს ადრესატზე”. ამ შემთხვევაში, ზეგავლენის იდენტურობაში ვგულისხმობთ ორიგინალსა და თარგმანში ძირითადი ინფორმაციის იდენტური რაოდენობის არსებობის ფაქტს. ძირითად ინფორმაციას კი განვსაზღვრავთ, როგორც

თარგმანში ორიგინალის კომუნიკაციური ინტენციის იდენტიფიცირებისათვის საჭირო ინფორმაციას.

ბუნებრივია, ჩნდება კითხვა: გულისხმობს თუ არა ორიგინალისა და თარგმანის ეკვივალენტურობა მათ იდენტურობას? პასუხი ამ კითხვაზე შემდეგია: დიახ, მაგრამ მხოლოდ იმ შემთხვევაში, თუ იგულისხმება კომუნიკაციური ინტენციის იდენტურობა, რაც წარმოადგენს ორიგინალისა და თარგმანის კომუნიკაციური ეკვივალენტურობის საფუძველს. ზოგადად კი, “ეკვივალენტურობა”, ყოველგვარი დაზუსტების გარეშე, სრულიად არარელევანტური პარამეტრია ტრანსლაცია-ანალოგიზაციის პროცესის ეფექტურობის დადგენისათვის.

გულისხმობს თუ არა ორიგინალისა და თარგმანის ეკვივალენტურობა თარგმანის სრულფასოვნებას? პასუხი ამ კითხვაზე შემდეგია: დიახ, მაგრამ მხოლოდ იმ შემთხვევაში, თუ იგულისხმება ორიგინალის კომუნიკაციური ინტენციის სრული ტრანსპოზიცია თარგმანში.

ტრანსლაცია-ანალოგიზაციის პროცესისათვის რელევანტურია ისეთი ტერმინები, როგორცაა “კომუნიკაციური ეკვივალენტურობა” და “კომუნიკაციური ინტენციის იდენტურობა” და არა ზოგადად “ეკვივალენტურობა” და “იდენტურობა” (შიფრინი/Schiffirin, 1994. გვ. 394; ტროიკი/Troike, 1969. გვ. 62-68; პარიბახტი/Paribakht, Applied Linguistics 6(2), 1985. გვ. 143; ბაიალისტოკი/Bialystok, 1990. გვ. 84; ტაროუნი&იული/Tarone&Yule, 1989. გვ. 103).

რატომ უნდა გაიმიჯნოს ერთმანეთისაგან “კომუნიკაციური ეკვივალენტურობა” და “ეკვივალენტურობა”? - საქმე ისაა, რომ საკომუნიკაციო კომპეტენციის მკვლევართა კვალდაკვალ, “ეკვივალენტურობა” გვესმის, როგორც ინფორმაციის რაოდენობა.

რამდენადაც, უმეტესწილად, ტრანსლაცია-ანალოგიზაციის განხორციელება შეუძლებელია გარკვეული ინფორმაციული დანაკარგის გარეშე, თარგმანი ვერასდროს ვერ იქნება ორიგინალის სრული, აბსოლუტური ეკვივალენტი (ტრიპი/Tripp, 1972. გვ. 123-156), (კანელი/Canale, 1983. გვ. 78-93; სტროუსონი/Strawson, 1991. გვ. 134-147).

“კომუნიკაციური ეკვივალენტურობა” კი გვესმის, როგორც ორიგინალისა და თარგმანის კომუნიკაციური ინტენციის იდენტურობა (კორდერი/Corder, 1983. გვ. 17-32).

როგორ მიიღწევა ორიგინალისა და თარგმანის “კომუნიკაციური ეკვივალენტურობა”?
 პასუხი ამ კითხვაზე შემდეგია: ორიგინალის შინაარსის ინვარიანტული ნაწილის
 იდენტიფიცირებითა და მისი ტრანსპოზიციით თარგმანში.

ორიგინალის შინაარსის ინვარიანტულ ნაწილში ვგულისხმობთ ინფორმაციის იმ ნაწილს,
 რომელშიც გაცხადებულია ორიგინალის ფუნქცია – კომუნიკაციური ინტენცია, სხვა
 სიტყვებით, ორიგინალის შინაარსის ინვარიანტულ ნაწილს ვუწოდებთ ინფორმაციის იმ
 ნაწილს, რომელიც აუცილებელი და საკმარისია ორიგინალისა და თარგმანის
 კომუნიკაციური ეკვივალენტურობის მიღწევისათვის.

ბუნებრივია, ჩნდება კითხვა: არის თუ არა კომუნიკაციური ეკვივალენტურობა ცვლადი
 პარამეტრი? – რა თქმა უნდა! კომუნიკაციური ეკვივალენტურობის ხარისხი სხვადასხვაა
 თარგმანის სხვადასხვა ადრესატისათვის, უფრო ზუსტად კი, სხვადასხვა ტიპის ფონური
 ცოდნის მქონე ადრესატებისათვის (იაკობსონი/Jakobson, 1959/1966. გვ. 82-97), (ლევაი/Levy,
 1967. გვ. 226-238; ნიუმარკი/(Newmark, 1988. გვ. 162-174).

ტრანსლაცია-ანალოგიზაციის განხორციელება მიზნად ისახავს შემდეგი ამოცანების
 გადაჭრას:

1. ტრანსლაცია-ანალოგიზაციის ზოგადლინგვისტური საფუძვლების განსაზღვრას,
 რაშიც იგულისხმება იმ ფაქტორების იდენტიფიცირება, რომელთა საშუალებითაც ეს
 პროცესი იძენს ობიექტურობის ხარისხს, სხვა სიტყვებით, შესაძლებელი ხდება ამ
 პროცესის საზღვრების დადგენა;
2. ლინგვისტური კვლევის ობიექტისათვის სტატუსის მინიჭებას, რაშიც იგულისხმება
 თარგმანის, როგორც ენობრივი მედიაციის ერთ-ერთი ტიპის თავისებურებათა
 გამოვლენა;
3. ორიგინალისა და თარგმანის ეკვივალენტურობის საფუძვლის ანალიზს;
4. ორიგინალისა და თარგმანის კომუნიკაციური თანაბარდებულებიანობის
 კრიტერიუმების დადგენა.

ტრანსლაცია-ანალოგიზაცია წარმოადგენს ადრესანტსა და ადრესატს შორის
 იტერლინგვისტური კომუნიკაციის საშუალებას. სწორედ ამიტომ, ტრანსლაცია-
 ანალოგიზაციის პროცესისათვის განსაკუთრებით მნიშვნელოვანია კომუნიკაციური
 ლინგვისტიკის ფუძემდებლური ცნებები (კრუზი/Cruise, 1973. გვ. 107-123; ბახმანი/Bachman,,

19903 გვ. 4-58; შიფრინი/Schiffirin, 1994. გვ. 394; კანელი & სუენი/Canale & Swain, Linguistics 1(1), 1980. გვ. 216-223).

თარგმანის კვლევის ლინგვისტურ მეთოდს წარმოადგენს ორიგინალისა და თარგმანის შეპირისპირებითი კვლევა, რაშიც იგულისხმება ორიგინალისა და თარგმანის ფორმისა და შინაარსის მსგავსება-განსახვავებულობის გამოვლენა (სინგი/Singh, 1996. გვ. 134-143; ბერმანი/Bermann&პორტერი/Catherine, 2014. გვ. 203-212; (ჯილი/Gile, 2001. გვ. 23-38; (სალდანია/Saldanha&ო'ბრაიენი/O'Brien, 2013. გვ. 67-74).

ორიგინალისა და თარგმანის შეპირისპირებითი კვლევა იძლევა ტრანსლაცია-ანალოგიზაციის მექანიზმის დადგენის საშუალებას, რაშიც იგულისხმება:

1. ორიგინალსა და თარგმანში იდენტური და დიფერენციალური ერთეულების გამოვლენა;
2. ორიგინალის ფორმისა და შინაარსის ტრანსფორმაციის ანალიზი თარგმანში.

ვეყრდნობით რა, ისეთ ცნებებს, როგორცაა: ადრესატი და ადრესანტი, სიტუაცია და კონტექსტი, კომუნიკაციური ინტენცია და ფონური (ენციკლოპედიური) ცოდნა,

თავისთავად გვიწევს ტრანსლაცია-ანალოგიზაციის პროცესის აბსოლუტური ობიექტურობის შესაძლებლობის უარყოფა (ჰატმინი/Hatim & მესონი/Mason, 1990, გვ. 92-114; ჰატმინი/Hatim & მესონი/Mason, 1997. გვ. 22-35; ჩესტერმანი/Chesterman, 1989. 87-94).

აქედან გამომდინარე, შეიძლება ითქვას, რომ ნებისმიერი თარგმანი სუბიექტურია იმ ხარისხით, რა ხარისხითაცაა სუბიექტური ნებისმიერი ტექსტი, რომელიც წარმოადგენს კონკრეტული კომუნიკატორის სამეტყველო აქტის შედეგს (ჰატმინი/Hatim, 1997/2000. გვ. 46-53; ჰარდუიკი/Hardwick, 2000. გვ. 78-73; ჰატმინი/Hatim, 2001. გვ. 117-134).

თუმცა თარგმანის სუბიექტურობა იზღუდება თარგმანში ორიგინალის შინაარსის მაქსიმალური სისრულით ტრანსპოზიციის აუცილებლობით (ნაიდა/Nida & ტაბერი/Taber, 1969. გვ. 56-74; ფროლი/Frawley, 1984. გვ. 67-78.

თარგმანში ორიგინალის შინაარსის მაქსიმალური სისრულით ტრანსპოზიციის შესაძლებლობა კი განპირობებულია ორიგინალში ობიექტურად არსებული მონაცემების . ტრანსპოზიციაზე თარგმანში (ბელი,1991. გვ. 127-132; ტიური/Toury, 2012. გვ. 156-164; ბასნეტი/Bassnet & ლიფევერი/Lefevere, 1990. გვ. 45-48; ბიგენეტი/Biguenet &რაინერ/ Rainer, 1989. გვ. 18-24).

ობიექტურად არსებული მონაცემები გვესმის, როგორც ორიგინალის, ისე თარგმანის ავტორის ინტერპრეტაციისაგან “თავისუფალი”, უფრო ზუსტად კი, სუბიექტური დამოკიდებულებით არამარკირებული მონაცემები. სამეტყველო აქტის სუბიექტურობიდან გამომდინარე, ვაცნობიერებთ, რომ ამ ტიპის ობიექტურობაც პირობითია, და ტრანსლაცია-ანალოგიზაციის პროცესს განვსაზღვრავთ, როგორც ინტერპრეტატორის მიერ ორიგინალში არსებულ ობიექტურ მონაცემთა სუბიექტურ რეალიზაციას თარგმანში. თუმცა ვაღიარებთ, რომ ობიექტურ მონაცემთა ეს დეფინიციაც ვერ აცხადებს პრეტენზიას აბსოლუტურ ობიექტურობაზე. იგი დაზუსტებას საჭიროებს!

ტრანსლაცია-ანალოგიზაციის პროცესის სუბიექტურობა არ წარმოადგენს აღნიშნული პროცესის შედეგის (თარგმანის) ობიექტური კვლევის დაუძლეველ ბარიერს (მასქარი/Muscard, 1996. გვ. 67-83; პიმი/Pym, 1992. გვ. 45-48; მანდელი/Munday, 2001. გვ. 127-134; სნელ-ჰორნბი/Snell-Hornby, 1995. გვ. 1117-125). ორიგინალისა და თარგმანის შეპირისპირებითი კვლევა გულისხმობს, როგორც ორიგინალისა და მისი ერთი თარგმნილი ვერსიის, ისე ორიგინალისა და მისი სხვადასხვა (რამდენიმე) ვერსიის შეპირისპირებით კვლევას (გენცლერი/Gentzler, 1993. გვ. 57-62; ქეთფორდი/Catford, 1965. გვ. 114-123. ორიგინალისა და მისი სხვადასხვა (რამდენიმე) თარგმნილი ვერსიის შეპირისპირებითი კვლევა ხორციელდება სტატისტიკური მეთოდის გამოყენებითა და ინფორმანტთა გამოკითხვის გზით (მელინჯერი/Mellinger & ჰანსონი/Hanson, 2017. გვ. 92-103). აღნიშნული მეთოდები იძლევა ორიგინალსა და თარგმანის ვერსიებში კორელაციური ელემენტების გამოვლენის საშუალებას. აქედან გამომდინარე, ვაცნობიერებთ ნებისმიერი სამეტყველო აქტის სუბიექტურობას და ობიექტურად არსებული მონაცემები გვესმის, როგორც ორიგინალსა და თარგმანის სხვადასხვა (რამდენიმე) ვერსიაში არსებული კორელაციური ელემენტები. ამ ტიპის ობიექტურობა არ მოდის კონფლიქტში სამეტყველო აქტის სუბიექტურობასთან, ვინაიდან ობიექტურობის საფუძველს წარმოადგენს არა სამეტყველო აქტის ობიექტურობა, არამედ ინფორმანტთა გამოკითხვისა და სტატისტიკური მეთოდების საშუალებით თარგმანის ვერსიებში გამოყენების ყველაზე მაღალი სიხშირის მქონე ელემენტთა გამოვლენა.

ტრანსლაცია-ანალოგიზაციის პროცესზე მსჯელობისას აუცილებელია ინფორმაციის ნორმის ცნების გააზრება. ბუნებრივია, ნორმა ვერ იქნება კონსტანტა – იგი ცვლადი იქნება

სხვადასხვა შემთხვევაში, მაგრამ მიუხედავად ამისა, ტრანსლაცია ანალოგიზაციის პროცესის კვლევისათვის ობიექტურობის გარკვეული ხარისხის მინიჭების მიზნით, აუცილებლად მივიჩნევთ ინფორმაციის ნორმის საერთო მნიშვნელის განსაზღვრას. ჩვენი აზრით, ინფორმაციის ნორმა წარმოადგენს ინფორმაციის იმ აუცილებელ და საკმარის რაოდენობას, რომლის შენარჩუნების პრობლემაში სამეტყველო ერთეული ინარჩუნებს თავის ინფორმატიულობას.

ცნობილია, რომ არსებობს ინფორმაციის დამუშავების სემიოტიკური და კომუნიკაციური მეთოდები:

1. ინფორმაციის დამუშავების სემიოტიკურ (ნიშნობრივ, ენობრივ) მეთოდს განეკუთვნება ლექსიკური კომპრესია, სინტაქსური კომპრესია და სამეტყველო სტერეოტიპთა ფორმირება.
2. ინფორმაციის დამუშავების კომუნიკაციურ მეთოდს განეკუთვნება ინფორმაციის კონდენსირება და მეორადი ნომინაციის გამოყენება.

ლექსიკური კომპრესიის იდეალურ ვარიანტად განიხილება ტერმინის გამოყენება განმარტების გარეშე, რამდენადაც ტერმინს გააჩნია ცნების ნომინირების უნარი მაქსიმალურად შემჭიდროვებული ფორმით.

სინტაქსური კომპრესია გულისხმობს ნიშნობრივი სტრუქტურის შემჭიდროვებას ელიფტიზაციის მეშვეობით, რაშიც იგულისხმება: გრამატიკული არასრულყოფილება, კავშირების არარსებობა, სინტაქსური ასიმეტრიულობა.

ნებისმიერ შემთხვევაში, კომპრესიის სემიოტიკური თუ კომუნიკაციური მეთოდის გამოყენებისას, ხდება ინფორმაციული სივრცის შემცირება. სივრცის შემცირება ხდება ორიგინალის არა “აღსანიშნის დონის”, არამედ “აღმნიშვნელის დონის” შემჭიდროვების ხარჯზე (ეროუსმითი/Arrowsmith & როჯერი/Roger, 1961. გვ. 87-95; ნორდი/Nord, 1997. გვ. 34-56; შტეინერი/Steiner, 1992. გვ. 136-143).

აქედან გამომდინარე, კომპრესიას განვსაზღვრავთ, როგორც თარგმანში ორიგინალის “აღსანიშნის დონის” სრულ ტრანსპოზიციას, თარგმანში ორიგინალის “აღმნიშვნელის დონის” შემჭიდროვებით (პოსტგეითი/Postgate, 1922. გვ. 114-126; სნელ/ჰორნბი/Snell-Hornby, 1994. გვ. 87-93).

კომპრესია გულისხმობს ინფორმაციული სივრცის შემცირებას არა ინფორმაციის რომელიმე კონკრეტული ნაწილის “მოხსნის” ხარჯზე, არამედ ინფორმაციული სივრცის შემცირებას ინფორმაციის სრული რაოდენობის “შენახვით” (რობინსონი/Robinson, 2003. გვ. 76-88; ტაური/Toury, 1980. გვ. 107-116; ბასნეტი/Bassnett, 1980. გვ. 37-45).

აქედან გამომდინარე, კომპრესია წარმოადგენს გამოხატვის ვერბალურ საშუალებათა ინფორმატიულობის ხარისხის ოპტიმიზაციის ერთ-ერთ მეთოდს (პიმი/Pym, 2014. გვ. 56-68; უილსი/Wills, 1996, 167-175; ფოჩჰაკერი/Pöchhacker, 2004. გვ. 24-38).

აღნიშნული მეთოდი გულისხმობს იმ ტიპის ერთეულის ფორმირებას, რომელშიც მინიმალური ლექსიკური დანახარჯებით მაქსიმალურად სრულადაა გამოხატული ორიგინალის კომუნიკაციური ღირებულება (ბეიკერი/Baker, 1992 გვ. 45-57;

ალვარესი/Alvarez & კარმენი/Carmen, 1996. გვ. 126-138).

ინტერლინგვისტური კომუნიკაციის კონტექსტში ტრანსლაცია ანალოგიზაციის ადეკვატურობის შეფასება უნდა ითვალისწინებდეს შეფასების ოთხ განსხვავებულ სახეს და უნდა იძლეოდეს პასუხს შემდეგ ოთხ შეკითხვაზე:

1. არის თუ არა რაიმე ფორმალურად შესაძლებელი (და თუ არის რა დონემდე)?
ლინგვისტურ ტერმინოლოგიაში “ფორმალურად შესაძლებელი” უდავოდ გრამატიკულს ნიშნავს, მაგრამ ამასთანავე იგი შეიძლება გამოვიყენოთ სოციოკულტურული თვალსაზრისით. ასე, რომ შეიძლება დავსვათ საკითხი არის თუ არა კონკრეტული აქტი ფორმალურად შესაძლებელი კონკრეტული კულტურის ნორმების ფარგლებში;
2. არის თუ არა განხორციელებადი არსებული საშუალებების გათვალისწინებით (და თუ არის რა დონემდე)? გამონათქვამს შეიძლება ახასიათებდეს ისეთი ნიშნები, როგორცაა მრავალრიცხოვანი განშტოებები, ჩანართები, რაც ასეთ წინადადებებს უჩვეულოდ აქცევს. ამ შემთხვევაში ამოქმედდება მეხსიერების ან აღქმის შეზღუდულობასთან დაკავშირებული ფსიქოლოგიური ფაქტორები და შეუძლებელი ხდება გამონათქვამის მომენტალური გაგება ჩაწერის და შემდგომი დეტალური ანალიზის გარეშე;
3. არის თუ არა რაიმე მისაღები იმ კონტექსტის გათვალისწინებით, რომელშიც იგი გამოიყენება ან აღიქმება, ანუ არის თუ არა ეს ფორმა სათანადო (და თუ არის, რა

დონემდე)? აქ საუბარია, ენობრივი სუბიექტის უნარზე მოახდინოს გამონათქვამის სწორი კონტექსტუალიზაცია, რაც კონტექსტის კონკრეტულ მახასიათებლებსა და ენობრივ ფორმებს შორის კავშირების ადეკვატურ ცოდნას გულისხმობს. აქ შეიძლება გაერთიანდეს უნივერსალური ლოგიკური პრინციპები და მისაღებობის ზოგადი პირობები. აქვე უნდა გავაერთიანოთ ენის სისტემაში არსებული კონკრეტული ფონოლოგიური, გრამატიკული და ლექსიკური ვარიანტების ფლობა, რაც განაპირობებს ენით სარგებლობის კონკრეტულ კონტექსტში განხორციელებული არჩევანის სისწორეს;

4. არის თუ არა რაიმე რეალური ანუ მართლაც ხორციელდება თუ არა იგი (და თუ არის, რა დონემდე)? რაიმეს რეალიზაციის ხარისხი აუცილებლად წარმოადგენს მისი შესაძლებლობის, განხორციელებადობის, და დასაშვებობის შემადგენელ ნაწილს. შესაძლოა საჭირო აღმოჩნდეს ერთი შეტყობინებისათვის ერთი და იმავე შეკითხვის არაერთხელ დასმა. შეტყობინება “შესაძლებელი” უნდა იყოს არა მხოლოდ ფორმის, არამედ მისი შინაარსისა და გამართლებულობის თვალსაზრისით. ანალოგიურად, რამდენად “დასაშვებია” იგი, დამოკიდებულია მასზე მოქმედ სოციალურ ფაქტორებზე, მისი განხორციელებადობა კი იმ ფორმალურ საზღვრებზე, რომლებშიც ადრესანტს შეუძლია თავისი შეტყობინების აგება.

ფაქტია, რომ აღნიშნულ კითხვებს მიღმა იკვეთება შეტყობინების გადამუშავების ეტაპები, რომლებიც შესაბამისობაშია ისეთ სამ ურთიერთდამოკიდებულ კომპეტენციასთან, როგორცაა გრამატიკული კომპეტენცია, სოციოლინგვისტური კომპეტენცია, დისკურსის კომპეტენცია და საკომუნიკაციო კომპეტენცია:

1. გრამატიკული კომპეტენცია შემოიფარგლება ენობრივი კოდის ფლობით. აქ იგულისხმება ენის ისეთი მახასიათებლები, როგორცაა: ენის ლექსიკური მარაგი, სიტყვათწარმოება, წინადადებათა ფორმირება, წარმოთქმა, მართლწერა და ლინგვისტური სემანტიკა. გრამატიკული კომპეტენცია კონცენტრირებულია იმ ცოდნასა და უნარზე, რომელიც საჭიროა გამონათქვამის პირდაპირი მნიშვნელობის გადმოსაცემად და გასაგებად;
2. სოციოლინგვისტური კომპეტენცია განსაზღვრავს იმას, თუ რამდენად მისაღებადაა ჩამოყალიბებული და გაგებული ესა თუ ის გამონათქვამი. აქ იგულისხმება შესაბამისობა სოციოლინგვისტურ კონტექსტთან - ისეთ ფაქტორებთან, როგორცაა: მონაწილეთა

სტატუსი, ინტერაქციის ნორმები და პირობითობები. იმავდროულად, გათვალისწინებულია გამონათქვამის შინაარსიც და ფორმაც. თუ კონკრეტული კომუნიკაციური ფუნქცია შეესაბამება კონკრეტული საკომუნიკაციო სიტუაციის სპეციფიკას, გამონათქვამი შინაარსობრივად გამართლებულია;

3. დისკურსის კომპეტენცია გულისხმობს გრამატიკულ ფორმათა და მნიშვნელობათა შერწყმას, კონკრეტული ფუნქციონალური ენის თავისებურებათა გათვალისწინებით. ტექსტის ერთიანობა მიიღწევა კოჰეზიითა და კოჰერენტულობით. კოჰეზიაში იგულისხმება ფორმის შეკრულობა - ტექსტის სტრუქტურული მთლიანობა. კოჰერენტულობა - მნიშვნელობათა ურთიერთშესაბამისობა - ეხება ტექსტში არსებულ მნიშვნელობათა შორის არსებულ კავშირს;

4. საკომუნიკაციო კომპეტენცია გულისხმობს სუბიექტის იმ ცოდნასა და უნარს, რომელიც მას საშუალებას აძლევს, გამოიყენოს მთელი ის სემიოტიკური სისტემა, რომელიც ხელმისაწვდომია მისთვის, როგორც სოციოკულტურული კოლექტივის წევრისათვის. კომუნიკაციური კომპეტენციის ცნება რაც აერთიანებს ყველაფერს, რაც უნდა იცოდეს მოუბარმა კულტურულად ღირებულ ვითარებაში წარმატებული კომუნიკაციის განსახორციელებლად.

ინტერლინგვისტური კომუნიკაციის ეფექტურობისათვის არასაკმარისია, კომუნიკანტების მიერ საერთო ენობრივი კოდის ფლობა. ამ შემთხვევაში მიზნის მიღწევის აუცილებელ პირობას წარმოადგენს ცოდნისა და უნარ-ჩვევების იმ ტიპის ერთობლიობა, რომელიც მოიცავს კოდის ფლობას, თუმცა არ შემოიფარგლება ამით. ცნებას, რომელიც ყველაზე უკეთ ასახავს ამ ერთობლიობას, წარმოადგენს საკომუნიკაციო კომპეტენციას.

საკომუნიკაციო კომპეტენციის ცნება აერთიანებს ყველაფერს, რაც უნდა იცოდეს ადრესანტმა კულტურულად დეტერმინირებულ სიტუაციაში წარმატებული კომუნიკაციის განსახორციელებლად.

საკომუნიკაციო კომპეტენცია ეფუძნება ენობრივი კომპეტენციის გაგებას. საკომუნიკაციო კომპეტენცია წარმოადგენს ინტუიციურ ცოდნას, რომელიც საშუალებას აძლევს ენობრივ სუბიექტს, შექმნას და გაიგოს გამონათქვამი კონკრეტული კონტექსტის ფარგლებში.

ლაიონზის თვალსაზრისით, ჰაიმსმა საკომუნიკაციო კომპეტენციის ცნება დაამკვიდრა სუბიექტის იმ ცოდნისა და უნარის აღსანიშნავად, რომელიც საშუალებას აძლევს სუბიექტს,

როგორც სოციოკულტურული კოლექტივის წევრს, გამოიყენოს მისთვის ხელმისაწვდომი სემიოტიკური სისტემა (ლაიონზი/Lyons, 1981. გვ. 17-23; ლაიონზი / Lyons, 1994. გვ. 126-134). ტერმინი “საკომუნიკაციო კომპეტენცია” ლინგვისტიკაში ჰაიმსმა შემოიტანა (ჰაიმსი / Hymes, 1974. გვ. 254-277; ჰაიმსი/Hymes, 1971. გვ. 264-267). აღნიშნულ ცნებაში ნათლად იკვეთება ხომსკის მიერ დამკვიდრებულ “ლინგვისტურ კომპეტენციასთან” არსებული კონტრასტი (ხომსკი / Chomsky. გვ. 1965. 14-28).

საკომუნიკაციო კომპეტენციის ცნება მრავალი ლინგვისტის კვლევის საგნს წარმოადგენს (შტერნი / Stern, 1986. გვ. 45-54; ბახმანი/Bachman, 1990. გვ. 97-106; სავინგონი/Savignon, 1972. გვ. 116-132). ცნების დაზუსტების მცდელობამ გამოიწვია განსხვავებული თვალსაზრისებისა და წინააღმდეგობრივი თეორიების ჩამოყალიბება (ჰაბერმასი/Habermas, 1970. გვ. 134-138; ქენალი/Canale & Swain, 1980. გვ. 67-81; ვიდოუსონ/Widdowson, 1983. გვ. 94-107).

აზრთა სხვადასხვაობა იკვეთება თავად ტერმინის განმარტების საკითხშიც (ბეგარიკი/Bagaric & ჯიგუნოვიჩი/Djigunovic, 2007. გვ. 103; სავინგონი/Savignon, 1972. გვ. 28-31).

საკომუნიკაციო კომპეტენციის ცნების განსაზღვრის პროცესში მნიშვნელოვანი ყურადღება დაეთმო კომპეტენციისა და შესრულების [competence vs. performance] ტრადიციული დიქოტომიის ახლებურ, კერძოდ კი, კომუნიკაციურ დონეზე გააზრებას (გლენი/Glahn, 1980. გვ. 56-74; ვიდოუსონი/Widdowson, 1984. გვ. 27-34; ფროლი/Frawley & ლანტოფი/Lantolf, 1985. გვ. 114-118). საკომუნიკაციო კომპეტენციის ახლებური გააზრება გულისხმობს შემდეგი ორი ასპექტის აღიარებას: ეს არის ინტუიტიური ცოდნა და გამოყენების უნარი.

საკომუნიკაციო კომპეტენცია წარმოადგენს კომუნიკაციურ გარემოში ფუნქციონირების უნარს (ბონგეტსი/Bongaerts, პულისი/Poulisse, 1989. გვ. 235; ქენჯი/Khanji, 1996. გვ. 152-154). კომუნიკაციურ გარემოში ხორციელდება დინამიკური ურთიერთქმედება, რომლის დროსაც ლინგვისტური კომპეტენცია უნდა მოერგოს კომუნიკანტის მიერ მოწოდებულ როგორც ლინგვისტურ, ისე პარალინგვისტურ ინფორმაციას. აღნიშნულ დეფინიციამ აქცენტირებულია კომპეტენციის, როგორც უნარის (და არა ცოდნის) დინამიკური ინტერპერსონალური ბუნება და მისი დამოკიდებულება კონტექსტზე.

თავი II. კვლევის მეთოდოლოგია

2.1 ბიზნეს ტერმინოლოგიის თარგმნის ლინგვისტური საფუძვლები

ადამიანი სიტყვის წარმოთქმის ანუ მეტყველების უნარით განირჩევა ყველა სხვა ცოცხალი ორგანიზმისგან. სიტყვას მაგიური ძალა აქვს, სიტყვას შეუძლია ააშენოს ან დააქციოს ქვეყანა, ააყვავოს ან გაანადგუროს ადამიანის ცხოვრება. აქედან გამომდინარე სიტყვის გარეშე ვერ იქნება ვერაფერი, და რაკი სიტყვა აუცილებლობას წარმოადგენს შესაბამისად თარგმანიც აუცილებელი იქნება მუდამ, თუ ერთ მშვენიერ დღეს მთელი სამყარო ისევ ერთ ენაზე არ ალაპარაკდა. როგორც „ძველი აღთქმა“ ამბობს, თავიდან ერთი ენა ყოფილა მხოლოდ: ****და იყო ყოველი ქუეყანა - ბაგე ერთ და ხმა ერთ ყოველთა.**“ [მცხეთური ხელნაწერი, 1981, გვ. 63]

შესავალში განხილული იყო წინამდებარე კვლევის ძირითადი მიზანი - ბიზნეს ტერმინოლოგიის, კერძოდ ფულის და ფინანსური ტრანზაქციის თემატური სივრცის, სისტემატიზაცია და სეგმენტაცია ამ ტერმინოლოგიის სემანტიკურ მნიშვნელობათა დიფერენციაციისა და კლასტერებად დაჯგუფებისა და პირობითად სემანტიკურ დომენებად სეგმენტაციის გზით. მოცემული მიზნის მისაღწევად მიგვაჩნია, რომ საჭიროა გამოვლენილ და განზოგადებულ იქნეს ბიზნეს ტერმინოლოგიის, როგორც ლინგვისტური ფენომენის, სტრუქტურული, ლექსიკური და სხვა თავისებურებანი. აქედან გამომდინარე, უპირველეს ყოვლისა იმ თეორიულ-მეთოდოლოგიურ ასპექტებს განვიხილავთ, რასაც ჩვენი კვლევა ეყრდნობა.

როგორც არაერთგზის აღვნიშნეთ დღევანდელ პირობებში წარმოუდგენელია რომელიმე დარგის არსებობა და განვითარება თარგმანის გარეშე, უფრო მეტიც, ადამიანები უკვე ყოველდღიურ ყოფა-ცხოვრებაში გრძნობენ თარგმანის აუცილებლობას. დასაშვებია თუ არა, რომ ადამიანს საკუთარი აზრის თარგმნა ანუ სიტყვებად გადატანა არ დასჭირდეს? თეორიულად დასაშვებია, რადგან ადამიანის გონებას შესწევს უნარი სხვის აზრებს ჩაწვდეს. ძალიან ხშირად ხდება, რომ ერთი ადამიანი უსიტყვოდ ხვდება რას ფიქრობს მეორე. თუ გავითვალისწინებთ, რომ ადამიანის აზროვნება მუდმივი განვითარების პროცესშია და მომავალში კიდევ უფრო განვითარდებ, ყველაფერი სრულიად დასაშვებია, მაგრამ პრაქტიკულად ალბათ არ მოხდება, რადგან როგორც იოანეს სახარებაშია ნათქვამი,

სიტყვა უპირველესი ფაქტორია: „თავდაპირველად იყო სიტყვა და სიტყვა იგი იყო ღმერთთან, და სიტყვა იყო ღმერთი“ (ახალი აღთქმა, 1992, გვ. 176).

თარგმნის პრაქტიკა საუკუნეებს ითვლის და ფართოდ არის გავრცელებული მთელს მსოფლიოში, მეცნიერება თარგმანის შესახებ კი მხოლოდ მეოცე საუკუნეში ჩამოყალიბდა და სხვადასხვა მიმართულებით განვითარდა. მათ შორის აუცილებელი გახდა თარგმანის ლინგვისტური პრობლემატიკის კვლევა.

მრავალი მეცნიერი იზიარებს ცნობილი შოტლანდიელი ლინგვისტის ჯ. ქეთფორდის (1978) მოსაზრებას, რომ ვინაიდან თარგმნა ენასთან არის დაკავშირებული, და ენებთან მიმართებაში სრულდება, მნიშვნელოვანია მისი კვლევა ლინგვისტური მიმართულებით. თარგმნა არის ენაზე მუშაობის პროცესი - ერთ ენაზე მოცემული ტექსტის მეორე ენაზე გადატანის პროცესი. აქედან გამომდინარე თარგმანის ნებისმიერი თეორია ენის თეორიას ანუ ზოგადი ენათმეცნიერების თეორიას უნდა ეყრდნობოდეს (ქეთფორდი/Catford, გვ. 8). თარგმანის მეცნიერული შესწავლის შედარებით ახალი მიმართულების ჩამოყალიბებას, რომელიც თარგმანს განიხილავს საკუთრივ ლინგვისტიკის პოზიციებიდან, ნ. საყვარელიძე (2001) ენათმეცნიერებაში ახალი ტენდენციების გაჩენას, კერძოდ კომუნიკაციის თეორიის განვითარებას უკავშირებს (გვ. 8). მისივე აზრით, თარგმანის ლინგვისტიკის პოზიციებიდან გაშუქების პირველი სერიოზული ცდა იყო ა. ვ. ფიოდოროვის წიგნი - „თარგმანის ზოგადი თეორიის შესავალი“ / Ф. В. Федоров. Введение в общую теорию перевода. М., 1958. (საყვარელიძე, გვ. 10).

როგორც საყოველთაოდ არის ცნობილი, ლინგვისტიკა არის მეცნიერება ენის შესახებ. ენის ფილოსოფიური კვლევა უხსოვარი დროიდან დაიწყო და კომუნიკაციის ამ უნიკალური საშუალების შესწავლა დღესაც ინტენსიურად მიმდინარეობს მრავალი მიმართულებით. ზოგადი განმარტებით, ენა არის სიტყვათა და ნიშანთა სისტემა, რომელსაც ადამიანები ერთმანეთთან საკუთარი აზრებისა და გრძნობების გასაზიარებლად იყენებენ (<https://www.merriam-webster.com>). მეცნიერული თვალსაზრისით, ენა სხვადასხვა ელემენტებისაგან შემდგარი კომპლექსური სისტემაა, რომელსაც კონკრეტული სტრუქტურა გააჩნია. ჰუმბოლდტი (1984) ენას განიხილავს როგორც საკომუნიკაციო საშუალებას, როგორც ცოცხალ სისტემას და მიიჩნევს, რომ, ენა შემოქმედებითი პროცესია და არა მკვდარი პროდუქტი (ჰუმბოლდტი/Humboldt. გვ. 69). ენა საშუალებას გვაძლევს

ვიაზროვნოთ, ვილაპარაკოთ და ჩვენს გარემომცველ სამყაროს მნიშვნელობა მივანიჭოთ (ვიდონი/Weedon, 1987, გვ. 32)

ჩვენ როგორც მოაზროვნე არსებებს ენა გვეერთიანებს და საშუალებას გვაძლევს მნიშვნელობა მივანიჭოთ სამყაროს და ვიმოქმედოთ მის გარდასქმნელად. ენა ექსკლუზიურად ადამიანის საკუთრებაა, რასაც უბრალო ბიოლოგიური არსებობა შინაარსიან, სოციალურ არსებობამდე აჰყავს (ბელი & რასელი/Bell & Russel, 2000, გვ. 193).

ენის სტრუქტურა დიდ გავლენას ახდენს ამ ენის მატარებელთა შემეცნებისა და აზროვნების თავისებურებებზე.

ლეონარდ ბლუმფილდი (1973) უდიდეს როლს ანიჭებს ლინგვისტურ ფორმებს და აღნიშნავს, რომ ლინგვისტური მნიშვნელობები უფრო კონკრეტულია, ვიდრე ადამიანის არა-ლინგვისტური ქმედებანი. ადამიანის არალინგვისტური ქმედებებია ქესტები, სიცილი, ტირილი, და სხვ. მაგრამ ლინგვისტური ფორმების შედეგად უმეტესწილად უფრო ზუსტი და დელიკატური კოორდინირება ხორციელდება, ვიდრე არა-ლინგვისტური მნიშვნელობების შემთხვევაში. აქედან გამომდინარე ბლუმფილდი ასკვნის, რომ თითოეულ ლინგვისტურ ფორმას მუდმივი და კონკრეტული მნიშვნელობა აქვს (გვ. 144).

ფერდინანდ დე სოსიურმა ენა და მეტყველება, რაც ფრანგულად არის „langue“ და მეტყველება - „parole“, ერთმანეთისგან გამიჯნა. სოსიურის (2002) თანახმად, ენა, როგორც ასეთი:

არ ემთხვევა სამეტყველო ქმედებას. იგი მისი განსაზღვრული, თუმცა უმნიშვნელოვანესი ნაწილია. ამავე დროს, ენა სოციალური პროდუქტი და იმ აუცილებელ პირობათა ერთობლიობაა, რომლებიც მიღებულია საზოგადოებრივი ორგანიზმის მიერ ცალკეულ ინდივიდებში განსახორციელებლად. მთლიანობაში აღებული, სამეტყველო ქმედება მრავალფეროვანი და მრავალსახოვანია.

მიმდინარეობს რა ერთდროულად სხვადასხვა სფეროში - ფიზიკურსა, ფიზიოლოგიურსა თუ ფსიქიკურში - იგი ამასთანავე ინდივიდუალურ და სოციალურ სფეროებსაც ეკუთვნის. სამეტყველო ქმედება არ ექვემდებარება ადამიანური ყოფის მოვლენების არავითარ კლასიფიკაციას, რადგან მისთვის მთლიანობის მინიჭება შეუძლებელია. მისგან განსხვავებით ენა მთლიანობა და კლასიფიკაციის საფუძველია (გვ. 21).

მისივე სიტყვებით, ენა არის ადამიანის ცნობიერებაში „მეტყველების შედეგად დაგროვილი განძი“, რომელიც არცერთ მათგანში სრულად არ არის წარმოდგენილი, სრულად მხოლოდ ერთიანობაშია, კოლექტივშია.

ენისა და მეტყველების გამიჯვრებით ერთმანეთისგან განვაცალკევებთ:

1. სოციალურსა და ინდივიდუალურს;
2. არსებითს დამატებითს, მეტ-ნაკლებად შემთხვევითისგან. (სოსიური, 2002. გვ. 25).

ზოგადად, ენა მრავალ პარადიგმულ ჭრილში განიხილება, და როგორც ნებისმიერი მეცნიერული პარადიგმა, ლინგვისტური პარადიგმებიც დროთა განმავლობაში იცვლება და ახალი პარადიგმები ჩნდება.

დიდი ხნის წინ ბერძენმა ფილოსოფოსმა არისტოტელემ ასე ჩამოაყალიბა კომუნიკაციის ძირითადი ელემენტები - ethos, pathos, and logos (არისტოტელე). ეს ელემენტები კომუნიკაციის აუცილებელი კომპონენტებია დღესაც, მათ შორის, კომუნიკაციის ერთ-ერთი აუცილებელი შემადგენელი ნაწილია სიტყვა (logos).

1883 წელს ფრანგმა ფილოლოგმა მიშელ ბრეალმა გამოაქვეყნა სტატია სახელწოდებით ენის „ინტელექტუალური კანონები“, სადაც ის ამტკიცებდა, რომ ფონეტიკისა და მორფოლოგიის, ადამიანის მეტყველების ფორმალური ელემენტების კვლევასთან ერთად საჭირო იყო მეცნიერება სიტყვის მნიშვნელობის შესახებ, რასაც მან la semantique უწოდა (ულმანი, Ulman, 1969. გვ. 9).

დღეისათვის სემანტიკა ლინგვისტიკის ერთ-ერთი დარგია, რომლის საგანია ლინგვისტურ გამოთქმათა ლიტერატურული მნიშვნელობის ანალიზი და აღწერა, დაწყებული მთელი წინადადებიდან ცალკეულ სიტყვებამდე. თავის მხრივ სემანტიკის ერთ-ერთი ქვედარგია "ლექსიკური სემანტიკა", რომელიც სიტყვის მნიშვნელობას შეისწავლის და ორ მიზანს ემსახურება: ერთი მხრივ, წარმოგვიდგენს თითოეული სიტყვის მნიშვნელობას, და მეორე მხრივ, განიხილავს, როგორ არის ამ სიტყვათა მნიშვნელობანი ურთიერთდაკავშირებული. ჩვენი კვლევის მიზნებიდან გამომდინარე ტერმინოლოგიის, კერძოდ ბიზნეს ტერმინოლოგიის სისტემატიზაციის საჭიროებას ტერმინოლოგიის სიმდიდრე და მრავალფეროვნება, სიტყვათა მრავალმნიშვნელობა, მათი მჭიდრო კონტაქტი ობიექტურ სინამდვილესთან და მათ მნიშვნელობათა სწრაფი ზრდა განაპირობებს. ჩვენი კვლევის ფარგლებში ბიზნეს ტერმინოლოგიის კონკრეტული თემატური სივრცისათვის „ფული“ –

„ფინანსური ტრანზაქციის“ აღმნიშვნელი ტერმინოლოგიის სისტემატიზაციისათვის სიტყვათა სინონიმური რიგების თავისებურებათა დადგენას, სინონიმური რიგის წევრთა მადიფერენცირებელ და მაორგანიზებელ ნიშანთა იდენტიფიცირებას მივმართავთ და სიტყვათა მნიშვნელობაზე, პოლისემიაზე ანუ სიტყვათა მრავალმნიშვნელობიანობაზე, სინონიმურ რიგებზე, ჰიპონიმებზე, ომონიმებსა და ჰიპერნიმებზე ვამახვილებთ ყურადღებას.

ზოგადად, ენის სისტემურობის კვლევას ე.წ. „სემანტიკური ველის“ თეორიამ დაუდო სათავე, რომელიც გერმანიაში წარმოიშვა გასული საუკუნის დასაწყისში.

ლექსიკური ველის თეორიის წარმოშობამდე, დაახლოებით 1870 წლიდან 1930 წლამდე, პრესტრუქტურული დიაქრონული სემანტიკა დომინირებდა. სიტყვის მნიშვნელობის კვლევა, როგორც ლინგვისტიკის აშკარა ქვედისციპლინა, მეცხრამეტე საუკუნის 30-იანი წლებიდან წარმოიშვა. მაგრამ ეს იმას არ ნიშნავს, რომ მანამდე არანაირი ლექსიკური სემანტიკა არ არსებობდა - პრესტრუქტურული დიაქრონული სემანტიკის ერთ-ერთი ინდივიდუალური მკვლევარი იყო ფრანგი ლინგვისტი მიშელ ბრეალი.

მეცხრამეტე საუკუნის ლინგვისტიკის საერთო ხასიათი დიაქრონული მიმართულება იყო, შესაბამისად, სემანტიკა მნიშვნელობის ცვლილებით იყო დაინტერესებული.

სიტყვის მნიშვნელობის სტრუქტურული კვლევა ფერდინანდ დე სოსიურის სახელს უკავშირდება. სოსიურის თანახმად, ენის გაგებისათვის საჭიროა მისი შემადგენელი ელემენტების ურთიერთობის გაგება. მისი აზრით ლინგვისტის უპირველესი ამოცანა ლინგვისტური სტრუქტურის კვლევაა და ენის ყველა სხვა ფორმა მას უნდა დაუკავშიროს. სოსიური (2010) ენას სისტემად განიხილავს და ჭადრაკის თამაშს ადარებს, სადაც თითოეული ფიგურის გადაადგილება, სხვა ფიგურებისაგან განსხვავებულ გარკვეულ წესს ექვემდებარება და მთლიანობაში თამაშის ერთიან სისტემას ქმნის:

ენა სისტემაა, რომელიც მხოლოდ საკუთარ კანონებს ემორჩილება. მისი ჭადრაკთან შედარება ადვილად გამოგვაყოფინებს გარეგანს შინაგანისგან. ის ფაქტი, რომ ჭადრაკის თამაში ევროპაში სპარსეთიდან შემოვიდა, გარეგანია, ხოლო შინაგანია ის, რაც სისტემასა და თამაშის წესებს ეხება. თუ ხის ფიგურებს სპილოს ძვლის ფიგურებით შევცვლით, ცვლილებას სისტემისთვის არავითარი მნიშვნელობა არ ექნება. მაგრამ თუ გავზრდით, ან შევამცირებთ მათ რაოდენობას, ეს ცვლილება

მნიშვნელოვან გავლენას მოახდენს თამაშის „გრამატიკაზე“. ამიტომ, ყველა შემთხვევაში უნდა დავადგინოთ მოვლენის არსი, რისთვისაც შემდეგი წესით უნდა ვიხელმძღვანელოთ: შინაგანია ყოველივე ის, რაც მეტ-ნაკლებად სახეს უცვლის სისტემას (გვ. 33).

სტრუქტურალიზმის მრავალ თეორიათა შორის ერთ-ერთი ფართო მიმართულებაა ლექსიკური ველის თეორია. ცნობილია, რომ ლექსიკური სემანტიკა, როგორც ცალკე დისციპლინა 19-ე საუკუნის მეორე ნახევრიდან იღებს სათავეს. ლექსიკურ სემანტიკას გერმანელი ფილოლოგის ჯოსტ ტირის სემანტიკური ველის ანალიზმა დაუდო სათავე. როგორც უკვე აღვნიშნეთ, ლექსიკური სემანტიკა სიტყვის მნიშვნელობას შეისწავლის და ორ მიზანს ემსახურება: ერთის მხრივ, წარმოგვიდგენს თითოეული სიტყვის მნიშვნელობას, და მეორეს მხრივ, განიხილავს, როგორ არის ამ სიტყვათა მნიშვნელობანი ურთიერთდაკავშირებული.

ლექსიკური ველის თეორია ევროპის კონტინენტზე წარმოიშვა 1930-1960 წლებში, რაც იმ ფაქტს უკავშირდება, რომ 1931 წელს ტირიმ გამოაქვეყნა თავისი სადოქტორო დისერტაციის შედეგები შუა საუკუნეების გერმანული ლექსიკის განვითარების შესახებ. მან სემანტიკური ველის მეთოდი გამოიყენა ტრადიციული გერმანული საყოფაცხოვრებო საგნების ეტიმოლოგიის გამოსაკვლევად შუა საუკუნეების ფართო კულტურულ კონტექსტში და ამ აღნიშვნათა მეტაფორული კავშირის დასადგენად მთელ რიგ აბსტრაქტული ლექსემებთან. ტირიმ თეორიულად ჩამოაყალიბა ველისადმი მიდგომა და გამოიკვლია თუ როგორ წარმოიშვა მენტალური თვისებების ტერმინოლოგია ძველი ზემოგერმანული ენისაგან მეცამეტე საუკუნის დადგომამდე. ტირის თეორიაშიც იგივე აზრი დევს, რასაც, როგორც ვაისგერბერი ამბობდა, სიტყვა ბგერების უბრალო გროვა არ არის და არც ენაა სიტყვათა უბრალო გროვა. როგორც ტირი ისე ვაისგერბერი ენობრივ მნიშვნელობათა მთლიანობის პრინციპს უჭერდა მხარს.

ტირის მიერ შემუშავებული ველის თეორია ეთანხმება იმ პრინციპებს, რასაც ლინგვისტიკაში ხშირად საპირ-უორფის ჰიპოთეზას უწოდებენ, რომ ყოველი ენა მთლიანი ფიზიკური სამყაროს თავისებურ დაყოფას ახდენს. ამგვარად, სტრუქტურის სემანტიკური განზომილება რეალობის შემადგენელი ელემენტების სტრუქტურაა, რაც აუცილებელი და საკმარისია იმისათვის, რომ ამ ენის მატარებელი ადამიანები უზრუნველყოს ამ რეალობის

აღნიშნული კოჰერენტული და ყოვლისმომცველი მნიშვნელობებით. მიუხედავად იმისა, რომ ასეთი შემადგენელი ელემენტები შერჩევითია იმასთან მიმართებაში, თუ რას განსაზღვრავენ და ამ გაგებით უწყვეტობას მოკლებულია ტრირი ხაზგასმით აღნიშნავს, რომ მთლიანობაში ენის შემადგენელ ელემენტთა სისტემა ერთიანია. ტრირის ველის თეორიის მეორე ძირითადი მახასიათებელია კონცეპტუალური და ლექსიკური ველების გამიჯვნა. ლექსიკური ველი მოიცავს მოცემულ სიტყვას და მასთან კონცეპტუალურად დაკავშირებულ ყველა ცნებას. ტრირი ამტკიცებს, რომ ლექსიკური ველი ქმნის მთელ კონცეპტუალურ ველს ანუ აზრობრივ არეს. ველის მთავარ თავისებურებას წარმოადგენს ის, რომ მისი შემადგენელი დამოუკიდებელი სიტყვები ერთ დამოუკიდებელ მთელს ქმნის. როგორც დინამიური სისტემა ველი ფუნქციონირებს მხოლოდ მეტყველებაში და ფუნქციონირებს როგორც მთელი (რედაქტ. Auroux, Koerner, Niederehe & Versteegh. ენათმეცნიერების ისტორია, 2001. გვ. 1653-1654)

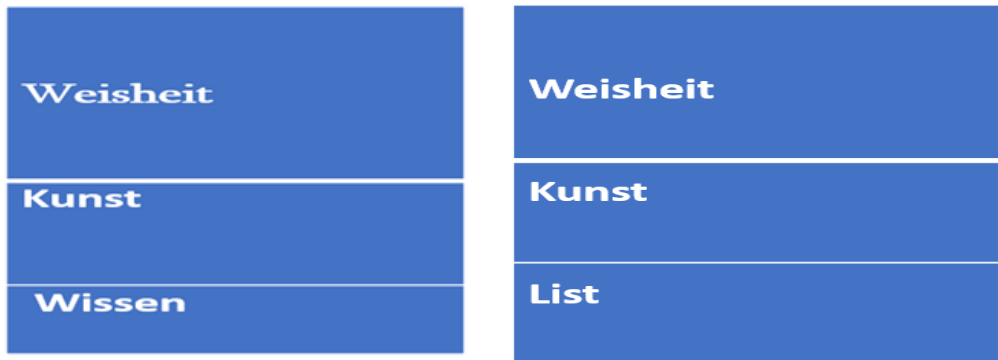
როგორც უკვე აღვნიშნეთ, ტრირის თეორია მომდინარეობს სტრუქტურალური თვალსაზრისიდან, რომელიც ვარაუდობს, რომ სიტყვის მნიშვნელობა დამოკიდებულია ძირითადად ამ სიტყვის სხვა სიტყვებთან გამიჯვნაზე. აქედან გამომდინარე, ყოველი ენობრივი ელემენტი ენობრივ სტრუქტურაში განიხილება, როგორც მოზაიკასავით ინტეგრირებული. სიტყვები იზოლირებულად კი არ არსებობს, არამედ სემანტიკურად ურთიერთდაკავშირებულ სიტყვებთან ერთად ქმნის ლექსიკურ ველს.

მიუხედავად იმისა, რომ გარკვეული მსგავსება არსებობდა გ. იპსენის ენობრივი ველის კონცეფციასა და ველის შესახებ ტრირის თვალსაზრისს შორის, ტრირი თავს იპსენის მოწაფედ არ მიიჩნევდა, რადგან ამ უკანასკნელს არასდროს განუცხადებია ის, რომ ლექსიკური ველები მთელ ლექსიკას საზღვრავდა, რაც ტრირისთვის ძალიან მნიშვნელოვანი იყო. ამასთან ერთად, წლების განმავლობაში იპსენის თვალსაზრისი იმგვარად განვითარდა, რომ მიუღებელი გახდა ტრირისთვის (რედაქტ. Auroux, Koerner, Niederehe & Versteegh. ენათმეცნიერების ისტორია, 2001. გვ. 1656)

ლექსიკური ველის მეტაფორულ ცნებას იმ თვალსაზრისმა დაუდო საფუძველი, რომ ენა აზროვნებასა და სამყაროს შორის შუალედურ კონცეპტუალურ დონეს შეადგენს - თუ რეალობას წარმოვიდგენთ, როგორც საგნებსა და მოვლენებს შორის არსებულ სივრცეს, ენა ამ სივრცეზე გამავალი ხაზებია და ეს ხაზები კონცეპტუალურ ნაკვეთებად ჰყოფს ამ ველს.

ლექსიკური ველი სემანტიკურად დაკავშირებულ ლექსიკურ ერთეულთა წყებაა, რომელთა მნიშვნელობები ურთიერთდამოკიდებულია და გარკვეული რეალობისთვის კონცეპტუალურ სტრუქტურას ქმნის. ველები ის რეალობაა, რომელიც ცალკეულ სიტყვასა და მთელ ლექსიკას შორისაა.

ტრირის თვალსაზრისს ენის შესახებ „ნეო-ჰუმბოლდტური“ უწოდეს. ულმანის (1964) თანახმად, ტრირის თეორიას ენის შესახებ მრავალი საერთო აქვს ჰუმბოლდტისა და სხვა გერმანელ მოაზროვნეთა იდეებთან, განსაკუთრებით ეუჟენ კომერიუს მოსაზრებებთან, მაგრამ ის ძირითადად სოსიურის პრინციპებს იყენებს. როგორც ულმანი აღნიშნავს (1964), „ძველი და შუა საუკუნეების გერმანული ინტელექტუალური ტერმინოლოგიის ისტორიის შესწავლამ ტრირი დაარწმუნა, რომ არსებითად არასწორი იყო სიტყვების ცალცალკე განხილვა; ისინი იმ ლექსიკური ველის კონტექსტში უნდა განიხილებოდეს, რომელსაც ისინი ეკუთვნის“ (გვ. 17).

დიაგრამა 1. (გლიოცო & სტრაპარავა/Gliozzo & Strapparava, 2009. გვ. 13)

ტრირის მონოგრაფია სტრუქტურული სემანტიკის პირველი სერიოზული ნაშრომი იყო. როგორც უკვე აღვნიშნეთ, ტრირმა თავისი ლექსიკური ველის თეორია ძველი გერმანული ენის ინტელექტუალური ველის კვლევის მაგალითზე ააგო (1200 -1300წწ).

1200 წლისათვის მან ველის შემადგენელი სიტყვები სამი ძირითადი ცნების ირგვლივ განალაგა: „Weisheit“, „Kunst“ და „List“. „Kunst“-ი გულისხმობდა არისტოკრატიული და რაინდული უნარ-ჩვევების ცოდნას, ხოლო „List“-ი კი ცოდნას ამ სფეროს მიღმა. „Weisheit“-ი მათი ჰიპერნიმი იყო, რომელიც ორივე მნიშვნელობას მოიცავდა. ასი წლის შემდეგ სხვა

სურათი შეიქმნა. არისტოკრატიული სამყარო დაინგრა. ასე რომ არისტოკრატიული და არა-არისტოკრატიული ცოდნის განსხვავება აღარ იყო საჭირო. „List“- ის მნიშვნელობამ მისი თანამედროვე მნიშვნელობისკენ გადაიწია (ე.ი. ცოდნა, მოხერხება) და ინტელექტუალური ნიუანსები დაკარგა; ამდენად ის ჯერ არ ხვდება ინტელექტუალურ ველში.“ Kunst“-ის მნიშვნელობამაც მისი თანამედროვე მნიშვნელობისკენ გადაიწია, რაც ხელოვნების ცოდნას გულისხმობს. „Weisheit“-ი კი ახლა რელიგიურ ან მისტიკური გამოცდილებას აღნიშნავს, „Wissen“ კი ზოგადად ცოდნას ნიშნავს (გლიოცო& სტრაპარავა/ Gliozzo & Strapparava, 2009. გვ. 13).

სემანტიკური ველის თეორია ენის მთელი ლექსიკის სტრუქტურული ანალიზის საშუალებას იძლევა. მართალია, ლექსიკური ველის თეორია ძირითადად ტრირის სახელთან ასოცირდება, მაგრამ ლექსიკური ველის თეორია უშუალოდ გერმანელი ენათმეცნიერის ვაისგერბერის შეხედულებებზე აღმოცენდა. 1927 წელს ლეო ვაისგერბერმა საკმაოდ პოლემიკური ნაშრომი გამოაქვეყნა, სადაც ამოსავალ წერტილად გამოიყენა გერმანელი -ფსიქო-ლინგვისტის ჰეიმის ციტატა "Die Bedeutungslehre - ein Irrweg der Sprachwissenschaft?" (სემანტიკური თეორია - ლინგვისტიკის არასწორი მიმართულება?). (რედაქტ. Auroux, Koerner, Niederehe & Versteegh. ენათმეცნიერების ისტორია, 2001. გვ. 1600). ვაისგერბერს დიდ შეცდომად მიაჩნია სიტყვის მნიშვნელობის ფსიქოლოგიური ახსნა, რადგან ის ხელს უშლის ენის ადექვატურ ანალიზს სიმბოლური სისტემის სახით. ვაისგერბერის ეს სტატია ალბათ ლექსიკური სემანტიკის პირველი სერიოზული თეორია იყო.

ვაისგერბერის თანახმად, სიტყვის მნიშვნელობის კვლევა სემანტიკური სტრუქტურის კვლევას უნდა მოიცავდეს. ის დიაქრონული კი არ უნდა იყოს, არამედ სინქრონული, სიტყვის ლინგვისტური მნიშვნელობის კვლევა ავტონომიურად ლინგვისტური გზით უნდა მიმდინარეობდეს, ვინაიდან ენობრივი ნიშნის მნიშვნელობა განისაზღვრება მისი ადგილით იმ ენობრივ სტრუქტურაში, რომლის ნაწილიც ის არის.

ვაისგერბერი გვთავაზობს სემანტიკურ ველის სამი სახის კლასიფიკაციას Feld, Teilfeld, Grosfeld, რითაც აჩვენებს, რომ ეს არის ტრირის მიერ შემოთავაზებული სემანტიკური ველების სტრუქტურის უთუო შედეგი. კიდევ ერთი პრობლემა, რასაც ვაისგერბერი ტრირის მიდგომაში ხედავს ეს არის ლინგვისტური და ექსტრა-ლინგვისტური ფაქტორების

ურთიერთზეგავლენა. ეს ეხება იმ ფაქტს, რომ ტრირმა ლინგვისტური ველებისა და კონცეპტუალური დომენების მკაცრი დიფერენცირება არ მოახდინა. ვაისგერბერი უფრო პოზიტიურად ეკიდება სემანტიკის ზოგიერთ ასპექტებს, ვიდრე ტრირი. მაგალითად, ომონიმის, რომელიც ძალიან პრობლემურია ველის თეორიისთვის, ტრირს გამორჩენილი აქვს (რედაქტ. Auroux, Koerner, Niederehe & Versteegh. ენათმეცნიერების ისტორია, 2001. გვ. 1656).

ლექსიკური ველის თეორიის ლოგიკური განვითარებაა კომპონენტური ანალიზი, რაც აშკარად გამოიკვეთა ევროპელი სტრუქტურალისტების, მაგალითად, ბერნარ პოტიეს შრომებში (გეერარტსი/Geeraerts, 2002. გვ. 25). ლექსიკურ ველი თავისთავად მოითხოვს ველის შიგნით ურთიერთდამოკიდებულებათა უფრო დეტალურ აღწერას. საკმარისი არ არის იმის თქმა, რომ ველში საგნები ურთიერთმიმართებაშია. ეს ურთიერთმიმართება უნდა დადგინდეს და განისაზღვროს. კომპონენტური ანალიზი სწორედ ასეთ ურთიერთმიმართებას სწავლობს.

შემდგომში ლექსიკური ველის თეორია განავითარა რუმინული წარმოშობის მეცნიერმა ეუჟენ კოშერიუმ და მისმა მიმდევრებმა. ენაში არსებობს მონათესავე სიტყვები სინონიმების, ანტონიმების, მერონიმების, ჰიპერნიმების და ჰიპონიმების სახით, რომელთა სისტემატიზირებული კვლევა ბრიტანელი მეცნიერის ჯონ ლაიონზის სახელს უკავშირდება. ასეთი მონათესავე სიტყვების სტრუქტურული ურთიერთდამოკიდებულების აღწერის იდეა რელატიური სემანტიკის შესწავლის საგანი გახდა. რელატიური სემანტიკა თეორიულ ლინგვისტიკაში გენერატიული ლინგვისტიკის საშუალებით შევიდა. რელატიური სემანტიკა კომპონენტურ ანალიზზე უფრო შორს მიდის ურთიერთდაკავშირებულ სიტყვებს შორის სტრუქტურული დამოკიდებულების შესახებ. ლაიონზმა ერთმანეთისგან განასხვავა კონცეპტუალური ველი და ლექსიკური ველი, შემდეგ კი ლექსიკური ველი და სემანტიკური ველი იმის მიხედვით თუ კონცეპტუალური ველი რას მოიცავს - მხოლოდ სიტყვებს თუ იდიომატურ გამოთქმებსაც. ლაიონზის თვალსაზრისი სტრუქტურული სემანტიკის შესახებ ერთგვარად აგრძელებს და სრულყოფს კოშერიუს თვალსაზრისს საწინააღმდეგო ურთიერთდამოკიდებულებათა შესახებ. ელეონორ როშის ნაშრომმა კატეგორიზაციის შესახებ ბიძგი მისცა კოგნიციური ლინგვისტიკის განვითარებას 1980-იანი წლების დასაწყისში (გეერარტსი/Geeraerts, 2002. გვ.

27). იგი თანამედროვე ლინგვისტიკის დამოკიდებულებას გამოხატავს ობიექტივისტური და გენერატიული გრამატიკისადმი, რომელიც გასულ საუკუნეში იყო გაბატონებული. კოგნიციური ლინგვისტიკა გვთავაზობს მოსაზრებას, რომ ენა ავტონომიური კოგნიტიური უნარი/ნიჭი კი არ არის, არამედ ადამიანის შემეცნების/კოგნიციის განუყოფელი ნაწილია და შინაარსისა და ფორმის ენობრივი ცოდნა არსებითად კონცეპტუალური სტრუქტურაა. ენა ადამიანის კონკრეტული კოგნიციური შესაძლებლობაა, მაგრამ კოგნიციური პროცესები, რაც ინახავს და იხსენებს ენობრივ და არაენობრივ ცოდნას, არსებითად იგივეა. ამიტომ არის, რომ კოგნიციურ მკვლევართა უმრავლესობა ყურადღებას ამახვილებს კონცეპტების წყობაზე (ფრეიმები, დომენები, პროფილები) კონცეპტუალიზაციის რაოდენობაზე, ანუ კონსტრუქტურ ოპერაციებზე, როგორც უფრო ზოგად კოგნიციურ ინსტანციებზე, მაგალითად, ყურადღება/სიჩუმე, შედარება, პერსპექტივა, გეშტალტი. კოგნიციური ლინგვისტიკა მხოლოდ თეორია კი არ არის, არამედ მოქნილი ჩარჩოა. კოგნიციური ლინგვისტიკა კატეგორიის განსაზღვრისას ყურადღებას ამახვილებს ფაქტზე, რომელიც რომელიმე ძირითადი წევრის აბსტრაქტულ დეფინიციას კი არ გვთავაზობს, არამედ შეიძლება მის აღწერილობას შეიცავდეს. (გეერარტსი/Geeraerts, 2002. გვ. 27). კოგნიციურ ლინგვისტიკას საფუძვლად უდევს ის ფაქტი, რომ ენა სულ მნიშვნელობებისაგან შედგება, თუმცა კოგნიციური ლინგვისტიკა ერთადერთი ლინგვისტური მეთოდია არ არის, რომელიც მნიშვნელობაზე ამახვილებს ყურადღებას. სემანტიკაც მნიშვნელობას სწავლობს, მაგრამ კოგნიციურ ლინგვისტიკას თავისი განსაკუთრებული ნიშნები აქვს. კოგნიციური ლინგვისტიკა მნიშვნელობას პერსპექტივაში განიხილავს. როგორც კომპონენტური ანალიზი, ისე რელატიური სემანტიკა შემდგომში გენერატიულ გრამატიკაში გააერთიანეს და განავითარეს ამერიკელმა მეცნიერებმა ჯ. კატცმა და ჯ. ფოდორმა. მათი თვალსაზრისით, იქ, სადაც გრამატიკა არ არის, წინადადების შედგენისა და გაგების ფუნქცია სემანტიკის ვალია. სემანტიკური თეორიის ქვედა დომენის დონეზე განსაზღვრისათვის კაცმა ასეთი ფორმულირება ჩამოაყალიბა, „ლინგვისტურ მნიშვნელობას გამოკლებული გრამატიკა უდრის სემანტიკას“ (კატცი & ფოდორი/Katz & Fodor (1963. გვ. 173)

მათი აზრით, ერთადერთი რამ, რაც გაუგებარია სემანტიკურ თეორიასთან მიმართებაში ეს არის ის საკითხი, თუ ლექსიკონის გარდა კიდევ რა კომპონენტებს შეიცავს ის და სემანტიკური თეორიის ეს კომპონენტები რა მიმართებაშია ერთმანეთთან და გრამატიკასთან (კატცი & ფოდორი/Katz & Fodor, 1963. გვ. 182)

ლინგვისტიკის ამოსავალი წერტილი სტრუქტურული სემანტიკაა. სემანტიკური ველის თეორია კი წინ გადადგმული ნაბიჯია ლექსიკური სემანტიკისადმი სტრუქტურული მიდგომის შემდეგ. სემანტიკური ველები მთელ რიგ სიტყვათა საერთო კონცეპტუალური არეებია. თითოეული ველი ცალკე აზრობრივ არედ განიხილება, რომელიც ენის ლექსიკას მოიცავს. თითოეულ ველში სიტყვის მნიშვნელობა სხვა სიტყვებთან მიმართებაში განისაზღვრება.

სემანტიკური ველები ლექსიკურად კოჰერენტული სიტყვებია, რომლებსაც სემანტიკური ველი შეიცავს და რომლებიც ერთად გვხვდება ტექსტში.

2.2 კომპიუტერული მთარგმნელობითი პროგრამების ლინგვისტური პრობლემები

გასული საუკუნის 60-იანი წლებიდან მანქანური თარგმანის განვითარებისაკენ გადადგმული პირველი ნაბიჯების კვალდაკვალ აშკარა გახდა თარგმანის ლინგვისტური მიმართულებით კვლევის აუცილებლობა. განსაკუთრებული მნიშვნელობა შეიძინა სიტყვათა მნიშვნელობის, პოლისემიური ანუ მრავალმნიშვნელობიანი სიტყვების, სინონიმების, ჰომონიმების, ომონიმებისა და ჰიპერნიმების თარგმნის პრობლემების შესწავლამ. ჯერ კიდევ, 1963 წელს, როდესაც კომპიუტერი არ იყო ისე მასობრივი, როგორც ახლა და, შესაბამისად, მანქანური თარგმანით დაინტერესება ბევრადნაკლები იყო დღევანდელ დონესთან შედარებით, ამერიკელმა მეცნიერებმა ჯ. კატცმა და ჯ. ფოდორმა (1963) მანქანური თარგმანის შესახებ მსჯელობისას შემდეგი მოსაზრება ჩამოაყალიბეს:

წარმოვიდგინოთ, ინგლისელი, რომელიც სრულფასოვნად ფლობს ინგლისურ ენას, წარმოგვიდგენს უსასრულო რაოდენობის წინადადებებს და მათი სტრუქტურის ინგლისურ გრამატიკულ აღწერილობას. თუ გათვალისწინებთ მის დახვეწილ ინგლისურ ლექსიკას, რასაც ის თავისი ლინგვისტური უნარის დახმარებით იყენებს, ეს სრულფასოვნად მოსაუბრე ნებისმიერი გრამატიკული წყობის ნებისმიერი

წინადადების სემანტიკურ ინტერპრეტაციას შეძლებს. მას შეუძლია განსაზღვროს წაკითხული წინადადების რაოდენობა და შინაარსი, თქვას არის თუ არა წინადადება სემანტიკურად ანომალიური და გადაწყვიტოს რომელი წინადადება წარმოადგენს ურთიერთ პარაფრაზას. ახლა შევადაროთ მისი ნამუშავარი მანქანისას, რომელიც მექანიკურად იყენებს ინგლისურ ლექსიკონს, რომ წინადადების თითოეული მორფემა ლექსიკონის სტატიას დაუკავშიროს. ცხადია, ლექსიკონი, როგორც წესი, თითოულ ლექსიკურ ერთეულთან მიმართებაში უფრო მეტ მნიშვნელობებს მიაწვდის მანქანას, და არ მართო იმ მნიშვნელობას, რაც ამ ლექსიკურ ერთეულს აქვს ამ კონკრეტულ წინადადებაში ნებისმიერ ადგილზე მოხვედრისას. მაგრამ მანქანა ვერ შეძლებს შეარჩიოს ის მნიშვნელობა თუ მნიშვნელობები, რაც ამ მორფემას რეალურად აკისრია მოცემული წინადადების კონტექსტში, გარდა იმ შემთხვევისა, როდესაც შერჩევა უკვე განპირობებულია მორფემისთვის წინადადების შედგენისას დართული გრამატიკული ნიშნებით. (ამგვარად, მანქანა შეძლებს აირჩიოს „seal“ ზმნის სწორი ფორმა, როცა წერია „Seal the letter“ - დაბეჭდე წერილი. იმდენად, რამდენადაც არჩევანი განისაზღვრება იმით, რომ ამ წინადადებაში „seal“ აღნიშნულია, როგორც ზმნა, ხოლო სიტყვა „seal“-ის სწორი მნიშვნელობა წინადადებაში - „The seal is on the letter“ განპირობებულია იმ ფაქტით, რომ ამ წინადადებაში „seal“ აღნიშნება როგორც არსებითი სახელი. მაგრამ წინადადებაში „One of the oil seals in my car is leaking“ მანქანა ვერ შეძლებს გაარჩიოს სიტყვა „seal“-ის სწორი მნიშვნელობა ისეთი არასწორი მნიშვნელობებიდან, როგორც არის “მოწყობილობა, რომელსაც ისეთი ფორმა აქვს, რომ ასეთ შთაბეჭდილებას ემნის“ ან “ასეთი მოწყობილობით წარმოქმნილი გამოსახულება“ ან „მასალა, რომელზეც ასეთი გამოსახულებაა“ ან „ორნამენტული ან სამახსოვრო შტამპი“ და სხვ. ყველა ამ მნიშვნელობების გამოყენება სიტყვა „seal“-ისთვის ნომინალურია). საქმე იმაშია, რომ მანქანა ვერ გაითვალისწინებს და ვერ გამოიყენებს წინადადებაში მორფემათა შორის სემანტიკურ ურთიერთდამოკიდებულებებს. ამიტომაც, არის რომ მანქანას არ შეუძლია განსაზღვროს წაკითხული წინადადების რაოდენობა და შინაარსი, ვერც სემანტიკურად ანომალიურ წინადადებას გაარჩევს და ვერც სემანტიკურად სწორ წინადადებას. მას შემდეგ, რაც კომპიუტერი ლექსიკონის სტატიას წინადადების

თითოეულ მორფესთან დააკავშირებს ვერ გაარჩევს, რა შემთხვევაში რომელი მნიშვნელობა უნდა გამოიყენოს ამ წინადადებისათვის ლექსიკონის მარაგიდან. (მაგ., მანქანა ვერ გაარჩევს წინადადებას „The wall is covered with silent paint წინადადებისგანა The wall is covered with fresh paint.“). დაბოლოს, მანქანა ვერცერთ შემთხვევაში ვერ გვეტყვის, ამ წინადადებებიდან რომელი წარმოადგენს ურთიერთ პარაფრაზას გარდა იმ შემთხვევისა, როდესაც წინადადებებს ზუსტად ერთნაირი სინტაქსური სტრუქტურა აქვს და შესაბამისი სიტყვები ან იდენტურია ან სინონიმური (კატცი & ფოდორი/Katz & Fodor, 1963. გვ. 182)

ამგვარად, ეს მეცნიერები ნახევარი საუკუნის წინ მსჯელობდნენ იმ პრობლემაზე, რაც დღეს ასე აქტუალურია კომპიუტერული მთარგმნელობითი პროგრამებისთვის. დღესაც ფაქტია, რომ ინგლისურიდან ქართულ ენაზე თარგმნისას კომპიუტერული მთარგმნელობითი პროგრამების ერთ-ერთი მთავარი პრობლემა ის არის, რომ უმეტეს შემთხვევაში მანქანა ვერ ახერხებს მოცემული ლექსიკური ერთეულისთვის კონკრეტული კონტექსტის ეკვივალენტური მნიშვნელობა შეარჩიოს, ვინაიდან სალექსიკონო სტატიები ყველა იმ მნიშვნელობას აღწერს, რაც კი ამ ლექსიკურ ერთეულს საერთოდ შეიძლება ჰქონდეს რომელიმე კონტექსტში. მაგალითად, ავიღოთ ერთი ნაწყვეტი ადამ სმიტის (2007) ცნობილი ნაშრომიდან „გამოკვლევა ხალხთა სიმდიდრის ბუნებისა და მიზეზების შესახებ“:

The first public stamps of this kind that were affixed to the current metals, seem in many cases to have been intended to ascertain, what it was both most difficult and most important to ascertain, the goodness or fineness of the metal, and to have resembled the sterling mark which is at present affixed to plate and bars of silver, or the Spanish mark which is sometimes affixed to ingots of gold, and which being struck only upon one side of the piece, and not covering the whole surface, ascertains the fineness, but not the weight of the metal. (გვ. 24)

შესაბამისად, ფილიპე გოგიჩაიშვილის (1938) მიერ შესრულებულ თარგმანში ვკითხულობთ: პირველ ამგვარ საჯარო დამღას, რომელსაც მიმოქცევაში მყოფ ლითონებს ადებდნენ, როგორც ეტყობა, ბევრ შემთხვევაში მიზნად ჰქონდა დაედასტურებია ის, რის დადასტურებას ყველაზე უფრო ძნელი და მნიშვნელოვანი იყო: სახელდობრ ლითონის ვარგისობა ანუ სიწმინდე; ის დამღა ჰგვანდა სინჯს, რომელსაც ამჟამად ადებენ ვერცხლის ჭურჭელს და ზოდებს, ანდა ჰგვანდა ესპანურ სინჯს, რომელსაც ხანდახან ადებენ ოქროს

ზოდებს და რომელიც, რადგან იგი დადებულია ზოდის ერთ მხარეზე არ ჰფარავს მთელ მის ფართობს, ადასტურებს ლითონის სიწმინდეს, მაგრამ არა მის წონას (გვ. 20)

საილუსტრაციოდ იგივე ტექსტი ვთარგმნეთ ამჟამად ჩვენთვის ხელმისაწვდომი ელექტრონული მთარგმნელობითი პროგრამის „Google Translate“- ის საშუალებით, რამაც შემდეგი სახის შედეგი მოგვცა:

ამ ტიპის პირველი საზოგადოებრივი მარკები, რომლებიც ამ ლითონებს შეადგენდნენ, ბევრს იჩენს საქმეები, რომლებიც აპირებდნენ გაერკვეს, რა იყო ყველაზე რთული და ყველაზე მნიშვნელოვანი დარწმუნდით, რომ ლითონის სიკეთე ან სიკეთე და სტერლინგს აღსანიშნავად რომელიც დღესდღეობითაა განკუთვნილი ვერცხლის ფირფიტაზე, ან ესპანურ ნიშანზე, რომელიც ხანდახან რომელიც შედის ოქროში, და რომელიც მხოლოდ ერთი ნაწილისა და არა დაფარავს მთელ ზედაპირს, აუმჯობესებს სიმართლეს, მაგრამ არა ლითონის წონა.

რასაკვირველია, მთლიანად თარგმანი სრულიად არაადეკვატურია, მაგრამ აქ მხოლოდ ორ ტერმინს გამოვყოფთ განსაკუთრებულად. სიტყვა „stamp“ დიდ ინგლისურ-ქართულ ელექტრონულ ლექსიკონში შემდეგი მნიშვნელობით არის თარგმნილი: 1. საფოსტო მარკა, 2. შტამპი, შტამპელი, ბეჭედი (ხელსაწყო); შტამპი, შტამპელი, ბეჭედი (ანაბეჭედი); 3. ნიშანი, კვალი, დამახასიათებელი თავისებურება, დადი; 4. ფეხის ბაკუნი (Retrieved March 20, 2016, from <https://dictionary.geh>).

ეს იმას გულისხმობს, რომ, როგორც ზემოთ აღვნიშნეთ (კატცი & ფოდორი/Katz & Fodor, 1963. გვ. 182), მანქანას მნიშვნელობათა დიდი რაოდენობა მიაწოდა ლექსიკონმა, მაგრამ მანქანამ ვერ გაითვალისწინა მორფემათა შორის სემანტიკურ

ურთიერთდამოკიდებულებები, შესაბამისად, სწორად ვერ შეარჩია სიტყვის საჭირო მნიშვნელობა და სწორად ვერ გამოიყენა წინადადებაში.

მეორე შემთხვევაში სიტყვა „mark“ იმავე მნიშვნელობით არის გამოყენებული, როგორც „stamp“, ანუ ამ შემთხვევაში მისი სინონიმია, თუმცა აქაც სულ სხვა თარგმანი მივიღეთ. შეიძლება ითქვას, რომ ლოგიკურად მივედით კომპიუტერული პროგრამების ერთ-ერთ მთავარ ლინგვისტურ პრობლემასთან - ეს არის პოლისემიური მნიშვნელობის მქონე სიტყვების, სინონიმების, ჰიპონიმების, ომონიმებისა და ჰიპერნიმების თარგმნის პრობლემა.

2.3 პოლისემია და სინონიმია

პოლისემია ნიშავს სიტყვის ან ფრაზის ორი ან მეტი განსხვავებული მნიშვნელობის ერთდროულად არსებობას. პოლისემიური მნიშვნელობები თითქმის ყველა ენას ახასიათებს. როგორც ქართული, ისე ინგლისური ენა ძალიან მდიდარია პოლისემიური სიტყვებითა თუ სინონიმებით, რაც ერთი მხრივ, ენის ლექსიკური მრავალფეროვნების გამომხატველია, ხოლო მეორე მხრივ, ზოგჯერ ერთგვარ გაურკვევლობას იწვევს, და დიდ თავსატეხს უჩენს სხვადასხვა დარგის სპეციალისტებს ლინგვისტებს, მთარგმნელებს, პროგრამისტებს. როგორც ზემოთმოყვანილ მაგალითში ვნახეთ, პოლისემიური მნიშვნელობები განსაკუთრებულ სირთულეს წარმოადგენს მანქანური თარგმანისათვის. ზოგადად ენა ორი სიბრტყის სახით განიხილება - შინაარსობრივ სიბრტყედ და გამოხატვის სიბრტყედ, ამ ორი სიბრტყის ურთიერთშესაბამისობის სირთულეც განსაკუთრებით ნათლად ჩანს ისეთი ფენომენის მაგალითზე, როგორც არის პოლისემია, ჰომონიმია და სინონიმია (ბლოხი / Blokh, 1983, გვ.10). პოლისემიის ფენომენს დიდი ხანია სხვადასხვა კუთხით განიხილავენ ლინგვისტები თუ ფილოსოფოსები და ფსიქოლოგები, დისკუსია კვლავ გრძელდება სხვადასხვა კატეგორიის პოლისემიურ მნიშვნელობათა მიმართულებით. ჩვენი კვლევის ფარგლებში, ბიზნეს ტერმინოლოგიის თავალსაზრისით პოლისემიური სიტყვის მნიშვნელობის რეალიზაცია უმთავრესად კონტექსტზეა დამოკიდებული. ზოგადად კონტექსტი დიდ როლს ასრულებს ტერმინოლოგიის თარგმნისას, მაგალითად, განვიხილოთ ინგლისური სიტყვა „goods“ და ქართული სიტყვა „საქონელი“, როგორც აღვნიშნეთ . ქართულში სიტყვა „საქონელი“ ორი სხვადასხვა მნიშვნელობით გვხვდება: „1. შინაური ჩლიქოსანი ცხოველები“; „2. შრომის პროდუქტი, რომელსაც ამზადებენ გასაყიდად, გასაცვლელად.“ (ქართული ენის განმარტებითი ლექსიკონი, 1986 გვ. 399). ეს ორი სიტყვა ფორმით ერთნაირია, მაგრამ არსი სხვადასხვა აქვს ანუ ომონიმებია. „საქონელი“ ერთი მნიშვნელობით ცხოველს აღნიშნავს, მეორე მნიშვნელობით, ეკონომიკურ პროდუქციას. ჩვენი მოსაზრებით, მისი ამ მნიშვნელობით გამოყენება იმ ფაქტს უკავშირდება, რომ საქონელს (ცხოველს) გაცვლის საშუალებად იყენებდნენ და სწორედ იმ დროიდან მომდინარეობს, როდესაც საქონელს ფულის ფუნქცია ჰქონდა (ქართული ენის განმარტებითი ლექსიკონი, 1986. გვ. 399).

ამ შემთხვევაში ერთგვარი ლოგიკური კავშირი არსებობს ამ ომონიმებს შორის, მაგრამ არსებობს ომონიმები, რომელთა შორის არანაირი ლოგიკური კავშირი არ არის. რადგან ჩვენ ძირითადად ფულის თემატური სივრცე გვინტერესებს, მაგალითისათვის განვიხილოთ სიტყვა „სახსარი“ - „სახსრები“.

ისევე განმარტებითი ლექსიკონი მოვიშველიოთ: სახსარ-ი 1. ძვლების დაბოლოებათა მოძრავი შეერთება. 2. (გადატან.) მანქანის ნაწილების მოძრავი შეერთების ადგილი. 3. მრ. სახსრები - ფულადი თანხა რაიმე საჭიროებისთვის. 4. საშუალება, შესაძლებლობა, წყარო. შესაბამისად, ჩვენთვის საინტერესო თვალსაზრისით მისი მნიშვნელობა არის „means“. დიდი ინგლისურ-ქართული ლექსიკონის თანახმად ამ სიტყვის მნიშვნელობა კიდევ უფრო მრავალფეროვანია, როგორც მხოლოდით ისე მრავლობით რიცხვში, მათ შორის: საშუალება, ხერხი, მეთოდი, საშუალებები, სახსრები, ქონება, სიმდიდრე.

სიტყვა „value“-ს შემთხვევაში დიდ ინგლისურ-ქართულ ლექსიკონში ქართულად სამი ძირითადი მნიშვნელობაა მოცემული: 1. ღირებულება, ფასი; 2. სარგებლიანობა, დიდი მიშვნელობა ფასი; 3. სიდიდე, მნიშვნელობა. მაგალითად, ადამ სმიტის (2007) ცნობილ ნაშრომში „გამოკვლევა ხალხთა სიმდიდრის ბუნებისა და მიზეზების შესახებ“ სწორედ იმაზეა საუბარი, რომ ვაჭრობის ერთეულად უძველეს დროში მსხვილფეხა საქონელი გამოიყენებოდა: “The things which have the greatest value in use have frequently little or no value in exchange; and, on the contrary, those which have the greatest value in exchange have frequently little or no value in use” (სმითი /Smith, 2007. გვ. 25).

შესაბამისად, ფილიპე გოგიჩაიშვილის მიერ შესრულებულ თარგმანშიც ზუსტად ამ მნიშვნელობით არის გადმოტანილი: „საგნებს, რომლებსაც ფრიად დიდი სახმარი ღირებულება აქვს, ხშირად აქვს მცირე ან სრულად არა აქვს საცვლელი ღირებულება; პირიქით, საგნებს, რომლებსაც ფრიად დიდი საცვლელი ღირებულება აქვს, ხშირად აქვს მცირე ან სრულიად არა აქვს სახმარი ღირებულება“ (გოგიჩაიშვილი (მთარგმნ.), 1938, გვ. 22) ამ შემთხვევაში ტექსტის კონტექსტი ეკონომიკასა და ბიზნესთან არის დაკავშირებული. ამდენად, კონტექსტის მხედვით სწორედ „ღირებულება“ სწორი შესატყვისი, მაგრამ მათემატიკური ტექსტის კონტექსტში ეს მნიშვნელობა არ გამოდგება. მაგალითად, ასეთ წინადადებაში, როგორც არის - „ $2x + 5 = 15$, where x is an unknown value” - სიტყვა „value“ არც ღირებულებას ნიშნავს და არც ფასს, და შეიძლება მისი მესამე მნიშვნელობა „სიდიდე“

გამოვიყენოთ: „ $2x + 5 = 15$, სადაც x არის უცნობი სიდიდე” ან „ $2x + 5 = 15$, სადაც x -ს მნიშვნელობა უცნობია”.

გრეგორი მენქიუსი (2007) „ეკონომიკის პრინციპების“ ერთ-ერთ ქვესათაურში ვკითხულობთ, „Differences in values“, შესაბამისად, ქართულად ნათარგმნია როგორც „განსხვავებები ფასეულობებში“. იქვე ტექსტის ბოლო ნაწილში ვკითხულობთ: „Economists give conflicting advice sometimes because they have different values,“ რაც ქართულად ასეა ნათარგმნი: „ეკონომისტები ზოგჯერ ურთიერთსაწინააღმდეგო რჩევებს იძლევიან, რადგან სხვადასხვა შეხედულებები აქვთ.“ ცოტა ქვემოთ კი შემდეგი წინადადება: „Because of differences in scientific judgments and differences in values, some disagreement among economists is inevitable“ (მენქიუ/Mankiw. გვ.35), სახელმძღვანელოს ქართულ ვარიანტში კი ასეა: „მეცნიერულ მსჯელობასა და შეხედულებებში არსებული განსხვავებების გამო გარკვეული უთანხმოება ეკონომისტებს შორის გარდაუვალია“ (მენქიუ/Mankiw. გვ.33)

ელექტრონული მთარგმნელობითი პროგრამის შედეგები კი ასეთია: „Differences in values“, - განსხვავებები ღირებულებებში. „Because of differences in scientific judgments and differences in values, some disagreement among economists is inevitable“ -მეცნიერული გადაწყვეტილებებისა და ღირებულებებში განსხვავებების გამო, ეკონომისტებს შორის გარკვეული უთანხმოება გარდაუვალია. „Economists give conflicting advice sometimes because they have different values“ - "ეკონომისტები ხანდახან კონფლიქტურ რჩევას აძლევენ, რადგან მათ განსხვავებული ღირებულებები აქვთ“.

ამჯერად, ელექტრონული მთარგმნელობითი პროგრამის „Google Translate“- ის მიერ შესრულებულ თარგმანში სამივე შემთხვევაში „values“ ითარგმნა, როგორც „ღირებულებები“, რაც ჩვენი აზრით ლოგიკურია. რაც შეეხება სახელმძღვანელოში მოცემულ თარგმანს, შეიძლება ვივარაუდოთ, რომ აქ სიტყვის პოლისემიურ მნიშვნელებებსა და სხვადასხვა სინონიმების შერჩევასთან გვაქვს საქმე.

მანქანური თარგმანისთვის დიდ პრობლემას წარმოადგენს ომონიმიაც. ზემოთ მოვიყვანეთ მაგალითი, რომ ქართულში საქონელს ორი სულ სხვადასხვა მნიშვნელობა აქვს. ეს ორი მნიშვნელობა სწორედ ომონიმების ნიმუშს წარმოადგენს. მათ ფორმათა შორის სრული დამთხვევაა, მაგრამ შინაარსობრივად დიდი განსხვავებაა. თუმცა შეიძლება ვივარაუდოთ, რომ ეტიმოლოგიურად შეიძლება მათ შორის რამე ლოგიკური კავშირი არსებობდეს.

ზოგადად, ომონიმების წარმოშობას სხვადასხვა ფაქტორი განაპირობებს, ეს შეიძლება იყოს სხვა ენებიდან ნასესხები სიტყვების ზეგავლენა, ენაში არსებული დიალექტების ზეგავლენა, სიტყვის ძირის ცვლილებით წარმოქმნილი ახალი სიტყვები და სხვ. ყოველ პროფესიას, ყოველ საქმიანობას მისთვის დამახასიათებელი სპეციფიკური ენა, საკუთარი ჟარგონი გააჩნია. სამედიცინო, საინჟინრო, იურიდიული, პოლიტიკური ან ეკონომიკური ტექსტი შეძლება გაუგებარი იყოს სხვა პროფესიის ადამიანისთვის. ერთსა და იმავე სიტყვას შეიძლება ეკონომისტისთვის სხვა მნიშვნელობა ჰქონდეს და ლინგვისტისთვის სხვა, შეიძლება ერთ კონკრეტულ შემთხვევაში სხვა მნიშვნელობა ჰქონდეს და მეორეში სხვა. სიტყვის მნიშვნელობის ასეთმა თავისებურებამ განაპირობა ლინგვისტთა კონტექსტით დაინტერესება. ზემოთ მოყვანილ მაგალითებში სწორედ კონტექსტი თამაშობს მთავარ როლს პოლისემიური სიტყვებისა და ომონიმების მნიშვნელობათა სწორად გაგებასა და თარგმნაში. სწორედ კონტექსტია ის მთავარი ფაქტორი, რაც ტერმინოლოგიის ინგლისური ენიდან ქართულ ენაზე სწორად გადმოტანას განაპირობებს, რადგან როგორც ინგლისური ისე ქართული ენა უხვად არის დატვირთული პოლისემიური მნიშვნელობებით. თავის მხრივ კონტექსტი სხვადასხვა ასპექტში შეიძლება სხვადასხვა რამეს გულისხმობდეს. სალექსიკონო განმარტებების თანახმად კონტექსტი არის - situation, events, or information that are related to something and that help you to understand it - კონკრეტული რამესთან დაკავშირებული ვითარება, მოვლენები ან ინფორმაცია, რაც მის გაგებაში გვეხმარება (Retrieved May 2, 2016, from <https://www.ldoceonline.com/dictionary/context>) ან - the parts of a discourse that surround a word or passage and can throw light on its meaning - სიტყვის ან ტექსტის ირგვლივ მოცემული დისკურსის ნაწილი, რომელიც ნათელს ხდის მის მნიშვნელობას (Retrieved March 2, 2016, from <https://www.merriam-webster.com/dictionary/context>). ჩვენთვის კონტექსტი სწორედ იმ თვალსაზრისით არის საინტერესო, რომ სიტყვის მნიშვნელობის გაგებაში დაგვეხმაროს. ქვემოთ მოცემულ მაგალითში სწორედ მთელი კონტექსტი განაპირობებს, რომ „value“ -ს მნიშვნელობა არის “ღირებულება“:

GDP is the sum of value added in the economy during a given period. The term value added means exactly what it suggests. The value added by a firm is defined as the value of its production minus the value of the intermediate goods used in production. In our two-firm example, the steel company

does not use intermediate goods. Its value added is simply equal to the value of the steel it produces, €100. The car company, however, uses steel as an intermediate good. Thus, the value added by the car company is equal to the value of the cars it produces minus the value of the steel it uses in production, €200 – €100 = €100. Total value added in the economy, or GDP, equals €100 (the value added of the steel company) + €100 (the value added of the car company) = €200. (Note that aggregate value added would remain the same if the steel and car firms merged and became a single firm. In this case, we would not observe intermediate goods at all – as steel would be produced and then used to produce cars within the single firm – and the value added in the single firm would simply be equal to the value of cars, €200.) This definition gives us a second way of thinking about GDP. Put together, the two definitions imply that the value of final goods and services – the first definition of GDP – can also be thought of as the sum of the value added by all the firms in the economy – the second definition of GDP (ბლანშარი/Blanchard, 2010. გვ.17)

შესაბამისად, თარგმანში ვკითხულობთ:

მთლიანი შიდა პროდუქტი არის ეკონომიკაში გარკვეული პერიოდის განმავლობაში შექმნილი დამატებული ღირებულებების ჯამი. ტერმინი “დამატებული ღირებულება” გულისხმობს ზუსტად იმას, რაზეც მიგვანიშნებს. ფირმის მიერ დამატებული ღირებულება განისაზღვრება მის მიერ წარმოებული ღირებულებიდან წარმოებაში გამოყენებული შუალედური პროდუქტის ღირებულების გამოკლებით. ჩვენს მაგალითში, სადაც ორი ფირმაა, მეტალურგიული კომპანია არ სარგებლობს შუალედური საქონლით (ნახევარ ფაბრიკატებით). მისი დამატებული ღირებულება უბრალოდ წარმოებული ფოლადის ღირებულების – 100 დოლარის ტოლია. საავტომობილო კომპანია ფოლადს, როგორც შუალედურ საქონელს, ისე იყენებს. ამგვარად, საავტომობილო კომპანიის მიერ დამატებული ღირებულება მის მიერ წარმოებული ავტომობილის ღირებულებისა და გამოყენებული ფოლადის ღირებულების სხვაობის ტოლია $\$200 - \$100 = \$100$. მთლიანი დამატებული ღირებულება ეკონომიკაში, ანუ მთლიანი შიდა პროდუქტი, ტოლია $\$100 + \$100 = \$200$ (შევნიშნოთ, რომ ერთობლივი დამატებული ღირებულება ამდენივე იქნებოდა, თუკი მეტალურგიული და საავტომობილო კომპანიები შერწყმის შედეგად ერთ კომპანიად გადაიქცეოდა. ამ შემთხვევაში, ჩვენ საერთოდ ვერ შევამჩნევდით შუალედურ საქონელს, რადგან ერთი ფირმის ფარგლებში ფოლადი ავტომობილის გამოსაშვებად

იქნებოდა წარმოებული და დამატებული ღირებულება ამ ერთ ფირმაში, უბრალოდ, გაუტოლდებოდა ავტომობილის ღირებულებას – 200 დოლარს). ეს განმარტება მთლიანი შიდა პროდუქტი გაანგარიშების მეორე მეთოდს გვთავაზობს. ერთად აღებული ეს ორი განმარტება გულისხმობს, რომ საბოლოო საქონლისა და მომსახურების ღირებულება მთლიანი შიდა პროდუქტის პირველი დეფინიცია) შესაძლებელია გავიაზროთ, როგორც ეკონომიკაში ყველა ფირმის მიერ შექმნილი დამატებული ღირებულების ჯამი მთლიანი შიდა პროდუქტის მეორე დეფინიცია) (ბლანშარი/Blanchard, 2010. გვ.29)

თუ ამ ნიმუშში მოცემული „value“-ს მნიშვნელობას ზემოთ 2.2-ში მოყვანილი კონტექსტში მოცემული „value“-ს მნიშვნელობას შევუდარებთ - Because of differences in scientific judgments and differences in values, some disagreement among economists is inevitable“ - მეცნიერული გადაწყვეტილებებსა და ღირებულებებში განსხვავებების გამო, ეკონომისტებს შორის გარკვეული უთანხმოება გარდაუვალია“ - აქ არ მართო პოლისემიასთან გვაქვს საქმე, არამედ ომონიმებთანაც, ხოლო ქართულ თარგმანში გადმოტანილი მათი მნიშვნელობანი სინონიმებადაც შეგვიძლია განვიხილოთ.

ინგლისელი მეცნიერი ჯ. ფერთი (1969) ყურადღებას ამახვილებს სიტყვის კონტექსტურ მნიშვნელობაზე და აღნიშნავს, რომ ახალ კონტექსტში გამოყენებული ყოველი სიტყვა უკვე ახალი სიტყვაა (გვ.52). მაგალითისათვის ავიღოთ სიტყვა „devaluation“. ლანშარის მაკროეკონომიკაში ვკითხულობთ: „devaluation - A decrease in the exchange rate in a fixed exchange rate system“ (ბლანშარი/Blanchard, 2010. 564), რაც შესაბამისად ქართულ თარგმანში გადმოტანილია, როგორც: „დევალვაცია (devaluation) - ფიქსირებული გაცვლითი კურსის სისტემის პირობებში გაცვლითი კურსის შემცირება“ (ბლანშარი/Blanchard, 2010. გვ.904). ამ შემთხვევაში „value“ არა მართო ახალ კონტექსტშია, არამედ მისგან სრულიად ახალი სიტყვაა ნაწარმოები.

სიტყვის მნიშვნელობის ადეკვატურად გადატანას განსაკუთრებული ყურადღება ექცევა. როგორც ქეთფორდი, (1965) აღნიშნავს, „თარგმანს მოეთხოვება იგივე მნიშვნელობა ჰქონდეს, რაც ორიგინალს“ (ქეთფორდი/Catford, გვ. 35).

სიტყვების მნიშვნელობების გასაგებად ჩარლზ ფილმორს მნიშვნელოვნად მიაჩნია (1982) იმ ფრეიმული სემანტიკის ცოდნა, რაც მათ გამოყენებას უდევს საფუძლად. ფრეიმული

სემანტიკა ახლებურად გვიჩვენებს სიტყვის მნიშვნელობას და აგრეთვე ახალი სიტყვებისა და ფრაზების წარმოქმნის ახალ პრინციპებს გვთავაზობს (გვ. 111).

ფილმორს ფრეიმის მაგალითად კომერციული ტრანზაქცია მოჰყავს, რომელიც ფრეიმულ ელემენტებს მოიცავს, როგორცაა მყიდველი, გამყიდველი, საქონელი და ფულადი თანხა, რომლებიც კომერციული ტრანზაქციაში მონაწილეობს (ფილმორი/Fillmore გვ.116). ამ თვალსაზრისით, ჩვენი კვლევისთვის ძალზედ საინტერესოა. თითოეულ ფრეიმთან დაკავშირებული მიზნობრივი სიტყვებია, მაგალითად, კომერციული ტრანზაქციისთვის დამახასიათებელი სიტყვები: ყიდვა, გაყიდვა, დახარჯვა, ღირებულება, დარიცხვა, ფასი, ხურდა, დებეტი, კრედიტი, ვაჭარი, ბროკერი, მალაზია ფემქაში, ქირა საფასური, ჰონორარი, სწავლის საფასური, ფულის გადარიცხვა, შემოსავალი, გასავალი, რაც უშუალოდ ჩვენი კვლევის სფეროს წარმოადგენს.

ფრეიმული სემანტიკა ერთგვარად ემპირიულ სემანტიკასა და აღწერილობით ჩარჩოს უკავშირდება. ჩვენი კვლევის ფარგლებში შესაძლებელია გარკვეულწილად ფრეიმული სემანტიკის საფუძვლებიც გამოვიყენოთ, ვინაიდან ის სიტყვების მნიშვნელობათა გადმოცემის განსაკუთრებულ გზას და აგრეთვე სიტყვებისათვის ახალი მნიშვნელობის მისანიჭებლად და ტექსტის ელემენტების მნიშვნელობათა ტექსტის მთლიან კონტექსტში ჩასასმელად ახალი სიტყვებისა და ფრაზების წარმოების პრინციპებს გვთავაზობს.

ფრეიმული სემანტიკა ფართოდ გამოიყენება ლინგვისტიკის სხვადასხვა სფეროში. ამასთანავე, ძალზედ დიდი მნიშვნელობა აქვს კატეგორიებს. სიტყვები წარმოადგენს გამოცდილების/განცდილის კატეგორიებად დაყოფას. კატეგორიების შინაგან სტრუქტურას ფარდა ახადა რომის ნაშრომმა კატეგორიების შესახებ. ფერის კატეგორიებს ადამიანის გონება ამუშავებს (ენა სწავლობს, იმახსოვრებს, აღნიშნავს და ენაში ვითარდება) მისი შიდა სტრუქტურების თვალსაზრისით; როგორც ჩანს ფერის კატეგორიები ცნობიერებაში წარმოადგენილია არა როგორც კრიტერიუმების აშკარად გამიჯნული ნიშნები, არამედ კატეგორიის პროტიპის სახით (ნათელი შემთხვევა, საუკეთესო ნიმუშები), რომელსაც პროტოტიპთან უფრო ნაკლებ მსგავსი და წევრობის ნაკლები ხარისხის მქონე სხვა ფერები აკრავს გარს.“ (როში/Rosch, გვ. 193)

ფერთა კატეგორიების შემდეგ რომმა სხვა საგნების კატეგორიზაციაზეც განაგრძო მუშაობა. შეიძლება ითქვას, რომ სიტყვის პროტოტიპული კატეგორიის წევრი არის სიტყვის

მნიშვნელობა, ხოლო სიტყვის რეფერენციული პოტენციალი პროტოტიპთან მსგავსების ფუნქციაა. არსებობს კატეგორიები, რომლისთვისაც ეს შესაძლებელია, მაგალითად ფერთა ძირითადი კატეგორიები და შესაძლოა ჭურჭელიც (ფინჯნები, თასები, ვაზები).

(ტელიორი/Taylor, 2008. გვ. 40) .

2.4 სემანტიკური დომენები.

დღეს სტრუქტურალიზმის მონაპოვარი ფართოდ გამოიყენება სხვადასხვა სფეროში, მათ შორის კომპიუტერულ ლინგვისტიკაშიც. სემანტიკური ველის თეორიაზე დაყრდნობით ლექსიკური სემანტიკის ახალ კომპიუტერულ მოდელს გვთავაზობენ კომპიუტერული ლინგვისტიკის ცალკეული სპეციალიტები „სემანტიკური დომენების“ სახელწოდებით. მათი აზრით, „სემანტიკური დომენები“ საშუალებას მოგვცემს ტექსტების, ცნებების, ტერმინების და კონცეპტების დომენური მახასიათებლები გამოვიკვლიოთ, რაც მნიშვნელოვნად აამაღლებს ბუნებრივი ენის საპროცესო სისტემის ეფექტიანობას. სხვადასხვა ენის სემანტიკურ ველებს შორის აშკარა ურთიერთშესაბამისობა არებობს, მაგრამ სხვადასხვა ენის ველი სრულიად განსხვავებულ ტერმინოლოგიას მოიცავს. სწორედ ეს ქმნის თარგმანის აუცილებლობას.

„სემანტიკური დომენები ტერმინებისა და ტექსტების კლასტერია, რომელიც ლექსიკური კოჰერენტულობის უმაღლეს დონეს ამჟღავნებს, ანუ ტექსტში ერთი დომენის სიტყვების ერთად მოხვედრის ტექსტებში თვისებას“ (გლიოცო/Gliozzo&სტრაპარავა/Strapparava, 2009 გვ. 13) „სემანტიკური დომენები“ შეიძლება შეიქმნას არსებული ლექსიკური რესურსებიდან ან ავტომატურად მოხდეს მათი ენის კორპუსიდან მოძიება. ისინი შეიძლება გამოყენებულ იყოს სხვადასხვა ენათა კონტექსტში სხვადასხვა ენაზე არსებულ სიტყვათა/ცნებათა ერთმანეთთან დასაკავშირებლად.

დღევანდელ პირობებში უამრავი ლექსიკონი არსებობს ტოპონიმების, სინონიმების, იდიომების, უცხო სიტყვების, ფრაზალური ზმნების, და სხვ., შესახებ, სადაც უამრავი სიტყვა და სიტყვთშეთანხმებაა მოცემული. პროფესორი ნიუმარკი მთარგმნელებს შემდეგი ლექსიკონების გამოყენებას ურჩევს: Collins English Dictionary, Concise Oxford and Longman's Dictionary of the English Language (1984); Roget; Webster (three volumes); EB

{Encyclopaedia Britannica); Micropaedia; Rinehardt Dictionaries of New English and the Supplements to the Oxford English Dictionary; Oxford English Dictionary/OED; A. Reum's Dictionary of English Style; Bullock and Stallybrass's Fontana Dictionary of Modern Thought; Roger Scruton's Dictionary of Political Thought; Raymond Williams's Key Words; Edward de Bono's Word Power; Antony Flew's Dictionary of Philosophy (ნიუმარკი : 175). ადვილი წარმოსადგენია რა შრომატევადი იქნება მთარგმნელისთვის თითოეული პრობლემური სიტყვის შესატყვისის ძიება ამ ლექსიკონებში. ამიტომ, ძალიან აქტუალური მნიშვნელობა შეიძინა ელექტრონულმა ლექსიკონებმა და ელექტრონულმა თუ მანქანურმა მთარგმნელობითმა პროგრამებმა.

კომპიუტერული მთარგმნელობითი პროგრამები რთულ ალგორითმებზეა აგებული, რაც მოქმედებათა მკაცრად განსაზღვრული თანმიმდევრობით შესრულებისას აღწევს სასურველ შედეგს. მთარგმნელობითი პროგრამა წამებში ამუშავებს უთვალავ დოკუმენტს და შესაფერის თარგმებს ეძებს, რომ ორიგინალის ენა და სამიზნე ენა ერთმანეთს შეუსაბამოს. ეს საკმაოდ რთულია, როდესაც სრულიად განსხვავებულ ენებთან გვაქვს საქმე.

1985 წელს პრინსტონის უნივერსიტეტის კოგნიციური მეცნიერების ლაბორატორიაში ჯერ ამერიკელი ფსიქოლოგის ჯორჯ მილერის და შემდეგ ქრისტიან ფელბაუმის ხელმძღვანელობით შეიქმნა ინგლისური ენის ლექსიკურ მონაცემთა ბაზა WordNet-ი, სადაც საბაზისო ერთეულს წარმოადგენს არა თვითონ სიტყვა არამედ ინგლისურ სიტყვათა სინონიმური რიგი-სინსეტი (synset), სადაც მსგავსი მნიშვნელობის სიტყვები დაჯგუფებულია როგორც: არსებითი სახელი, ზედსართავი სახელი, ზმნა და ზმნიზედა. იქვე მოცემულია მათი განმარტებები, მაგალითები და ამ სინონიმთა ურთიერთმიმართება. ამგვარად, WordNet-ი ერთდროულად ლექსიკონიც არის და თესაურუსიც.

როგორც საყოველთაოდ ცნობილია თესაურუსი პირველად 1852 წელს გამოსცა 19-ე საუკუნის ცნობილმა ბრიტანელმა ფიზიკოსმა, ფიზიოლოგმა, მათემატიკოსმა, გამომგონებელმა, მწერლმა და რედაქტორმა პიტერ მარკ როჯეტმა. ეს იყო სიტყვათა მნიშვნელობების მიხედვით დალაგებული კატალოგი სახელწოდებით Thesaurus of English Words and Phrases Classified and Arranged so as to Facilitate the Expression of Ideas and Assist in

Literary Composition, რაც დღეს “როჯეტის თესაურუსის“ სახელით არის ცნობილი და ფართოდ გამოიყენება. ასეთი თესაურუსის ფუნქციას ასრულებს WordNet-იც.

WordNet-ი არის ადამიანის ლექსიკური მეხსიერების თანამედროვე ფსიქოლინგვისტური თეორიების საფუძველზე აგებული ელექტრონული ლექსიკური საცნობარო სისტემა. ინგლისური არსებითი სახელი, ზმნები და ზედსართავეები დალაგებულია სინონიმურ რიგებად. სინონიმური რიგები სხვადასხვა მიმართებაშია ერთმანეთთან. ტრადიციული ლექსიკონებისგან განსხვავებით, სადაც სიტყვები ანბანური თანმიმდევრობით უსისტემოდაა დალაგებული და დისკომფორტს უქმნის მომხმარებელს ინფორმაციის სწრაფად და ეფექტურად მოძიების თვალსაზრისით, ლექსიკურ მონაცემთა ბაზებში გაცილებით იოლია ძიება კომპიუტერის საშუალებით. WordNet-ი ტრადიციული ლექსიკოგრაფიული ინფორმაციის და თანამედროვე სწრაფი გამოთვლების ეფექტური კომბინაციის საშუალებას იძლევა.

WordNet-ს საფუძვლად უდევს სიტყვის ის მნიშვნელობანი, რასაც ტრადიციულად იყენებდნენ ლექსიკოგრაფები ლექსიკონების შედგენისას, მაგრამ WordNet-ი ცდილობს ინოვაციური სახით წარმოადგინოს ეს ინფორმაცია (Miller, გვ.23). WordNet-ის გამოყენება ძალიან პრაქტიკულია მრავალი თვალსაზრისით, მათ შორის სპეციალიზირებული ლექსიკონების, მაგალითად, ეკონომიკური ლექსიკონების ასაგებად. იერარქიებად აგებული კონფიგურაციების საშუალებით შესაძლებელია თითოეულ სიტყვაზე ამომწურავი ინფორმაციის მიღება. მაგალითისათვის ავიღოთ ინგლისური სიტყვა “money” (Retrieved June 10, 2018, from <http://wordnetweb.princeton.edu>):

- S: (n) money (the most common medium of exchange; functions as legal tender) *"we tried to collect the money he owed us"*
- S: (n) money (wealth reckoned in terms of money) *"all his money is in real estate"*
- S: (n) money (the official currency issued by a government or national bank) *"he changed his money into francs"*

მივიღეთ მისი სამი განმარტება. აქედან შესაძლებელია თითოეულ განმარტებაზე ამომწურავი ინფორმაცია მივიღოთ თანმიმდევრული ნაბიჯებით:

მოცემული სამი განმარტებიდან შესაძლებელია თანმიმდევრული ოპერაციების საშუალებით თითოეული განმარტება კიდევ უფრო დავაკონკრეტოთ ლინგვისტური

თვალსაზრისით, მოვიდიოთ მისი ჰიპონიმები, ჰიპერნიმები, დერივაციები, მონათესავე სიტყვები და ჟარგონი კი.

ამგვარად, WordNet-ის ლექსიკურ მონაცემთა ბაზაში თითოეული სიტყვის შესახებ ამომწურავი ინფორმაციის მიღება შესალებელი, როგორც მისი მნიშვნელობის ისე მისი ლექსიკურ-გრამატიკული თვალსაზრისით.

- S: (n) money (the most common medium of exchange; functions as legal tender) *"we tried to collect the money he owed us"*
 - direct hyponym / full hyponym
 - S: (n) appropriation (money set aside (as by a legislature) for a specific purpose)
 - S: (n) fund, monetary fund (a reserve of money set aside for some purpose)
 - S: (n) boodle, bread, cabbage, clams, dinero, dough, gelt, kale, lettuce, lolly, lucre, loot, moolah, pelf, scratch, shekels, simoleons, sugar, wampum (informal terms for money)
 - S: (n) shinplaster (paper money of little value issued on insufficient security)
 - S: (n) subsidization, subsidisation (money (or other benefits) obtained as a subsidy)
 - S: (n) token money (coins of regular issue whose face value is greater than their intrinsic value)
 - direct hypernym / inherited hypernym / sister term
 - part holonym
 - derivationally related form
- S: (n) money (wealth reckoned in terms of money) *"all his money is in real estate"*
- S: (n) money (the official currency issued by a government or national bank) *"he changed his money into francs"*. (Retrieved June 10, 2018, from <http://wordnetweb.princeton.edu>)

თუ თანმიმდევრულად მივყვებით თითოეულ მათგანს, მივიღებთ:

- S: (n) appropriation (money set aside (as by a legislature) for a specific purpose)
- S: (n) annexation, appropriation (incorporation by joining or uniting)
- S: (n) appropriation (a deliberate act of acquisition of something, often without the permission of the owner) *"the necessary funds were obtained by the government's appropriation of the company's operating unit"; "a person's appropriation of property belonging to another is dishonest"*
- შეგვიძლია კიდევ უფრო დავაზუსტოთ თითოეული ეს მნიშვნელობა.
- S: (n) money (the most common medium of exchange; functions as legal tender) *"we tried to collect the money he owed us"*
 - direct hyponym / full hyponym

- S: (n) appropriation (money set aside (as by a legislature) for a specific purpose)
 - direct hyponym / full hyponym
 - domain category
 - direct hypernym / inherited hypernym / sister term
- S: (n) fund, monetary fund (a reserve of money set aside for some purpose)
- S: (n) boodle, bread, cabbage, clams, dinero, dough, gelt, kale, lettuce, lolly, lucre, loot, moolah, pelf, scratch, shekels, simoleons, sugar, wampum (informal terms for money)
- S: (n) shinplaster (paper money of little value issued on insufficient security)
- S: (n) subsidization, subsidisation (money (or other benefits) obtained as a subsidy)
- S: (n) token money (coins of regular issue whose face value is greater than their intrinsic value)
 - direct hypernym / inherited hypernym / sister term
 - part holonym
 - derivationally related form
- S: (n) money (wealth reckoned in terms of money) *"all his money is in real estate"*
- S: (n) money (the official currency issued by a government or national bank) *"he changed his money into francs"*

(Retrieved June 10, 2018, from <http://wordnetweb.princeton.edu>)

WordNet-ის ლექსიკურ მონაცემთა ბაზაში თითოეული სიტყვის შესახებ ამომწურავი ინფორმაციის მიღება შესალებელი, როგორც მისი მნიშვნელობის, ისე მისი ლექსიკურ-გრამატიკული თვალსაზრისით. ამას გარდა, კომპიუტერული თარგმანის შემთხვევაში საძიებო სისტემა საჭირო ინფორმაციას ავტომატურად მოიძიებს ანალოგიური ბაზიდან. ცხადია, ასეთ საძიებო სისტემას სალექსიკონო სტატუსთან შედარებით გაცილებით დიდი უპირატესობა აქვს, როგორც ინფორმატიულობის, ისე დროის ფაქტორის მხრივ, იქნება ეს ელექტრონული ლექსიკონი თუ ჩვეულებრივი ტრადიციული ლექსიკონი. WordNet-ის შემდგომ გაგრძელებაა WordNet Domains, რომელიც წარმოადგენს WordNet-ის დომენტთა სახელწოდებებთან ნახევრად ავტომატურად დამატების გზით შექმნილ ლექსიკურ რესურსს. ნიმუში მოცემულია ცხრილის სახით (ცხრილი1) (გლიოცო & სტრაპარავა/Gliozzo & Strapparava, 2009.გვ.24).

Table 1. WordNet Domains annotation for the senses of the noun \bank"

N	Sense Synset and Gloss	Domains	Semcor
1. bank	depository, financial institution, bank, banking concern, banking company (a _nancial institution. . .)	Economy	20
2. bank	sloping land. . .	Geography, Geology	14
3. bank	a supply or stock held in reserve.. .	Economy	52
4. bank	bank building (a building. . .)	Architecture, Economy	1
5. bank,	an arrangement of similar objects...	Factotum	1
6. bank	savings bank, coin bank, money box, bank (a container. . .)	Economy	52
7. bank	a long ridge or pile. . .)	Geography, Geology	2
8. bank	the funds held by a gambling house. . .	Economy, Play	
9. bank	cant, camber (a slope in the turn of a road. .	Architecture	
10. bank	a ight maneuver. . .	Transport	

ენის ლექსიკა უაღრესად მასშტაბური და უმართავი ნაწილია, როგორც მშობლიურ ისე, უცხო ენაზე. WordNet-ი სწორედ ამ რთული პრობლემის გადაჭრას ემსახურება. WordNet-ის ანალოგიური ქართული ბაზის შესაქმნელად ცალკეული პროექტების სახით მიმდინარეობს მუშაობა, მაგრამ ზოგადად ჩვენთვის სასიცოცხლო მნიშვნელობა აქვს დასავლეთის ლინგვისტთა თუ ლექსიკოგრაფთა და პროგრამისტთა გამოცდილების გაზიარებას ამ მიმართულებით. ჩვენი კვლევა არის ერთგვარი მცდელობა სწორედ დასავლეთის ადრეული თუ თანამედროვე გამოცდილების საფუძველზე, სემანტიკური ველის თეორიის მონაპოვარისა და WordNet domain-ის მიღწევების გათვალისწინებით ბიზნეს კომუნიკაციის ერთ-ერთი თემატური სივრცის ფარგლებში - ფულსა და ფინანსურ ტრანზაქციებთან დაკავშირებული ტერმინოლოგიის გარკვეული სისტემატიზაცია და სეგმენტაცია.

თავი III. ფუძემდებლური დებულებები და სეგმენტაციის პრინციპები

3.1. სქემის სეგმენტაციის პრინციპები

ნაშრომში ბიზნესის სფეროსათვის შესაბამისი ტერმინოსისტემის ფორმირება

განხორციელდა შემდეგი დებულებების გათვალისწინებით:

მსგავსი რეფერენციის მქონე ტერმინები ერთიანდებიან ტერმინოლოგიურ სისტემებში და ქმნიან ავტონომიურ სისტემას - ტერმინოსისტემას;

ტერმინოსისტემა ტერმინოლოგიის კოგნიტიური მოდელი და საგნობრივი სფეროს მეტამოდელია;

ბიზნესის სფეროს ტერმინოსისტემა წარმოადგენს ტერმინოლოგიური ერთეულების კორპუსს, რომელიც უზრუნველყოფს ბიზნესის სფეროსათვის შესაბამი ცნებების ნომინაციას;

ტერმინოსისტემა ფორმირდება გასაანალიზებელი ტერმინოლოგიის ცნებითი შემადგენლობის ეტაპობრივი დანაწევრების გზით, რაც ეფუძნება ტერმინების გამოყენების სინშირეს ზეპირ თუ წერილობით ტექსტში;

ტერმინოსისტემის კვლევა გულისხმობს მისი კონცეპტუალური ორგანიზაციისა და მისი შემადგენელი ფრაგმენტების თავისებურებათა ანალიზს;

ტერმინოსისტემის სტრუქტურაცია განხორციელდა განსაზღვრული პრინციპების მიხედვით, რომლებიც იძლევა ერთეულთა შორის ლოგიკური კავშირის გამოვლენის შესაძლებლობას;

ექსტრალინგვისტური თვალსაზრისით, ტერმინოსისტემის სტრუქტურა წარმოადგენს ერთმანეთთან დაკავშირებულ სიტყვათა ან სიტყვაშეთანხმებათა სისტემას;

სისტემაში ელემენტთა ჩართვას უზრუნველყოფს რეალიათა, ცნებათა თუ კონცეპტთა სემანტიკური მსგავსება-სიახლოვე, რომლებსაც ისინი ასახელებენ;

ინტრალინგვისტური თვალსაზრისით, ტერმინოსისტემა ღია და დინამიური სტრუქტურაა, რომლის ელემენტებიც განიცდიან მუდმივ ცვლილებებს;

ტერმინოსისტემის სტრუქტურაში იკვეთება ენის ტერმინოლოგიური სიტყვაწარმოებითი კანონზომიერებები, რომლებიც გამოიყენება ახალი ობიექტების ნომინაციისათვის;

ტერმინოსისტემის, როგორც რთული და მყარი მთლიანობის ხედვა ეფუძნება ცნებათა ენობრივი ნიშნის ფორმაში კონსტრუირებულ და რეალიზებულ სისტემას - ლოგიკურ სქემას, რომელიც წარმოადგენს დანაწევრებული აღქმის შედეგსა და აბსტრაქციის უმაღლეს დონეს;

ადამიანის ფორმალური ცოდნა სამყაროზე არ არსებობს იზოლირებულად - იგი ქმნის ერთიან, სტაბილურ, კონცეპტებით დაკომპლექტებულ სტრუქტურას;

კონცეპტი, როგორც ლინგვოკოგნიტიური ფენომენი, წარმოადგენს ადამიანის ცოდნისა და გამოცდილების ამსახველი ცნობიერებისა და ინფორმაციული სტრუქტურის, მენტალური ან ფსიქიკური რესურსების ერთეულს;

კონცეპტი მეხსიერების, მენტალური ლექსიკონის, კონცეპტუალური სისტემის, გონების ენის, ადამიანის ფსიქიკაში ასახული სამყაროს სურათის ერთეულია, რომელსაც გააჩნია შინაარსობრივი განსაზღვრულობა;

კონცეპტი, როგორც ინდივიდის ცნობიერებაში არსებული მენტალური წარმონაქმნი, წარმოადგენს სოციუმის კონცეპტუალური შეღწევის საშუალებას;

კონცეპტის ფორმირება გულისხმობს სინამდვილის გამოცდილებისეული შემეცნების შედეგად მიღებულ მონაცემთა განზოგადების პროცესს;

კონცეპტის ფუნქციონირების პროცესი გულისხმობს იმ ენობრივ საშუალებათა შერჩევასა და გამოყენებას, რომელთა საშუალებითაც, ადრესანტის თვალსაზრისით, შესაძლებელია კონცეპტის აქტივიზაცია ადრესატის შემეცნებაში;

კონცეპტი გააზრებულია როგორც აზროვნების რთული ორგანიზების სტრუქტურა, როგორც სიტყვის შესაძლო მნიშვნელობათა ერთობლიობა;

ცნობიერების ყველა ფენომენი ახსნადია მხოლოდ მთლიანისა და მის ფრაგმენტებს შორის არსებული კავშირების მეშვეობით;

კონცეპტები აღნიშნავენ სახეობებს, მარკერებს, ფუნქციებს და პროცესებს;

კონცეპტთა შორის იკვეთება სახეობითი, ფუნქციონალური, ატრიბუტული, და ლოგიკური კავშირები;

სქემა - კონცეპტთა კონტურები - ადამიანის გამოცდილებას „მთლიანურობის“ თვისებას ანიჭებს;

სქემა წარმოადგენს მრავალზომიან იდეალიზირებულ წარმონაქმნს, რომელიც მოიცავს ენობრივ, მენტალურ და კოგნიტურ ელემენტებს;

სქემა წარმოადგენს ნაწილთა განსაკუთრებულ ორგანიზაციას, რომელშიც ნაწილები ქმნიან ერთ მთლიანობას;

სქემა არის კატეგორიათა - არჩევანთა სისტემა, ადამიანის ცოდნისა და ადამიანის კონკრეტულ სიტუაციაში ქმედების ფორმალიზებული აღწერის სხვადასხვა ტიპების ზოგადი დასახელება; სქემა მოიცავს მონაცემებს არსებითის, ტიპურისა და შესაძლებლის თაობაზე; სქემა ფუნქციონირებს როგორც:

- ა) ინსტრუმენტი, რომელიც ემსახურება ცოდნის გამოხატვას;
- ბ) ინსტრუმენტი, რომელიც ემსახურება ცოდნის სხვადასხვა ტიპის დიფერენცირებას;
- გ) ინსტრუმენტი, რომელიც ემსახურება მეხსიერებაში შენახულ წარმოდგენათა ორგანიზებას.

სქემაში ერთი რომელიმე ცნების გასაგებად საჭიროა მთელი სტრუქტურის გაგება;

სქემა წარმოადგენს ცნებათა იერარქიულ კონსტრუქტს, რომელშიც ვლინდება გაგების გაღრმავება და ცნებათა აბსტრაქტულობის დონის ამაღლება;

ცნებებს შორის დამოკიდებულება ვლინდება როგორც სქემის თითოეული დონის ფარგლებში, ისე დონებს შორისაც;

სქემა აკავშირებს ყველა ცნებასა და მათ შორის არსებული ყველა მიმართების ტიპს;

სქემის ფორმირება ხორციელდება ელემენტთა კონკრეტიზაციის, ასევე მათ რეალურ სამყაროში არსებულ გარემოებებთან შესაბამისობაში მოყვანის გზით;

სქემის ფრაგმენტებს შორის არსებული მიმართებები სიტუაციური, ასოციაციური და ფუნქციონალური ხასიათისაა;

ფრაგმენტებში ელემენტთა ჩართვა ხდება ელემენტთა შორის თემატური კორელაციის არსებობის გათვალისწინებით;

წარმოდგენილია შერეული ტიპის ტერმინებით. სქემის ცენტრში მოთავსებულია

ბირთვული ცნება, რომლისგანაც გამომდინარეობს სხვა ცნებები;

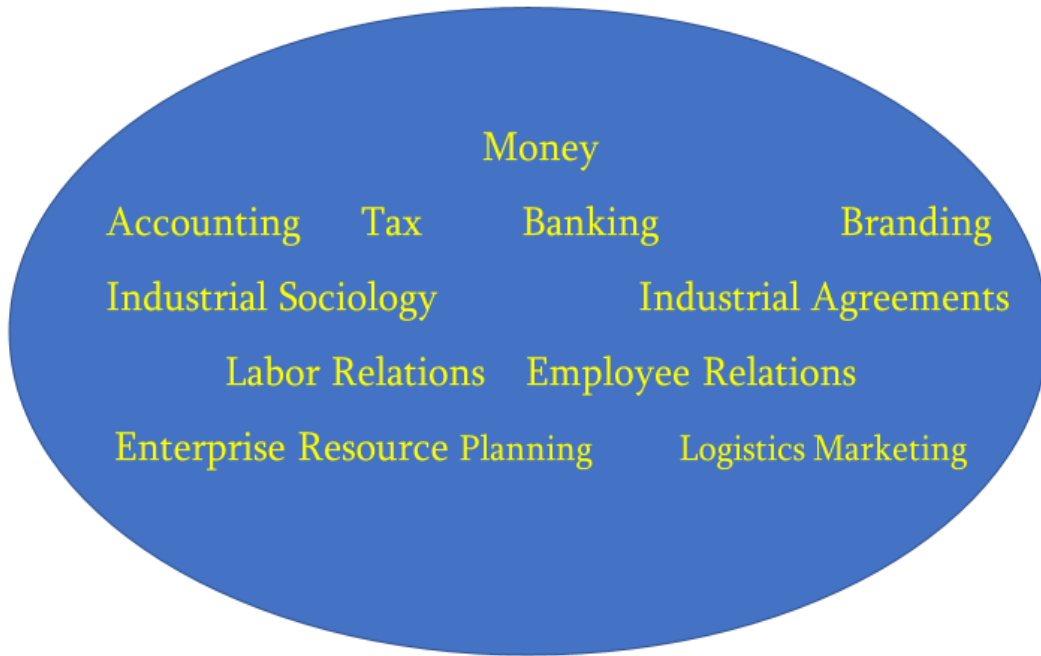
სქემაში იერარქიულადაა განაწილებული „მნიშვნელოვნება“ - ბიზნესის სფეროსათვის შესაბამისი ტერმინოსისტემის ბირთვის ქმნის საბაზისო ტერმინები, პერიფერიას კი - ტერმინები, რომელიც

3.2 ბიზნესის სქემა თანამედროვე ინგლისურ და ქართულ ენებში

ნაშრომში ბიზნესის სფეროსათვის შესაბამისი ტერმინოსისტემის ფორმირება განხორციელდა შემდეგი დებულებების გათვალისწინებით:

1. მსგავსი რეფერენციის მქონე ტერმინები ერთიანდებიან ტერმინოლოგიურ სისტემებში და ქმნიან ავტონომიურ სისტემას - ტერმინოსისტემას;
2. ტერმინოსისტემა ტერმინოლოგიის კოგნიტიური მოდელი და საგნობრივი სფეროს მეტამოდელია;
3. ბიზნესის სფეროს ტერმინოსისტემა წარმოადგენს ტერმინოლოგიური ერთეულების კორპუსს, რომელიც უზრუნველყოფს ბიზნესის სფეროსათვის შესაბამი ცნებების ნომინაციას;

ბიზნესის სფეროში გამოიყო შემდეგი თემატური განზომილებები: “Accounting”, “Banking”, “Branding”, “Industrial Sociology”, “Industrial Agreements”, “Labor Relations”, “Employee Relations”, “Enterprise Resource Planning”, “Logistics”, “Marketing”, “Tax”, “Money” (დიაგრამა 2).

დიაგრამა 2

შესაბამისად ქართულში გამოიყო თემატური განზომილებანი: „ბუღალტერია“, „საბანკო საქმე“, „ზრენდი“, „სამრეწველო სოციოლოგია“, „სამრეწველო ხელშეკრულებები“, „შრომითი ურთიერთობა“, „საწარმოს რესურსების დაგეგმვის სისტემა“, „ლოჯისტიკა“, „მარკეტინგი“, „გადასახადი“, „ფული“ (დიაგრამა 3).

დიაგრამა 3

„Accounting“

თემატური განზომილების ლექსიკალიზაცია თანამედროვე ინგლისურ ენაში

ხორციელდება შემდეგი ერთეულების მეშვეობით:

Cash flow; Impairment (financial reporting); Checkoff; Business mileage reimbursement rate; Triple bottom line; Error account; Fourth Bottom Line; Asset; Fund accounting; Clean surplus accounting; Memo posting; Generally Accepted Privacy Principles; Trial balance; Year-ending; Forensic accounting; Clearing account; Reclassification (accounting); Accounting period; Capital surplus; Statement of changes in financial position.

თემატური განზომილების ლექსიკალიზაცია თანამედროვე ქართულ ენაში ხორციელდება შემდეგი ერთეულების მეშვეობით:

ფულადი სახსრების დინება; გაუფასურება/ღირებულების კლება (ფინანსური ანგარიში); დაქვითვა; სამსახურებრივი სარგებლობის ავტოსატრანსპორტო საშუალების ხარჯების ანაზღაურების ტარიფი გარბენის მიხედვით; სამმაგი ქვედა ხაზი/სამმაგი კრიტერიუმი; დახარვეზებული საბუღალტრო აღრიცხვა; მეოთხე ქვედა ხაზი/მეოთხე კრიტერიუმი;

აქტივები; ფონდის სააღრიცხვო სისტემა; სუფთა შემოსავლის აღრიცხვა; საყოველთაოდ მიღებული კონფიდენციალურობის პრინციპები; საცდელი ბალანსი; წლის ბოლო; სასამართლო-საბუღალტრო ექსპერტიზა; კლირინგული ანგარიში/გასანაწილებელი ანგარიში; რეკლასიფიკაცია (ბუღალტერია); სააღრიცხვო პერიოდი; დამატებით მოზიდული კაპიტალი/ჭარბი კაპიტალი; ამონაწერი ფინანსური მდგომარეობის ცვლილების შესახებ. ტერმინოსისტემა ფორმირდება გასაანალიზებელი ტერმინოლოგიის ცნებითი შემადგენლობის ეტაპობრივი დანაწევრების გზით, რაც ეფუძნება ტერმინების გამოყენების სიხშირეს ზეპირ თუ წერილობით ტექსტში.

თანამედროვე ინგლისურ ენაში თემატური განზომილების ნომინაციური ველი შემდეგი შემადგენლობისაა:

Travel and subsistence; Record to report; Fixed asset; Voluntary disclosure; Accounts payable; Year-to-date; Double-entry bookkeeping system; Capital expenditure; Revenue recognition; Income statement; Net income; Basis of accounting; Revenue center; Constant purchasing power accounting; Trade credit; Debits and credits; Accrual; Capital appreciation; International Financial Reporting Standards; Convention of consistency; Balance (accounting); Gross margin; Accounts receivable; Triple bottom line; Financial audit; Accrued liabilities; Total absorption costing Matching principle; Balance sheet; Management accounting; FIFO and LIFO accounting; Cost of goods sold; Adjusted basis; Adjusting entries; Trial balance.

თანამედროვე ქართულ ენაში თემატური განზომილების ნომინაციური ველი შემდეგი შემადგენლობისაა:

სამგზავრო და დღიური ხარჯები; აღრიცხვა-ანგარიშგება; ძირითადი სახსრები/ფიქსირებული აქტივები; ინფორმაციის ნებაყოფლობითი გამჟღავნება; საკრედიტო დავალიანება/გადაუხდელი ანგარიშები; წლის დასაწყისიდან მოცემულ თარიღამდე; ორმაგი აღრიცხვის სისტემა; კაპიტალდანახარჯები/კაპიტალდაბანდების ხარჯები; შემოსავლების აღიარება; საშემოსავლო დეკლარაცია; წმინდა შემოსავალი; ბუღალტრული აღრიცხვის საფუძვლები; შემოსავლების სამსახური; მუდმივი მსყიდველობითუნარიანობის აღრიცხვა; დებეტი და კრედიტი; სავაჭრო კრედიტი; დარიცხვა; კაპიტალის შეფასება; ფინანსური ანგარიშგების საერთაშორისო სტანდარტები; თანმიმდევრულობის კონვენცია; ბალანსი (საბუღალტრო); მთლიანი მოგება; დებიტორული

დავალიანება; სამმაგი კრიტერიუმი; ფინანსური აუდიტი; დარიცხული ვალდებულებები/გადაუხდელი ხარჯები; საერთო თვითღირებულების დაანგარიშების შესატყვისობის პრინციპი; ბალანსი; მენეჯერული აღრიცხვა; FIFO - (მომსახურება რიგის მიხედვით; „პირველი შემოვიდა - პირველი გავიდა“) და LIFO - (მომსახურება რიგის ბოლოდან/უკუთანმიმდევრობით; „ბოლოს შემოვიდა - პირველი გავიდა“) აღრიცხვის პრინციპი; გაყიდული საქონლის ღირებულება; კორექტირებული მონაცემი; ჩანაწერების კორექტირება; საცდელი ბალანსი.

ტერმინოსისტემის კვლევა გულისხმობს მისი კონცეპტუალური ორგანიზაციისა და მისი შემადგენელი ფრაგმენტების თავისებურებათა ანალიზს:

Cost principle; Factoring (finance); Balance transfer; Wear and tear; Total absorption costing; Year-ending; Statement of changes in equity; Mark-to-market accounting; Real-time posting; Bank reconciliation; Stock swap; Capital gain; Account (bookkeeping); Amortization (business); Cash flow statement; Historical cost; Chart of accounts; Quarter on quarter; Normal balance; Mergers and acquisitions; Accounting equation; General ledger; Deferred tax; Funds from operations; Cash flow forecasting; Accelerated depreciation.

თანამედროვე ქართულში ნომინაციური ველი შემდეგნაირად გამოიყურება:

თვითღირებულების პრინციპი; ფაქტორინგული ოპერაციები (ფინანსები); სალდოს გადატანა ერთი ანგარიშიდან მეორეზე; ფიზიკური ცვეთა; ხარჯების ბუღალტრული გამოთვლის მეთოდი; წლის ბოლო; ამონაწერი ფინანსური მდგომარეობის ცვლილების შესახებ; აქტივების გადაფასება მიმდინარე საბაზრო ფასების შესაბამისად; მყისიერი გადატანა; საბანკო ანგარიშების საკონტროლო შემოწმება; აქციების გაცვლა; კაპიტალნამატი; ანგარიში (ბუღალტერია); ამორტიზაცია (ბიზნესი); ფულადი ნაკადების ანგარიშგება; ფაქტობრივი თვითღირებულება; ანგარიშების სქემა; კვარტალური; ნორმალური სალდო; შერწყმა და შესყიდვა; საბუღალტრო თანაფარდობა; მთავარი ბუღალტრული წიგნი; გადავადებული გადასახადი; ოპერაციების განხორციელების შედეგად მიღებული ფულადი სახსრები; ნალდი ფულის მოძრაობის პროგნოზირება; დაჩქარებული ამორტიზაცია.

ტერმინოსისტემის სტრუქტურაცია განხორციელდა განსაზღვრული პრინციპების მიხედვით, რომლებიც იძლევა ერთეულთა შორის ლოგიკური კავშირის გამოვლენის შესაძლებლობას.

“Banking”

თანამედროვე ინგლისურ ენაში ენობრივ ობიექტივატორთა რეპერტუარი შემდეგნაირად გამოიყურება:

STAR (interbank network); ABA routing transit number; Maturity transformation; Checkwriter; Stock Statement; Bank code ISO 9362; Authorised Deposit-Taking Institution; Segregated account; Merchant bank; Acquiring bank; Bank card; Safe deposit box; Sort code; Allowance for Loan and Lease Losses; Bank statement; Stale-dated check; Antedated cheque; Bank charge; Mobile banking; Stated income loan; Call report; Bankers' clearing house; Receiving depository financial institution; Central bank; Remote deposit; Banking agent; ODFI (originating depository financial institution); Big Five (banks).

„საბანკო საქმე“

თანამედროვე ქართულ ენაში ენობრივ ობიექტივატორთა რეპერტუარი შემდეგნაირად გამოიყურება:

STAR/“სტარი” - ბანკთაშორისი ქსელი; ტრანზიტის სამარშრუტო ნომერი; (ამერიკის საბანკო ასოციაციის მიერ მინიჭებული); მოკლევადიანი დეპოზიტების გრძელვადიან კრედიტებად გარდაქმნა; სალარო აპარატი; ამონაწერი აქციების რეესტრიდან; საბანკო კოდი ISO 9362; უფლებამოსილი სადეპოზიტო დაწესებულება; ცალკე ანგარიში; კომერციული ბანკი; მომსახურე ბანკი; საბანკო ბარათი; ინდივიდუალური სეიფი ბანკში; საბანკო განყოფილების საიდენტიფიკაციო კოდი; გაუფასურების შედეგად სესხსა და საიჯარო ხელშეკრულებაზე მიღებული ზარალის ანაზღაურება; ბანკის ამონაწერი; ხელახლა დათარიღებული ვადაგადაცილებული ჩეკი; ძველი რიცხვით დათარიღებული ქვითარი; საბანკო მოსაკრებელი; მობილური საბანკო მომსახურება; სახელფასო სესხი; ანგარიშგების მოთხოვნა; ბანკთაშორის ანგარიშსწორების პალატა; მიმღები საფინანსო-სადეპოზიტო დაწესებულება; ცენტრალური ბანკი; დისტანციური სადეპოზიტო მომსახურება; საბანკო განყოფილება; გამგზავნი საფინანსო-სადეპოზიტო დაწესებულება; დიდი ხუთეული (ლონდონის ხუთი მსხვილი ბანკი)

ექსტრალინგვისტური თვალსაზრისით, ტერმინოსისტემის სტრუქტურა წარმოადგენს ერთმანეთთან დაკავშირებულ სიტყვათა ან სიტყვაშეთანხმებათა სისტემას:

Pulse (interbank network); Overdraft; Routing number (Canada); Originating Depository Financial Institution; Bilateral netting; Challenges in Islamic finance; Sharia and securities trading; Collection item; National bank; Branch (banking); Introductory rate; Count room; Loan line sheet; Debit card; Structuring; Cleaning card; Probability of default; Decoupled debit card; Magnetic ink character recognition; Cheque truncation; Investment bank; Substitute check; Correspondent account; Deposit (finance); Public bank; Loan note; Post-dated cheque; Nostro and vostro accounts; Loan; Investment banking; Financial inclusion; Open Payment Initiative; Profit and loss sharing; Banking desert; Deposit account.

შესაბამისად ქართულშიც ტერმინოსისტემის სტრუქტურა წარმოადგენს ერთმანეთთან დაკავშირებულ სიტყვათა ან სიტყვაშეთანხმებათა სისტემას:

„პულსი“ (ბანკთაშორისი ქსელი); ოვერდრაფტი; მარშრუტის ნომერი (კანადა); გამგზავნი საფინანსო-სადეპოზიტო დაწესებულება; ორმხრივი ურთიერთჩათვლა; გამოწვევები ისლამურ ფინანსურ სისტემაში; შარიათი და ფასიანი ქაღალდებით ვაჭრობა; ინკასირებული დოკუმენტი; ეროვნული ბანკი; ფილიალი (ბანკის); პირველადი შეღავათიანი კურსი; ფულის დასათვლელი დარბაზი (ბანკი/კაზინო); სესხის ფურცელი; სადებეტო ბარათი; სტრუქტურირება; გამწმენდი ბარათი; დეფოლტის ალბათობა; დამოუკიდებელი სადებეტო ბარათი; მაგნიტური ნიშნის ამოცნობა; ჩეკის გადაყვანა ელექტრონულ ფორმატში; საინვესტიციო ბანკი; ჩეკის დუბლიკატი; საკორესპონდენტო ანგარიში; ანაბარი (ფინანსები); სახელმწიფო ბანკი; სესხის პირობები; გვიანი რიცხვით დათარიღებული ჩეკი; ანგარიში საკორესპონდენტო ბანკში; სესხი; საინვესტიციო ბანკი; ფინანსური ჩართულობა; ღია ანგარიშსწორების ინიციატივა; მოგება-ზარალის განაწილება; საბანკო მომსახურების დეფიციტი; სადეპოზიტო ანგარიში.

სისტემაში ელემენტთა ჩართვას უზუზრუნველყოფს რეალიათა, ცნებათა თუ კონცეპტთა სემანტიკური მსგავსება-სიახლოვე, რომლებსაც ისინი ასახელებენ:

Core (Centralized Online Real-time Exchange) banking; money; default; Free banking; Post void; Deposit slip; Transaction account; Eurocheque; Cheque; Full-reserve banking; Authorization hold; Soft count; Direct Corporate Access; International Bank Account Number; Sweep account; Sweep

investment; Pitch book; Direct debit; Ijarah; Suspicious activity report; Personal identification number; Interlink (interbank network); Direct deposit; Concentration risk; Net settlement; Reconciliation (accounting); Suspense account; Islamic banking and finance; Cheque clearing; Electronic Payments Network; Treasury services; Universal bank; Loss given default; Payment rail.

ქართული შესატყვისები იქნება:

“Core”-ცენტრალიზებული ინტერაქტიული საბანკო სისტემა; ფული; დეფოლტი; თავისუფალი საბანკო საქმიანობა; ბათილად გამოცხადება; საშემოსავლო ორდერი; ანგარიშსწორების ანგარიში; ევროჩეკი; სრული სარეზერვო საბანკო მომსახურება; ავტორიზაცია; ბანკნოტების დათვლა კომპიუტერების დახმარებით; პირდაპირი წვდომა ანგარიშსწორების სამსახურთან; საერთაშორისო საბანკო ანგარიშის ნომერი; პროცენტის ავტომატური დარიცხვა ანგარიშზე; საინვესტიციო ანგარიში ავტომატური გადარიცხვით; საპრეზენტაციო ინფორმაცია; პირდაპირი დებეტი; იჯარა; შეტყობინება საექვო ფინანსური საქმიანობის შესახებ; პირადი საიდენტიფიკაციო ნომერი; ინტერლინკი (ბანკთაშორისი ქსელი); პირდაპირი ჩარიცხვა ანგარიშზე; კონცენტრაციის რისკი; ნეტინგი; ანგარიშების გადამოწმება (ბუღალტერია); შუალედური ანგარიში; ისლამური საბანკო და საფინანსო სისტემა; ბანკთაშორის ანგარიშსწორება ჩეკებით; ელექტრონული ანგარიშსწორების სისტემა; სახაზინო სამსახურები; უნივერსალური ბანკი; მოსალოდნელი ზარალის დონე; საგადასახადო საშუალებანი.

ტერმინოსისტემის სტრუქტურაში იკვეთება ენის ტერმინოლოგიური სიტყვაწარმოებითი კანონზომიერებები, რომლებიც გამოიყენება ახალი ობიექტების ნომინაციისათვის:

Wholesale funding; Discretionary deposit; Substitute checks in the United States; Underbanked; Commercial bank; Payment order; Asset quality; Non-bank subsidiary; Automated clearing house; Bank reserves; Double default; Interbank network; Stop payment; Current Expected Credit Losses; Unbanked; Electronic funds transfer; High-yield debt; Payable-through account; Issuing bank; Video banking; Structural moving average model; Documentary collection; Unavailable funds; Commercial and industrial loan; Hard count; Passbook; Universal Payment Identification Code; Participation banking; Bank officer; ACH Network; Shell bank.

შესაბამისად გამოიყენება ქართულშიც:

საბითუმო დაფინანსება; დისკრეციული ანაზარი; ჩეკ-დუბლიკატი შეერთებულ შტატებში; საბანკო ფილიალის დეფიციტი; კომერციული ბანკი; გადახდის ორდერი; აქტივების ხარისხი; არასაბანკო შვილობილი კომპანია; ვტომატური მართვის ანგარიშსწორების სისტემა; საბანკო რეზერვები; ორმაგი დეფოლტი; ბანკთაშორისი ქსელი; გადახდის შეწყვეტა/გამოწერილი ჩეკების განაღდების შეჩერება; მოსალოდნელი საკრედიტო ზარალი; საბანკო ანგარიშის არ ქონა/ბანკში განუთავსებელი თანხა; თანხების ელექტრონული გზავნილები; მაღალპროცენტიანი ვალი/მაღალშემოსავლიანი ობლიგაციები; სატრანზაქციო ანგარიში/უცხოური ფინანსური ორგანიზაციის მიერ სადეპოზიტო ბანკში გახსნილი ანგარიში; ემიტენტი ბანკი; ვიდეო ბანკინგი; მცოცავი საშუალოს სტრუქტურული მოდელი; დოკუმენტური ინკასო; ხელმიუწვდომელი თანხა; კომერციული და საწარმოო სესხი; მონეტების დათვალა (კაზინოსა და ბანკში); შემნახველი სალაროს წიგნაკი; გადახდის უნივერსალური საიდენტიფიკაციო კოდი; ბანკინგში მონაწილეობა (ისლამურ ქვეყნებში); ბანკის მოხელე; კლირინგის ავტომატიზირებული ქსელი; ფიქტიური ბანკი.

ინტრალინგვისტური თვალსაზრისით, ტერმინოსისტემა ღია და დინამიური სტრუქტურაა, რომლის ელემენტებიც განიცდიან მუდმივ ცვლილებებს.

„Branding“

Brand; Mandatory country-of-origin labeling of food sold in the United States; Product lining; Market cannibalism; Hallmark; Brand ambassador; Product proliferation; Brand loyalty; Emotional branding; Corporate social responsibility; Individual branding; Brand aversion; Generic brand; Customer switching; Promotional apparel; Visual brand language; Brand extension; Microbrand; Brand relationship; Private Label Strategy; Brand awareness; Challenger brand; Brand language; Verbal Identity; Umbrella brand; Brand equity; Premium segment; Silver hallmarks; Brand preference; Customer experience; Ethical positioning index; National brand; Fighter brand; Brand valuation.

„ბრენდირება“

ბრენდი; მწარმოებელი ქვეყნის სავალდებულო მითითება საკვებ პროდუქტებზე (შეერთებული შტატები); პროდუქტის სპეციალიზაცია; ბაზრის კანიზალიზმი; ხარისხის ნიშანი; ბრენდის წარმომადგენელი; პროდუქტის ასორტიმენტის გაფართოება; ბრენდის ერთგულება; ბრენდის ემოციური მხარე; კომპანიის სოციალური პასუხისმგებლობა;

ინდივიდუალური ბრენდინგი; ბრენდის შვეიწროება/უარყოფა; არასამარკო სქონელი; მომხმარებლის დაკარგვა; სარეკლამო წარწერა ტანსაცმელზე; ბრენდის ვიზუალური ელემენტები; ბრენდის გაფართოება; მიკრობრენდი/მცირემასშტაბიანი ბრენდი; ბრენდისადმი დამოკიდებულება; საკუთარი ეტიკეტის დამკვიდრების სტრატეგია; ბრენდის ცნობადობა; გარდამავალი ბრენდი; ბრენდინგის ენა; ბრენდის ვერბალური იდენტობა; ქოლგა ბრენდი; სამარკო კაპიტალი; პრემიუმ სეგმენტი; ვერცხლის ჰოლოგრამა; ბრენდის პრივილეგირება; კლიენტის გამოცდილება; ბრენდის ეთიკურობის ინდექსი; ეროვნული ბრენდი; თვითდამკვიდრებისთვის მებრძოლი ბრენდი; ბრენდის შეფასება.

ტერმინოსისტემის, როგორც რთული და მყარი მთლიანობის ხედვა ეფუძნება ცნებათა ენობრივი ნიშნის ფორმაში კონსტრუირებულ და რეალიზებულ სისტემას - ლოგიკურ სქემას, რომელიც წარმოადგენს დანაწევრებული აღქმის შედეგსა და აბსტრაქციის უმაღლეს დონეს.

Holidays with Pay Convention (Revised), 1970; German Statutory Accident Insurance; Fringe benefits tax (India); Employer student loan contributions; Disability insurance; Corporate child care; Paid time off; Benefit incidence; Qualifying event; Cafeteria plan; Annual enrollment; Profit sharing; Novated lease; Medical Care and Sickness Benefits Convention, 1969; Fringe benefits tax (Australia); GASB 45; Accidental death and dismemberment insurance; Sickness Insurance (Agriculture) Convention, 1927; IFRS; Long-term incentive plan; IAS; Fringe benefits tax (New Zealand); Employee stock option; Sickness Insurance (Industry) Convention, 1927; Take-home vehicle; American College of Employee Benefit Counsel; Sickness Insurance (Sea) Convention, 1936; Employee assistance program; Fringe benefits tax; Holidays with Pay (Sea) Convention, 1936; Holidays with Pay Convention, 1936; Income in kind; New York Disability Benefits Law.

ფასიანი შვებულების კონვენცია (შესწორებული), 1970; გერმანიის წესდება უბედური შემთხვევის დაზღვევის შესახებ; გადასახადი დანამატებზე (ინდოეთი); სტუდენტური სესხის გასტუმრება დამქირავებლის მიერ; ქმედუუნარობის დაზღვევა; ბავშვთა სოციალური უზრუნველყოფა კომპანიის მიერ; ფასიანი შვებულება; შემწეობის კოეფიციენტი; კვალიფიცირება; თვითარჩევანის უფლება; ყოველწლიური გადანაწილება; მოგების გაზიარება; იჯარა; 1969 წლის კონვენცია ჯანმრთელობის დაცვისა და ავადმყოფობის შემწეობის შესახებ; გადასახადი შემწეობებზე (ავსტრალია); სახელმწიფო

აღრიცხვის სტანდარტების კომიტეტის დადგენილება 45 (GASB 45); დაზღვევა უბედური შემთხვევით გამოწვეული სიკვდილისა და დასახიჩრების მიმართ; ავადმყოფობის დაზღვევა, 1927; საერთაშორისო ფინანსური ანგარიშგების სტანდარტები (IFRS); გრძელვადიანი წახალისების სქემა; საბუღალტრო აღრიცხვის საერთაშორისო სტანდარტები (IAS); გადასახადი შემწეობებზე (ახალი ზელანდია); თანამშრომელთა აქციონერობის შესაძლებლობა; 1927 წლის კონვენცია ავადმყოფობის დაზღვევის შესახებ (მრეწველობა); სამსახურის მანქანა პირადი სარგებლობისთვის; მშრომელთა შემწეობების ამერიკული კოლეგია; 1936 წლის კონვენცია ავადმყოფობის დაზღვევის შესახებ (საზღვაო); მშრომელთა დახმარების პროგრამა; შემწეობების გადასახადი; ფასიანი შვებულების კონვენცია (საზღვაო), 1936; შემოსავალი ნატურით; ნიუ-იორკის კანონი ქმედუუნარობის შემწეობის შესახებ.

კონცეპტი მეხსიერების, მენტალური ლექსიკონის, კონცეპტუალური სისტემის, გონების ენის, ადამიანის ფსიქიკაში ასახული სამყაროს სურათის ერთეულია, რომელსაც გააჩნია შინაარსობრივი განსაზღვრულობა:

Highest-paid NBA players by season; Lilly Ledbetter Fair Pay Act of 2009; Employees' Compensation Appeals Board; Tax information reporting; The Teacher Salary Project; Flexible spending account; Streamlining Claims Processing for Federal Contractor Employees Act; Defense Base Act; Internal Revenue Code section 132(a); Health Reimbursement Account; New York Disability Benefits Law; Nonqualified deferred compensation; AIG bonus payments controversy; Executive compensation in the United States; Crowell v. Benson; Internal Revenue Code section 409A; Paid time off; Employee compensation in the United States; Salary Grab Act; Federal Employees' Compensation Act; United States v. Drescher; Federal Salary Council.

სეზონის ყველაზე მაღალანაზღაურებადი მოთამაშეები “NBA”-ში; ლილი ლედბეტერის სამართლიანი ანაზღაურების 2009 წლის აქტი; მშრომელთა კომპენსაციის სააპელაციო საბჭო; საგადასახადო ანგარიშგება; მასწავლებელთა ანაზღაურების პროექტი; ხარჯების მოქნილი ანგარიში; ფედერალური კონტრაქტორების აქტის ოპტიმიზაცია; სამხედრო ბაზის თანამშრომელთა დაცვის აქტი; სამედიცინო ხარჯების დაფარვა; ნიუ-იორკის კანონი ქმედუუნაროთა შემწეობის შესახებ; ანაზღაურების დაგროვების სქემა; კონფლიქტი ამერიკის საერთაშორისო სადაზღვევო კომპანიის (AIG) ბონუსების თაობაზე;

აღმასრულებელი ხელისუფლების ანაზღაურება შეერთებულ შტატებში; სასამართლო საქმე „კროუელი ბენსონის წინააღმდეგ“; შემოსავლების სამსახურის საგადასახადო კოდექსის 409A განაკვეთი; ფასიანი შვებულება; პოლიტიკოსთა ხელფასების მომატების აქტი; კანონი ფედერალური სამსახურის თანამშრომელთა ანაზღაურების შესახებ; სასამართლო საქმე „შეერთებული შტატები დრეშერის წინააღმდეგ“; სახელფასო საკონსულტაციო ფედერალური საბჭო.

კონცეპტი მეხსიერების, მენტალური ლექსიკონის, კონცეპტუალური სისტემის, გონების ენის, ადამიანის ფსიქიკაში ასახული სამყაროს სურათის ერთეულია, რომელსაც გააჩნია შინაარსობრივი განსაზღვრულობა:

Law Enforcement Availability Pay; Health savings account; Federal Wage System; Military pay and benefits; Executive Schedule; Workers' compensation; Lemmerman v. A.T. Williams Oil Co.; Compensation Court of New South Wales; National Compensation Survey; Office of Workers' Compensation Programs; Virginia Workers' Compensation Commission; "Employment compensation"; Uninsured employer; Accident Compensation Corporation; National Council on Compensation Insurance; Worker's compensation; Longshore and Harbor Workers' Compensation Act; Advocates for Injured Workers; Minister charged with the administration of The Workers Compensation Act (Manitoba); State Compensation Insurance Fund; Australian Fair Pay and Conditions Standard; Spiff; Golden parachute; Interactive accommodation process; Labour code; Golden handshake; National Employment Standards; Commission (remuneration); On-target earnings; Pay without Performance; Retroactive overtime; Taylor contract (economics); Layoff; Dearness allowance; Mincer earnings function; Cost to company; Outrage constraint; My Family Care; Australian Fair Pay Commission; Canadian Payroll Association; Family meal; Speculative work; London weighting; Open compensation plan; Piece work; Retainer agreement; Wages for housework; Workplace Safety and Insurance Board; Compa-ratio; Pay-for-Performance (Federal Government); Workers' accident compensation insurance ; Father's quota; Scanlon plan; Compensation and benefits; Labour law; Severance package; Overtime rate; Basic income; Golden boot compensation, Fiduciary management; IDS Pay Report; Golden handcuffs; Motherhood penalty; Leave of absence; Performance-related pay.

სამართალდამცავი ორგანოების მოხელეთა პრემიალური ანაზღაურება; ჯანმრთელობის დაზღვევა; ფედერალური სახელფასო სისტემა; სამხედრო მოსამსახურეთა ანაზღაურება და დანამატები; აღმასრულებელი ხელმძღვანელების სახელფასო განაკვეთი; მშრომელთა ანაზღაურება; სასამართლო საქმე „ლემერმანი ა.ტ. უილიამსის ნავთობკომპანიის წინააღმდეგ“; მშრომელთა ანაზღაურების საქმეების განხილვა ნიუ-საუთ უელსის სასამართლოში; შრომის ანაზღაურების სახელმწიფო შემოწმება; მშრომელთა საკომპენსაციო პროგრამების სამსახური; ვირჯინიის მშრომელთა ანაზღაურების საკითხების შემსწავლელი კომისია; შრომის ანაზღაურება; დასაქმება სადაზღვევო პაკეტის გარეშე; უბედური შემთხვევის დროს მიღებული ზიანის ანაზღაურება; სადაზღვევო ანაზღაურების სახელმწიფო სამსახური; ზიანის ანაზღაურება საწარმოო ტრავმის მიღების შემთხვევაში; კანონი ზიანის ანაზღაურების შესახებ სანაპიროსა და პორტში მუშაობისას მიღებული ტრავმის გამო; უფასო ადვოკატები მუშებისთვის საწარმოო ტრავმის მიღების შემთხვევაში; საწარმოო ტრავმის დაზღვევის ზედამხედველობის სამსახური (პროვინცია - მანიტობა, კანადა); სახელმწიფო დაზღვევის ფონდი; ავსტრალიის კანონი სამართლიანი შრომითი სტანდარტების შესახებ; წამახალისებელი გასამრჯელო/მაღარიჩი (ჟარგ.); სამსახურიდან გაშვება დიდი ანაზღაურების საფასურად; ურთიერთხელშეწყობა და მდგომარეობის გათვალისწინება; შრომის კოდექსი; ძვირფასად დამზვიდობება პენსიაში გასვლისას; დასაქმების ეროვნული სტანდარტები; საკომისიო (ანაზღაურება); ანაზღაურება მაჩვენებლების მიხედვით; დაუმსახურებელი ანაზღაურება; ზეგანაკვეთის ანაზღაურება; ტელიორის კონტრაქტი (ეკონომიკა); წარმოების შეჩერება; შემწეობის გაცემა ფასების ზრდასთან დაკავშირებით; მინსერის შემოსავლების ფუნქცია; კომპანიის ხარჯი ყოველ თანამშრომელზე; ზედა ზღვარი; სოციალური დახმარების სამსახური; ავსტრალიის შრომის ანაზღაურების ზედამხედველობის კომიტეტი; კანადის დამსაქმებელთა ასოციაცია; უფასო სადილი; მუქთად მუშაობა შემდგომი დასაქმების იმედით; ლონდონში დასაქმებულთა შემწეობა; ანაზღაურების ღია სისტემა; ნარდად მუშაობა; შეთანხმება გასამრჯელოს წინასწარ გადახდაზე; საოჯახო საქმის ანაზღაურება; შრომის უსაფრთხოებისა და ჯანმრთელობის დაცვის სამსახური; შრომის რანჟირებული ანაზღაურება; ანაზღაურება შესრულებული სამუშაოს მიხედვით (ფედერალური მთავრობა); დაზღვევა უბედური შემთხვევის მიმართ; მამების დეკრეტული შვებულების უფლება; სკენლონის შრომის

ანაზღაურების სისტემა (წარმოების ეკონომიური ეფექტიანობის ასამაღლებლად);
 ანაზღაურება და დამატებითი სარგებელი; შრომის კანონმდებლობა; ანაზღაურების პაკეტი
 სამუშაოდან დათხოვნისას; ზეგანაკვეთური სამუშაოს ანაზღაურების ტარიფი; საბაზისო
 შემოსავალი; „ოქროს პანდური“/პენსიაზე გაშვება დიდი ანაზღაურების საფასურად;
 კომპენსაცია, მინდობილობით მართვა; „IDS Pay Report“ - ბრიტანეთის ანაზღაურებისა და
 შემწეობების კვლევისა და ანალიზის ყოველთვიური ჟურნალი; ოქროს მარწუხები - ჟარგ.
 დამატებითი პრივილეგიები საჭირო კადრების შესანარჩუნებლად; სასჯელი დედობის გამო
 - ბავშვიანი ქალების არათანაბარი უფლებები სამსახურში; ნებართვა სამსახურის
 გაცდენაზე, ანაზღაურება დამსახურების მიხედვით.

კონცეპტი, როგორც ლინგვოკოგნიტური ფენომენი, წარმოადგენს ადამიანის ცოდნისა და
 გამოცდილების ამსახველი ცნობიერებისა და ინფორმაციული სტრუქტურის, მენტალური
 ან ფსიქიკური რესურსების ერთეულს:

Personal income; Redundancy in United Kingdom law; Universal basic services; Workers'
 compensation employer defense; Working poor; Pay grade; Benefit performance; Citizen's dividend;
 Overtime; Negative income tax; Golden hello; Compromise agreement; Deferred compensation;
 Employees' Trust Fund; Income bracket; Duvet day; Executive compensation; Compensation of
 employees; Say on pay; Marginal revenue productivity theory of wages; Payroll; Merit pay; List of
 advocates of basic income; Zero-hour contract; Financial Services Compensation Scheme; Golden
 umbrella.

პირადი შემოსავალი; შტატების შემცირება დიდი ბრიტანეთის კანონმდებლობით;
 საყოველთაო საბაზისო სადაზღვევო სერვისები; თანამშრომლის რეაბილიტაციის ხარჯების
 ანაზღაურება დამსაქმებლის მიერ; ღარიბი მუშახელი; ანაზღაურების თანრიგი;
 საქველმოქმედო სპექტაკლი; მოქალაქის დივიდენდი; ზეგანაკვეთი; უარყოფითი
 შემოსავლის გადასახადი; დიდი ავანსის გადახდა სასურველი კადრისთვის;
 კომპრომისული შეთანხმება; გადავადებული კომპენსაცია; თანამშრომელთა სატრასტო
 ფონდი; შემოსავლის კატეგორია; დამატებითი დასვენების დღე; აღმასრულებელი
 ხელმძღვანელობის ანაზღაურება; თანამშრომელთა ანაზღაურება; დაჯილდოების
 კენჭისყრა; ხელფასების ზღვრული საგებლიანობის თეორია; სახელფასო უწყისი; შრომის
 პრემიალური ანაზღაურება; საყოველთაო საბაზისო შემოსავლის მხარდამჭერთა სია;

ნულოვანი განაკვეთის ხელშეკრულება; ფინანსური მომსახურების კომპენსაციის სქემა; ოქროს ქოლგა - ანაზრაურების გარანტია რისკის სანაცვლოდ.

კონცეპტი, როგორც ინდივიდის ცნობიერებაში არსებული მენტალური წარმონაქმნი, წარმოადგენს სოციუმის კონცეპტუალური შეღწევის საშუალებას.

Industrial Sociology

Industry Federation of the State of Rio de Janeiro; Changes in the Labor Process under Monopoly Capitalism; Organizational conflict; Global Labour University; Industrial Relations (journal); European Journal of Industrial Relations; Welfare capitalism; Industrial relations; Industrial violence.

სამრეწველო სოციოლოგია

რიო-დე-ჟანეიროს მრეწველთა ფედერაცია; შრომის პროცესის ცვლილება მონოპოლიური კაპიტალიზმის პირობებში; სამსახურებრივი კონფლიქტი; ლეიბორისტთა გლობალური უნივერსიტეტი; ჟურნალი „სამრეწველო ურთიერთობები“/Industrial Relations; კაპიტალიზმის საყოველთაო კეთილდღეობის პოლიტიკა; სამრეწველო ურთიერთობები; ძალადობა სამრეწველო ურთიერთობებში.

Industrial Agreements

Commonwealth Conciliation and Arbitration Act 1904; Pattern bargaining; Industrial Disputes Act, 1947; Mechanization and Modernization Agreement 1960; Labour Relations Commission; Federal Service Labor-Management Relations Statute; Court of Arbitration (New South Wales); Australian Industrial Relations Commission; Enterprise bargaining agreement; Western Australian Industrial Relations Commission.

„სამრეწველო ხელშეკრულებები“

1904 წლის კანონი საერთაშორისო შერიგების პროცედურებისა და არბიტრაჟის შესახებ; მოლაპარაკების სქემა; 1947 წლის კანონი სამრეწველო დავების შესახებ; 1960 წლის ხელშეკრულება მექანიზაციისა და მოდერნიზაციის შესახებ; შრომითი ურთიერთობების დრეგულირების კომიტეტი; ფედერალური სამსახურის შრომითი ურთიერთობების დარეგულირების საკანონმდებლო აქტი; საარბიტრაჟო სასამართლო (ნიუ-საუთ უელსი); ავსტრალიის სამრეწველო ურთიერთობათა კომიტეტი; გარიგების ხელშეკრულება

მეწარმესა და მის მიერ დასაქმებულ პირს შორის; დასავლეთ ავსტრალიის სამრეწველო ურთიერთობათა კომიტეტი.

კონცეპტის ფორმირება გულისხმობს სინამდვილის გამოცდილებისეული შემეცნების შედეგად მიღებულ მონაცემთა განზოგადების პროცესს:

Common rule awards; Workplace Relations Act 1996; Bargaining unit; McCrone Agreement; Collaborative bargaining; Australian workplace agreement; Fair Work Act 2009; Collective bargaining; Industrial arbitration; Union security agreement; Compulsory arbitration; Ship's articles; Master service agreement; Industrial award; Mutual gains bargaining; Compromise agreement;

ზოგადი საკანონმდებლო გადაწყვეტილებები; 1996 წლის კანონი სამსახურებრივი ურთიერთობების შესახებ; მოლაპარაკების მონაწილე; მაკრონის ხელშეკრულება; ყველასათვის ხელსაყრელი გარიგება; ავსტრალიის კანონი შრომითი ხელშეკრულების შესახებ დამსაქმებელსა და დასაქმებულ პირს შორის; 2009 წლის კანონი სამართლიანი შრომითი ურთიერთობების შესახებ; კოლექტიური მოლაპარაკებები; სამრეწველო არბიტრაჟი; პროფკავშირების სოცუზრუნველყოფის ხელშეკრულება; სამსახურებრივი დავების იძულებითი არბიტრაჟის გზით გადაწყვეტა; კანონი სანაოსნო მომსახურების ხელშეკრულების შესახებ; გენერალური ხელშეკრულება მომსახურების შესახებ; გადაწყვეტილება ანაზღაურების შესახებ; ორივე მხარისთვის მომგებიანი გარიგება; კომპრომისული შეთანხმება.

კონცეპტი გააზრებულია როგორც აზროვნების რთული ორგანიზების სტრუქტურა, როგორც სიტყვის შესაძლო მნიშვნელობათა ერთობლიობა.

„Labor Relations“

Coolie; Remington Rand strike of 1936–37; Essential services; Duty of fair representation; Council of Trust; European Centre of Enterprises with Public Participation and of Enterprises of General Economic Interest; Unfair labor practice; Worker center; Inflatable rat; Precarity; Master contract (labor); Academic tenure; Tripartite Consultation (International Labour Standards) Convention, 1976; Civic Openness In Negotiations; Wage labour; Unfair labor practice (Japan); Comprehensive campaign; Ship's articles; Featherbedding; Association of German Chambers of Industry and Commerce; European industry federation;

„შრომითი ურთიერთობები“

კურტნის მუშა/შავი მუშა/მტვირთავი; 1936–37 წლებისგაფიცვა რემინგტონ რენდის კომპანიის წინააღმდეგ; სასიცოცხლო მნიშვნელობის ობიექტები; მშრომელთა კეთილსინდისიერი წარმომადგენლის მოვალეობა; ნდობის საბჭო; საერთო ეკონომიკური ინტერესების მქონე საწარმოთა და სახელმწიფო კომპანიების ევროპული გაერთიანება; შრომის კანონმდებლობის დარღვევა; მშრომელთა ცენტრი; გასაბერი ვირთხა (შეერთებულ შტატებში ლეიბორისტთა გაფიცვებზე); არასტაბილურობის განცდა; გენერალური ხელშეკრულება (შრომითი); უვადო აკადემიური თანამდებობა; 1976 წლის სამმხრივი საკონსულტაციო (საერთაშორისო შრომის სტანდარტები) კონვენცია; სამოქალაქო ღიაობა მოლაპარაკებებში; დაქირავებული მუშახელი; შრომის კანონმდებლობის დარღვევა (იაპონია); ფართომასშტაბიანი კამპანია; კანონი სანაოსნო მომსახურების ხელშეკრულების შესახებ; შტატების ხელოვნურად გაბერვა; გერმანიის სამრეწველო და სავაჭრო პალატების ასოციაცია; ევროპის მრეწველთა ფედერაცია.

კონცეპტის ფორმირება გულისხმობს სინამდვილის გამოცდილებისეული შემეცნების შედეგად მიღებულ მონაცემთა განზოგადების პროცესს;

List of trade unions; European Trade Union Institute (ETUI); Collective bargaining; Overtime rate; European Works Council; Basic income; Anti-capitalism; Churn and burn; Trade union; Employees' Trust Fund; Negotiated cartelism; Overtime; Boulwarism; Canada Industrial Relations Board; Agency shop; Whipsaw strike; Lockout (industry); Union busting; List of employer associations; Closed shop; Union density; Mutual gains bargaining; Eurocadres; Surface bargaining; Two-tier system; Organizing model; Work Order Act; Negative income tax; Gapjil; Union security agreement; Industrial unionism; Employers' organization; National trade union center; Union shop;

პროფკავშირული ორგანიზაციების ჩამონათვალი; ევროპის პროფკავშირების ინსტიტუტი (ETUI); კოლექტიური მოლაპარაკებები; ზეგანაკვეთური სამუშაოს ანაზღაურების ტარიფი; ევროპის მშრომელთა საბჭო; საბაზისო შემოსავალი; ანტიკაპიტალიზმი; გაფილტვრა-გასუფთავება; პროფესიული კავშირები; თანამშრომელთა სატრასტო ფონდი; კარტელური შეთანხმება; ზეგანაკვეთი; ბულვარიზმი (მოლაპარაკების ტაქტიკა); კანადის სამრეწველო ურთიერთობათა საბჭო; გაერთიანებული პროფკავშირები; პროფკავშირების გაფიცვა ზოგიერთი კომპანიის წინააღმდეგ; მუშაობის დროებით შეწყვეტა (მრეწველობა);

პროფკავშირების წინააღმდეგ ბრძოლა; დამსაქმებელთა ასოციაციათა ჩამონათვალი; დახურული ორგანიზაცია (სადაც მხოლოდ პროფკავშირის წევრებს ღებულობენ); პროფკავშირების მასშტაბი; ორივე მხარისთვის მომგებიანი გარიგება; ევროკარდები (ევროპის პროფესიონალი და ხელმძღვანელი კადრების საბჭო); გულგრილი დამოკიდებულება ხელშეკრულების მიმართ; ანაზღაურების ორმაგი სტანდარტი; საორგანიზაციო მოდელი; კანონი შრომითი ურთიერთობების შესახებ; უარყოფითი შემოსავლის გადასახადი; გეფჯილი (ავტორიტარიზმი/სამხრეთ კორეა); შეთანხმება პროფკავშირებში მშრომელთა იძულებითი გაერთიანების უზრუნველყოფის შესახებ; საწარმოს თანამშრომელთა გაერთიანება იმავე საწარმოს პროფკავშირებში; დამსაქმებელთა ორგანიზაცია; ეროვნული პროფკავშირის ცენტრი; საწარმო მხოლოდ პროფკავშირის წევრებისათვის.

ცნობიერების ყველა ფენომენი ახსნადია მხოლოდ მთლიანისა და მის ფრაგმენტებს შორის არსებული კავშირების მეშვეობით;

Disciplinary counseling; Merit shop; Strike pay; List of advocates of basic income; Contingent work; Union Wallonne des Entreprises; Employee voice; Guaranteed minimum income; Industrial democracy; Leave of absence; Collaborative bargaining; Power harassment; United Students Against Sweatshops; Review Body; Scranton Declaration; Solidarity Forever.

დისციპლინარული თათბირი; საწარმო პროფკავშირების გარეშე; გაფიცულთა შემწეობა; საბაზისო შემწეობების შემოღების მხარდამჭერთა სიები; არასტაბილური სამუშაო; ვოლონიის მეწარმეთა კავშირი (ბელგია), თანამშრომელთა აზრი; გარანტირებული მინიმალური შემოსავალი; დემოკრატია საწარმოში; სამუშაოს გაცდენის ნებართვა; ყველასთვის ხელსაყრელი გარიგება; ძალაუფლების ბოროტად გამოყენება; ერთიანი სტუდენტური მოძრაობა მონური სამუშაოს წინააღმდეგ; კონტროლის ორგანო; სკრენტონის დეკლარაცია (შეერთებული შტატები); პროფკავშირების ჰიმნი „მუდმივი სოლიდარობა“ (Solidarity Forever) .

კონცეპტები აღნიშნავენ სახეობებს, მარკერებს, ფუნქციებს და პროცესებს:

Residual (entertainment industry); Occupation of factories; Internal communications; South Asian Regional Trade Union Council; Labour council; Universal basic services; European Trade Union Confederation; Collective agreement coverage; Overwork; Labour law; Strikebreaker; Passfield

Memorandum; User revolt; Global union federation; Social movement unionism; Work rule; Industrial arbitration; Work-in; Industrial Workers of the World philosophy and tactics; Social dialogue; Precarious work; Workers' control; Opposition to trade unions; National Master Freight Agreement; Labour code; Compulsory arbitration; Workforce casualization; Social partners; Global framework agreement; Public-sector trade union; Working poor; Impasse; Kangani system; Workweek and weekend; Auslandshandelskammer.

შოუ-ბიზნესის წარმომადგენელთა ჰონორარი; ქარხნების დაპყრობა (მუშების მიერ); ორგანიზაციის შიდა ურთიერთობანი; სამხრეთ აფრიკის რეგიონალური პროფკავშირების საბჭო; ლეიბორისტთა საბჭო; საყოველთაო საბაზისო მომსახურება; ევროპის პროფკავშირების კონფედერაცია; კოლექტიური შეთანხმების მასშტბი; გადატვირთული სამუშაო გრაფიკი; შრომის კანონმდებლობა; შტრეიკბრეხერი (გაფიცვის დროს დაქირავებული ახალი თანამშრომელი, რომელიც გაფიცვაში არ მონაწილეობს); ფასფილდის მემორანდუმი; მომხმარებელთა ამბოხი; პროფკავშირების საერთაშორისო ფედერაცია; ერთიანი საზოგადოებრივი მოძრაობა; სამსახურებრივი შინაგანაწესი; სამრეწველო არბიტრაჟი; ანაზღაურების გარეშე მუშაობა სამუშაოს შესანარჩუნებლად; მსოფლიოს მრეწველთა გაერთიანების (IWW) დოქტრინა და ტაქტიკა; სოციალური დიალოგი; არასტაბილური სამუშაო; თანამშრომელთა კონტროლი; პროფკავშირების წინააღმდეგ ბრძოლა; გადაზიდვების გენერალური ხელშეკრულება; შრომის კოდექსი; დავის გადაჭრა იძულებითი არბიტრაჟის საშუალებით; მუშახელის მუდმივი და სრული განაკვეთიდან მოკლევადიან ხელშეკრულებებზე გადაყვანა; ამხანაგობის წევრი; გლობალური ჩარჩო-ხელშეკრულება; საჯარო სექტორის პროფკავშირი; ღარიბების მუშახელი; ჩიხი; კანგანის სისტემა (სამხრეთ აზია); სამუშაო კვირა და დასვენების დღეები; გერმანიის საგარეო სავაჭრო პალატა.

კონცეპტთა შორის იკვეთება სახეობითი, ფუნქციონალური, ატრიბუტული, და ლოგიკური კავშირები:

Global Unions; Just cause; Labor history (discipline); Side letter; McJob; Interprofessional Guaranteed Minimum Wage; National Day of Mourning (Canadian observance); Minimum wage; Open shop; Picketing; Day labor; Community unionism; Eight-hour day; Principle of no-work-no-pay (dies non); Shop steward; Anti-union violence; Bargaining unit; Calmfors–Driffill hypothesis;

Public-sector trade unions in the United States; Collective agreement; Retroactive overtime; Workers' self-management; Syndicalism.

გლობალური პროფესიული კავშირები; კანონიერი საფუძველი; მუშათა მოძრაობის ისტორია (სასწავლო საგანი); ხელშეკრულების დანართი; დაბალანაზღაურებადი უპერსპექტივო სამსახური; მრავალპროფილიანი სამსახური გარანტირებული მინიმალური ხელფასით; ეროვნული გლოვის დღე (დაწესებულია კანადაში); საარსებო მინიმუმი; ღია საწარმო, სადაც ღებულობენ როგორც პროფკავშირების წევრებს, ისე არა წევრებს; პიკეტირება; დღიური სამუშაო; საზოგადოებრივი ერთიანობა; რვა საათიანი სამუშაო დღე; პრინციპი - არ იმუშავებ, არ მიიღებ (უქმე დღე); პროფკავშირების წარმომადგენელი სამსახურში; ფიზიკური ძალის გამოყენება პროფკავშირების წინააღმდეგ; მოლაპარაკების მხარე (პროფკავშირები); კალმფორს-დრიფილის ჰიპოთეზა (მაკროეკონომიკა) საჯარო სექტორის პროფკავშირები შეერთებულ შტატებში; კოლექტიური ხელშეკრულებ; ზეგანაკვეთური სამუშაოს დამატებითი ანაზღაურება; მუშათა თვითმართველობა; სინდიკატიზმი.

სქემა - კონცეპტთა კონტურები - ანიჭებს ადამიანის გამოცდილებას „მთლიანურობის“ თვისებას;

„Employee Relations“

Employee assistance program; Industrial relations; Employee relationship management; Employee retention; Psychological contract; Solidarity unionism; Employee surveys; Balanced job complex; Employees' Trust Fund; Extra role performance; Pride of workmanship; Job attitude; Employee monitoring.

„თანამშრომელთა ურთიერთობა“

თანამშრომელთა შემწეობის პროგრამა; საწარმოო ურთიერთობები; თანამშრომლებთან ურთიერთობის სამსახური; თანამშრომლის შენარჩუნება; ფსიქოლოგიური კონტრაქტი; სოლიდარობის კავშირი; თანამშრომელთა სოციოლოგიური გამოკითხვა; დაბალანსებული სამუშაო გარემო; მშრომელთა სატრასტო ფონდი; დამატებითი ფუნქციის შესრულება; შემოქმედებითი კმაყოფილება; სამსახურისადმი დამოკიდებულება; თანამშრომელთა მონიტორინგი.

სქემა წარმოადგენს მრავალგანზომილებიან იდეალიზირებულ წარმონაქმნს, რომელიც მოიცავს ენობრივ, მენტალურ და კოგნიტურ ელემენტებს:

Presenteeism; Employee handbook; Intra-company transfer; Customized employment; Scanlon plan; Eating your own dog food; Employee Confidence Index; Suspension (punishment); Job satisfaction; Employee assistance program; Employee experience design; Goldbricking; Job lock; Employee motivation; Overachievement; Employee silence; Flat organization; Employee morale. მუდმივად სამსახურში ყოფნა (სამსახურში ათენებს და აღამებს); სამსახურის შინაგანაწესი თანამშრომელთათვის; შიდა გადაადგილება; თანამშრომლებისადმი ინდივიდუალური მიდგომა; სკენლონოს სისტემა; საკუთარი პროდუქციის საწარმოშივე მოხმარება; თანამშრომელთა ნდობის ინდექსი; თანამდებობიდან დროებითი გადაყენება (დასჯა); სამუშაოთი კმაყოფილება; თანამშრომელთა შემწეობის პროგრამა; თანამშრომელთა კარიერული პერსპექტივა; თვალთმაქცობა; სამსახურის დაბლოკვა; თანამშრომელთა მოტივაცია; მოლოდინის გადაჭარბება; უთქმელი თამშრომლები; მმართველობის ჰორიზონტალური სტრუქტურა; შრომის დისცილინა.

სქემა არის კატეგორიათა - არჩევანთა სისტემა, ადამიანის ცოდნისა და ადამიანის კონკრეტულ სიტუაციაში ქმედების ფორმალიზებული აღწერის სხვადასხვა ტიპების ზოგადი დასახელება; სქემა მოიცავს მონაცემებს არსებითის, ტიპურისა და შესაძლებლის თაობაზე:

„Enterprise Resource Planning“

Master production schedule; Manufacturing resource planning; CONWIP; Workflow Resource Planning; Enterprise resource planning; Final assembly schedule; Transportation Systems Management; Manufacturing bill of materials; Formalized Administrative Notation (FAN); Order management system; PDX (IPC-257X); Scheduling (production processes); Engineering bill of materials; Kanban; Order to cash; Accounting intelligence; Material requirements planning

„წარმოების რესურსების დაგეგმვა“

წარმოების მთავარი გეგმა-გრაფიკი; საწარმოო რესურსების დაგეგმვა; „CONWIP“-მუდმივი მუშაობის რეჟიმში; სამუშაო პროცესების დაგეგმვის პროგრამა; წარმოების რესურსების დაგეგმვა; პროდუქტის გამოშვების საბოლოო ეტაპი; გადაზიდვების სამსახური; მასალების საწარმოო ფაქტურა; ოფიციალური ადმინისტრაციული დოკუმენტაცია (FAN); შეკვეთების

მიღება-დამუშავების სისტემა; მონაცემთა მიმოცვლის სტანდარტი PDX (IPC-257X); წარმოების პროცესების განრიგის შედგენა; მასალების სტრუქტურული შემადგენლობის აღწერილობა; კანზანი (აპონია) - შეკვეთის ბარათი; შეკვეთა-გადახდის ციკლი; საბუღალტრო ანგარიშების ანალიზი; წარმოებისთვის საჭირო მასალების დაგეგმვა. სქემა წარმოადგენს ნაწილთა განსაკუთრებულ ორგანიზაციას, რომელშიც ნაწილები ქმნიან ერთ მთლიანობას:

„Logistics“

Autonomous logistics; Multi-Modal Logistics Parks in India; Low-altitude parachute-extraction system; Cumulative quantities (logistics); Transport; Logistics Support System; Data dissemination; Medical materiel; Biomedical equipment technician; OpenO&M; Star routes; DASH7; Counting Point (logistics); Bucket brigade; Clinical engineering; Logistics support analysis; Expeditor; Global Data Synchronization Network; TI-HI; Transport and Logistics Centre; Dispatch (logistics);

„ლოჯისტიკა“

ლოჯისტიკის ავტომტიზებული სისტემა; მრავალფუნქციური ლოჯისტიკური პარკები ინდოეთში; გადაზიდვის დაბალ-სიმაღლიანი პარამუტიანი სისტემა; ერთიანი რაოდენობა (ლოჯისტიკა); ტრანსპორტი; ლოჯისტიკური უზრუნველყოფის სისტემა; მონაცემთა დაგზავნა; სამედიცინო მასალების ტექნიკური ბაზა; ბიოსამედიცინო აპარატურის ტექნიკოსი; ექსპლუატაციისა და ტენიკურ მომსახურის მონაცემთა ღიაობა (OpenO&M-ინიციატივა); საფოსტო გადაზიდვები (Star routes - შეერთებულ შტატებში); DASH7 - სისტემა; აღრიცხვის წერტილი (ლოჯისტიკა); ცოცხალი ჯაჭვი; სამედიცინო ტექნოლოგიები; მატერიალურ-ტექნიკური ბაზის უზრუნველყოფის ანგარიში; ექსპედიტორი; მონაცემთა გლობალურ ელექტრონული ქსელი; TI-HI (ლოჯისტიკა) - ყუთების განლაგება სტელაჟებზე; ტრანსპორტირებისა და ლოჯისტიკის ცენტრი; ტვირთების გაგზავნა (ლოჯისტიკა).

სქემაში ერთი რომელიმე ცნების გასაგებად საჭიროა მთელი სტრუქტურის გაგება:

Green logistics; Distribution Simulation; Cash-in-transit; Energy management; Physical Internet; Reset (military); Space logistics; Computer-aided dispatch; Event management; Third-party logistics; Medical logistics; Information logistics; Resource distribution;

ეკოლოგიური ლოჯისტიკა; დისტრიბუციის სიმულაცია; ფულადი ტრანზიტი; ენერჯის მოხმარების მენეჯმენტი; ფიზიკური ინტერნეტი - ფიზიკური ნივთების მიმოცვლა ინტერნეტით; გადაჯგუფება (სამხედრო); კოსმოსური ლოჯისტიკა; კომპიუტერიზებული დაგზავნის სისტემა; ღონისძიებათა მენეჯმენტი; ლოჯისტიკური ოპერაციის განხორციელება მესამე მხარის საშუალებით; სამედიცინო ლოჯისტიკა; საინფორმაციო ლოჯისტიკა; რესურსების განაწილება.

სქემა წარმოადგენს ცნებათა იერარქიულ კონსტრუქტს, რომელშიც ვლინდება გაგების გაღრმავება და ცნებათა აბსტრაქტულობის დონის ამაღლება:

Sorter (logistics); Chartered Institute of Logistics and Transport; JD Asia No 1 Warehouse; Liquid logistics; International Society of Logistics; Inventory management software; Logistics engineering; Computer-aided call handling; Actionable information logistics; ISO/IEC 18000-3; Warehouse; ISPM 15; Stowage factor; Terminal Operating System; Logistics center; Merge in transit; Milk run; Cold chain.

დახარისხების სისტემა (ლოჯისტიკა); ლოჯისტიკისა და სატრანსპორტო ინსტიტუტი; JD - კომპანიის No 1 საწყობი აზიაში (რობოტებით მართული, შანხაი); თხევადი ნივთიერებების ლოჯისტიკა; ლოჯისტიკის საერთაშორისო საზოგადოება; ინვენტარის მართვის პროგრამული უზრუნველყოფა; ლოჯისტიკის მექანიზმი; კომპიუტერიზებული სატელეფონო მომსახურება; ქმედითი საინფორმაციო ლოჯისტიკა; ISO / IEC 18000-3 - საერთაშორისო სტანდარტი; საწყობი; მცენარეთა დაცვის საერთაშორისო სტანდარტი - ISPM 15; დატვირთვის კოეფიციენტი; ტერმინალის ოპერატიული სისტემა; ლოჯისტიკის ცენტრი; ნაკრები ტვირთების ტრანზიტი; წრიული მარშრუტი; სამაცივრე ტვირთის გადაზიდვა.

ცნებებს შორის დამოკიდებულება ვლინდება როგორც სქემის თითოეული დონის ფარგლებში, ისე დონებს შორისაც:

„Marketing“

Attribution (marketing); Bounce rate; Psychographic segmentation; Q Score; Promotional mix; Radius clause; Fine print Relative market share; Cost per impression; Dump months; video marketing; Corporate jargon; Representative office; Double-loop marketing Cost per mille; Response-rate ratio; Contribution margin; Double jeopardy (marketing); Relational goods; Event-

driven marketing; Barcelona Principles; Article marketing; Nielsen ratings; Media strategy; Oscar bait; Pay-per-click; Customer lifetime value; Intangibility; Arrow information paradox; Pester power; Business to many; Brand development index; B2B e-commerce; Price analysis; Marketing communications; Category performance ratio; Retention rate; Category development index (marketing); Disintermediation; Engagement marketing; Agile marketing; Cost per order; Next-best-action marketing; Payback period; Marketing metric audit protocol; Customer migration; Product category volume; Bargain bin; Attack marketing; Business-to-business; Promoter (entertainment); All-commodity volume; Customer value maximization; Advertising management; Integrated marketing communications; Low-end market; Market penetration; Factory-to-consumer; Service merchandiser; Call to action (marketing); Advertising campaign; Revenue per mille; Sales force compensation; Category design; Destination image; Earned media; Name program; Creative disruption; Fashion merchandising; Inseparability; ATL & BTL Agencies; Numeric distribution; Marketing information system; Out-of-box experience; Customer profitability; Product/market fit; AIDA (marketing); Break-even (economics) Positioning (marketing); Quoting out of context; Rack jobber; First-party leads; Gross rating point; Impression (online media); In-product communication; Jobber (merchandising); List of marketing terms; Market segmentation; Aspirational age.

„მარკეტინგი“

ატრიბუცია (მარკეტინგი); საიტის ვიზიტორთა პროცენტული მაჩვენებელი; ფსიქოგრაფიული სეგმენტაცია; ბრენდის ცნობადობის დონე (Q Score); სარეკლამო ელემენტების კომპლექტი; კონტრაქტის მუხლი რეკლამისას/კონცერტისას რადიუსი დაცვის შესახებ; წვრილი შრიფტით დაბეჭდილი ტექსტი; ფარდობითი საბაზრო წილი; რეკლამის ერთჯერადი ჩვენების ღირებულება; მკვდარი სეზონი; სტატიებზე აგებული ვიდეო მარკეტინგი; კორპორატიული ჟარგონი; წარმომადგენლობა; ორმაგი მარკეტინგი; რეკლამის ღირებულება ყოველ ათას ჩვენებაზე; რეაგირების კოეფიციენტი; მარჟინალური შემოსავალი; ორმაგი საფრთხე (მარკეტინგი); კულტურული ფასეულობა; ღონისძიებაზე ორიენტირებული მარკეტინგი; ბარსელონას პრინციპები (PR -ის ეფექტიანობის შესახებ); სტატიებზე აგებული მარკეტინგი; ნილსენის რეიტინგი (Nielsen Media Research); მედია სტრატეგია; ოსკარის სატყუარა; გადახდა რეკლამის გახსნისას (ინტერნეტ-რეკლამის გადახდის სისტემა) ; კლიენტის ფასი; არანივთიერი საქონელი; ეროუს (K. Arrow)

ინფორმაციული პარადოქსი; ბავშვების დაჟინებული მოთხოვნის გავლენა მშობლების მომხმარებლურ ქცევაზე; კომპანიის ნაწარმი ყველას; ბრენდის განვითარების ინდექსი; ელექტრონული კომერცია ბიზნესი-ბიზნესისთვის (B2B); ფასების ანალიზი; მარკეტინგული კომუნიკაციები; კონკრეტული კატეგორიის პროდუქციის მწარმოებლურობა სხვა კატეგორიის პროდუქციასთან მიმართებაში; კლიენტთა შენარჩუნების პროცენტი; საქონლის საშუალო განვითარების ინდექსი (მარკეტინგი); დისინტერმედიაცია (შუამავლების თავიდან მოშორება); მარკეტინგში ჩართულობა; სწრაფი მარკეტინგი; ერთჯერადი შეკვეთის ღირებულება; განსაკუთრებული მარკეტინგული შეთავაზება; უკუგების დრო; მარკეტინგის მაჩვენებლების შემოწმების ოქმი; მომხმარებელთა მიგრაცია; პროდუქციის საშუალო მოცულობა; საქონლის კალათა; აგრესიული მარკეტინგი; ტრანზაქციები კომპანიებს შორის (ბიზნესი-ბიზნესს); პრომოუტერი (გართობა-სანახაობები); საქონლის საერთო მოცულობა; კლიენტთა ღირებულების მაქსიმალური ზრდა; სარეკლამო მენეჯმენტი; ინტეგრირებული მარკეტინგული კომუნიკაციები; ღარიბთა ბაზარი; ბაზრზე შეღწევა; ქარხნიდან მომხმარებლამდე (F2C); მომსახურების აგენტი; მოწოდება მოქმედებისაკენ; სარეკლამო კამპანია; შემოსავალი რეკლამის ათასი ჩვენებიდან; გამყიდველთა ანაზღაურება; კატეგორიის შექმნა; დანიშნულების ადგილის სურათები; მასობრივი ინფორმაციის დამოუკიდებელი საშუალებები; წარწერებიანი საჩუქრები; შემოქმედებითი გარღვევა; დიზაინერთა მოდური საქონლის მიტანა მომხმარებლამდე; განუყოფადი მოთხოვნა-მიწოდება და მოხმარება; მედია საშუალებებისა და სხვა სარეკლამო სააგენტოები (ATL & BTL); რაოდენობრივი განაწილება; მარკეტინგის საინფორმაციო სისტემა; ექსტრაორდინალური განცდა (Out-of-box); მომგებიანი კლიენტი; ბაზრზე მორგებული პროდუქტი; მომხმარებლის რეაგირება რეკლამაზე: ყურადღების მიპყრობა, დაინტერესება, გადაწყვეტილების მიღება, მოქმედება (AIDA); რენტაბელურობა (ეკონომიკა); ბრენდის ადგილი მომხმარებლის წარმოსახვაში (მარკეტინგი); კონტექსტიდან ამოვარდნილი; თარო (საქონლის); მოვაჭრე-კონსიგნანტი; საერთო რეიტინგი; ჩვენება (ონლაინ მედია); მაკლერი; ბაზრის სეგმენტაცია.

1. სქემის ფრაგმენტებს შორის არსებული მიმართებები სიტუაციური, ასოციაციური და ფუნქციონალური ხასიათისაა;

2. ფრაგმენტებში ელემენტთა ჩართვა ხდება ელემენტთა შორის თემატური კორელაციის არსებობის გათვალისწინებით;
3. სქემის ცენტრში მოთავსებულია ბირთვული ცნება, რომლისგანაც გამომდინარეობს სხვა ცნებები:

„Tax“

Tax rate; Capital loss; Share of wallet; Amount realized; Deferred tax; Child tax credit; Australian corporate tax rate; Tax refund; Capital gain; Depreciation recapture (United States); Taxable income; Unrelated Business Income Tax; Withholding tax; Australian dividend imputation system; Double taxation; Earned income tax credit; Tax incentive; Taxability; Unearned income; Cost basis; Adjusted basis; Taxpayer; Soft launch; Adjusted gross income; Constructive receipt; Filing status; Excise; Generation-skipping transfer tax; Flexible spending account; Tax exemption; Flow-through entity; Generation-skipping transfer tax ; Tax deduction; Gift tax in the United States; Tax credit; Gross income; Head of Househol; Imputed income; Tax cap; Internal Revenue Service; Tax buoyancy; Sin tax; Progressive tax; Revenue ruling; Kiddie tax; Sales tax; Private letter ruling; Standard deduction; Tax avoidance; Alternative minimum tax; Cess; White label; Taxpayer receipt; Business mileage reimbursement rate; Cancellation of Debt (COD) Income; Capital asset; Direct tax; Dividend imputation; Employee benefits; Tax expense; Use tax; Value-added tax; Wash sale;

„გადასახადი“

საგადასახადო განაკვეთი; კაპიტალის დანაკარგი; კონკრეტული კომპანიის წილი მომხმარებლის ბიუჯეტში; რეალიზებული თანხა; გადავადებული გადასახადი; მცირე-შემოსავლიანი ბავშვიანი ოჯახების საგადასახადო შეღავათი; კორპორატიული საგადასახადო განაკვეთი ავსტრალიაში; გადასახადის დაბრუნება; კაპიტალის ღირებულების ზრდა; გაუფასურებული ქონების ყიდვა-გაყიდვაში არსებული სხვაობით მიღებული შემოსავალი; დასაბეგრი შემოსავალი; არასაწარმოო დაუბეგრავი შემოსავალი; გადასახადის დაკავება; ავსტრალიის დივიდენდების დარიცხვის სისტემა; ორმაგი დაბეგვრა; შრომითი შემოსავლის გადასახადის კრედიტი; საგადასახადო შეღავათი შემოსავალზე; ბიზნესის წახალისება საგადასახადო შეღავათებით; გადასახადს დაქვემდებარებული/დაბეგვრადი; არასაწარმოო შემოსავალი; ამოსავალი ღირებულება; თავდაპირველი ღირებულების შემცირება; გადასახადის გადამხდელი;

მოთელვა/პროდუქტის სასინჯი გამოშვება ბაზარზე; დაზუსტებული მთლიანი შემოსავალი; გადასახადის მიღების კონსტრუქციული ვადა; გადასახადის გადამხდელის სტატუსი დეკლარაციის წარსადგენად; აქციზი; მოქნილი ანგარიში; გადასახადის გადახდისგან გათავისუფლება; გამჭვირვალე ფინანსური სტრუქტურა; თაობიდან თაობაზე გადაცემული ქონების დაბეგვრა; გადასახის დაქვითვა; ნაჩუქარის დაბეგვრა შეერთებულ შტატებში; საგადასახადო სუბსიდია; მთლიანი შემოსავალი; ოჯახის მარჩენალი; პირობითად დარიცხული შემოსავალი; საგადასახადო მაქსიმუმი; შიდა შემოსავლების სამსახური; გადასახადის ზრდის ტენდენცია; ცოდვების დაბეგვრა“ - თამბაქოს, ალკოჰოლის, აზარტული თამაშების და სხვ. დაბეგვრა; პროგრესული გადასახადი; საგადასახადო დადგენილებები; ბავშვთა გადასახადი არასამეწარმეო შემოსავალზე; ბრუნვის გადასახადი; საგადასახადო სამსახურის განმარტება კერძო პირის წერილის საფუძველზე; სტანდარტული დაქვითვა; გადასახადებისთვის თავის არიდება; შემოსავალი; ალტერნატიული მინიმალური გადასახადი; გადასახადი (ირლანდია); თეთრი ეტიკეტი (არასამარკო საქონელი სხვა ბრენდის სახელით); გადასახადის გადამხდელის ქვითარი; ტრანსპორტით მომსახურების ანაზღაურების ტარიფი; ვალის გაუქმება (COD); შემოსავალი; ძირითადი კაპიტალი/არასაბრუნავი აქტივები; პირდაპირი გადასახადი; დივიდენდის დარიცხვა; თანამშრომელთა შეღავათები; საგადასახადო ხარჯები; მოგების გადასახადი; დამატებითი ღირებულების გადასახადი; ფულის გათეთრება.

სქემაში იერარქიულადაა განაწილებული „მნიშვნელოვნება“ - ბიზნესის სფეროსათვის შესაბამისი ტერმინოსისტემის ბირთვს ქმნის საბაზისო ტერმინები, პერიფერიას კი - ტერმინები, რომელიც წარმოდგენილია შერეული ტიპის ტერმინებით.

„Money“

Bank Run (Term applied to the panic that occurs when depositors lose confidence in their bank and withdraw their money en masse, often forcing the bank to close or suspend payments);

Certificates of Deposit (A type of investment instrument issued primarily by banks. Investors lend money to the financial institution at a set interest rate for a fixed period of time);

Checking Account (A type of demand deposit from which the funds can be withdrawn at any time by writing a check);

Clearinghouse Corporation (A financial corporation that facilitates the completion of money transfers for other banks and exchanges. A type of intermediary bank that, like Federal Reserve Banks, serves as a clearinghouse for checks);

Commodity Money (A type of money that has a value or use aside from its use as money. During the late eighteenth century, farmers in the Pennsylvania backcountry used whiskey for money. They bought and sold items by the jug. In ancient Rome soldiers were paid in salt);

Correspondent Banks (Commercial banks that provide services for other banks. A type of intermediary bank that, like Federal Reserve Banks, serves as a clearinghouse for checks);

Demand Deposits (A type of bank account from which the funds can be removed at any time, usually by writing a check);

Deposit Expansion Multiplier (This is formula that allows us to calculate the change in the money supply resulting from a total amount of money that banks can create from its deposits. By multiplying the amount of a deposit by the inverse of the reserve requirement, the result will be the total amount of money that the deposit will create);

Federal Funds Rate (The interest rate charged by commercial banks when they issue short-term loans to another commercial bank, usually, in order to meet its reserve requirement);

Federal Reserve System America's government controlled, but privately owned central bank. Established by Congress in 1913 to ensure that the public retained confidence in its money and the financial institutions where it is held. The Federal Reserve System, also known as "the Fed," is a network of twelve Federal Reserve Banks located in major cities across the country;

Fiat money (A type of money that is backed only by the word of the government. Unlike representative money, fiat money is not backed by gold or any other substance of real value. And unlike commodity money, it has no real use or value other than its value as form of currency);

Fractional Reserve Banking (A banking system, like the American banking system, in which banks are required by law to keep a percentage of their deposits in reserve but are free to lend out the rest);

Gold Standard (A type of representative money in which currency is backed by a fixed quantity of gold. In 1879, the United States joined many other nations on an international gold standard. The

price of gold was set at \$20.67 per ounce and the federal government pledged to exchange dollars for gold at that rate);

Liquidity (Refers to easily a financial instrument or investment can be converted into cash.

Currency has the highest liquidity. Real estate has much lower liquidity);

M1 (A measurement of the money supply that includes only fiat money (paper currency and coins) and demand deposits like checking accounts. M1 represents the portion of the money supply with the highest liquidity—that is, it is most easily spent. But it represents only about 18% of the larger money supply or M2. In 2008, M1 totaled \$1.4 trillion; M2 totaled \$7.7 trillion);

M2 (a measurement of the money supply that includes M1 (fiat money and demand deposits like checking accounts) as well as near money. M1 represents the portion of the money supply with the highest liquidity—that is, it is most easily spent. But it represents only about 18% of the larger money supply or M2. In 2008, M1 totaled \$1.4 trillion);

Medium of Exchange (One of the functions of money. Money is a medium of exchange in the sense that we all agree to accept it in making transactions. Stores agree to accept money in exchange for their goods; employees agree to accept money in exchange for their labor);

Money Market, Mutual Funds (A type of investment in which investors pool their money with others in a fund that is professionally managed and invested. The monies are usually invested in relatively conservative instruments such as government bonds and certificates of deposit);

Near Money (The largest part of the American money supply. Near Money includes savings accounts, certificates of deposits (CDs), and money market mutual funds. You cannot actually spend Near Money, but it is easily converted to cash or transferred to a checking account);

Representative money (A type of money that can be redeemed for something of real value. In the past, most representative money was backed by gold and silver. Countries pegged the value of their currency to a certain amount of the precious metal and promised to exchange their currency for the metal on demand);

Reserve Requirements (The portion of its deposits that a bank must keep in its vaults or place in the Federal Reserve Bank. Set by the Federal Reserve Board, these requirements ensure that banks do not lend out all of their depositors' money and retain enough cash to handle day to day transactions. If a bank does meet its reserve requirement at the close of each day, it must borrow funds from

another bank or the Federal Reserve Bank. Minimum reserve requirements are one of the tools of Monetary Policy);

Savings Account (An interest earning account at a bank from which the funds usually can be withdrawn on demand);

Store of Value (One of the functions of money. Money serves as a store of value in that it allows us to store the rewards of our labor or business in a convenient tool. In other words, money lets us store the value of a long, hard week of work in a tidy little stack of cash. Without money, how would we set aside the compensation we receive for later use? We could be paid in cows, but that would not be a very convenient way to set aside our unspent compensation. We could be paid in pizzas, but the value of our labor would not be stored in the rotting little pies for very long);

Unit of Accounting (One of the functions of money. As a unit of accounting money provides a simple device for identifying and communicating value. Without this convenient, readily understood unit of accounting, setting and communicating value would be difficult. How much is that bicycle? Well, less than a piano but more than wheelbarrow—more precisely, about one third of a piano plus two backpacks and a small pizza).

ბანკის დაცარიელება (ტერმინი ეხება პანიკას, როდესაც დეპოზიტორები ბანკის მიმართ ნდობას კარგავენ და დიდი რაოდენობით თანხები გამოაქვთ, რის გამოც ხშირად ბანკი იძულებულია დაიხუროს ან შეაჩეროს ფულის გაცემა);

სადეპოზიტო სერტიფიკატები (ბანკის მიერ გაცემული საინვესტიციო ინსტრუმენტის ერთ-ერთი სახეობა. ინვესტორი ასესხებს თანხას ფინანსური ინსტიტუტს დადგენილი ვადით ფიქსირებული საპროცენტო განაკვეთით);

საჩეკო ანგარიში (მოთხოვნამდე ანაზრის ერთ-ერთი სახეობა, საიდანაც თანხის გატანა შეიძლება ნებისმიერ დროს ჩეკის გამოწერის გზით);

კლირინგული კომპანია (ფინანსური კორპორაცია, რომელიც აწარმოებს ფულად გადარიცხვებს სხვა ბანკებისა და ბირჟებისათვის. ერთგვარი შუალედური ტიპის ბანკი, რომელიც ფედერალური სარეზერვო ბანკების მსგავსად, ჩეკების ანგარშსწორების პალატის ფუნქციას ასრულებს);

საქონლური ფული (ფულის სახეობა, რომელსაც ფულის დანიშნულების გარდა აქვს თავისი დანიშნულება ანუ გამოყენება. მე -18 საუკუნის ბოლოს ფერმერები პენსილვანიის შორეულ

სოფლებში ფულის ნაცვლად ვისკის იყენებდნენ. ისინი დოქებით ყიდულობდნენ და ყიდდნენ ნივთებს. ანტიკურ რომში ჯარისკაცებს ჯამაგირს მარილით უხდიდნენ); საკორესპონდენტო ბანკი (კომერციული ბანკი, რომელიც მომსახურებას უწევს სხვა ბანკებს. ერთგვარი შუალედური ბანკი, რომელიც ფედერალური სარეზერვო ბანკების მსგავსად ჩეკების ანგარიშსწორებას ემსახურება);

ანაბარი მოთხოვნამდე (საბანკო ანგარიშის ტიპი, საიდანაც შესაძლებელია თანხის მოხსნა ნებისმიერ დროს, როგორც წესი, ჩეკის გამოწერის გზით);

დეპოზიტის მულტიპლიკატორი (ეს არის ფორმულა, რომელიც საშუალებას გვაძლევს გამოვთვალოთ ფულის მარაგიც ცვლილება, რაც მომდინარეობს მთელი იმ თანხიდან, რასაც ბანკები შექმნიან მთელი თავისი დეპოზიტებიდან. დეპოზიტის ოდენობის გამრავლებით საჭირო რეზერვების შებრუნებულ რიცხვზე, შედეგად მივიღებთ მთელ იმ თანხას, რასაც ეს დეპოზიტის მოიტანს);

ფედერალური ფონდების ნიხრი (საპროცენტო განაკვეთი, რასაც კომერციულ ბანკები არიცხავენ სხვა კომერციულ ბანკებზე მოკლევადიანი სესხების გაცემისას, როგორც წესი, თავისი რეზერვების საჭიროებისთვის);

ფედერალური სარეზერვო სისტემა (ამერიკის მთავრობის მიერ კონტროლირებადი, მაგრამ კერძო საკუთრებაში მყოფი ცენტრალური ბანკია, რომელიც 1913 წელს დააფუძნა კონგრესმა საზოგადოების ნდობის შენარჩუნების მიზნით მის ფულისა და ფინანსური ინსტიტუტების მიმართ, სადაც ის იყო. ფედერალური სარეზერვო სისტემა, რომელიც ასევე ცნობილია მოკლედ როგორც „ფედერალური“, მთელი ქვეყნის მასშტაბით დიდ ქალაქებში არსებული თორმეტი ფედერალური სარეზერვო ბანკის ქსელია.

დეკრეტული ფული (ფულის ერთ-ერთი სახეობა, რომელსაც მხოლოდ მთავრობა უშვებს. რეპრეზენტატული ფულისგან განსხვავებით, დეკრეტული ფული არ არის გამყარებული ოქროსა ან რომელიმე სხვა რეალური ღირებულების მქონე ნივთიერებით. საქონლური ფულისგან განსხვავებით მას არა აქვს ნამდვილი ღირებულება და გამოყენება გარდა იმ ღირებულებისა, რაც მას აქვს ვალუტის სახით);

ნაწილობრივი რეზერვების საბანკო სისტემა (საბანკო სისტემა, მაგალითად ამერიკული საბანკო სისტემა, სადაც ბანკებს კანონი ავალდებულებს თავიანთი დეპოზიტების რაღაც პროცენტი რეზერვში იქონიონ, მაგრამ დანარჩენი შეუძლიათ თავისუფლად გაასესხონ).

ოქროს სტანდარტი (ერთგვარი ქაღალდის ფული, რომელსაც საფუძვლად უდევს ფიქსირებული რაოდენობის ოქრო. 1879 წელს შეერთებული შტატებმა შეუერთდა საერთაშორისო ოქროს სტანდარტს. ერთი უნცია ოქროს ფასი დადგინდა როგორც 20.67 დოლარი და ფედერალურმა მთავრობამ პირობა დადო, რომ დოლარს ამ კურსით გაცვლიდა ოქროზე);

ლიკვიდურობა (იოლი ფულადი ან საინვესტიციო ინსტრუმენტი, რომელიც შეიძლება დაკონვერტირდეს ნაღდ ფულადი სახი. ვალუტა აქვს უმაღლესი ლიკვიდურობა. უძრავი ქონება გაცილებით დაბალი ლიკვიდურობი ხასიათდება).

M1 (ფულის მარაგის საზომი, რომელიც მოიცავს მხოლოდ დეკრეტულ ფულს (ქაღალდის ვალუტასა და მონეტებს) და მოითხოვს ისეთ საბანკო დეპოზიტებს, როგორც არის საჩეკო ანგარიშები. M1 წარმოადგენს უმაღლესი ლიკვიდურობის ფულის მარაგის ნაწილს ანუ მას, რაც ყველაზე მარტივია დასახარჯად. მაგრამ ის წარმოადგენს უფრო დიდი ფულის მარაგის ანუ M2-ის მხოლოდ 18%-ს. 2008 წელს M1-მა შეადგინა 1.4 ტრილიონი დოლარი, M2-მა შეადგინა 7.7 ტრილიონი დოლარი).

M2 (ფულადი სახსრების გაზომვა, რომელიც მოიცავს M1 (დეკრეტულ ფულს და მოითხოვს ისეთ საბანკო დეპოზიტებს, როგორც არის საჩეკო ანგარიშები), და ფულს ფართო გაგებით. M1 წარმოადგენს ფულის მარაგის ნაწილს უმაღლესი ლიკვიდურობით ანუ ის ყველაზე მარტივად დასახარჯი. მაგრამ იგი უფრო დიდი ფულის მარაგის ანუ M2-ის მხოლოდ 18% წარმოადგენს. 2008 წელს M1 შეადგენდა 1.4 ტრილიონ დოლარს);

გაცვლის საშუალება (ფულის ერთ-ერთი ფუნქცია. ფული არის გაცვლის საშუალება, რაც ნიშნავს, რომ ჩვენ ყველანი ვეთანხმებით მის მიღებას გარიგებების განხორციელებისას. მაღაზიები თანხმან, რომ მიიღონ ფული მათი საქონლის სანაცვლოდ, თანამშრომლები თანხმდებიან მიიღონ ფული შრომის სანაცვლოდ);

ღია სააქციო სახსრები (საინვესტიციო ტიპი, რომელიც ინვესტორები აგროვებენ ფულს სხვებთან ერთად ფონდში, რომელსაც პროფესიონალურად მართავენ და აბანდებენ. თანხები, როგორც წესი, ინვესტირდება შედარებით კონსერვატიულ ინსტრუმენტებში, როგორცაა სახელმწიფო ობლიგაციები და სადეპოზიტო სერტიფიკატები);

კვაზი-ფული (ამერიკის ფულის მარაგის უდიდესი ნაწილი. კვაზი-ფული მოიცავს შემნახველ ანგარიშებს, სადეპოზიტო სერტიფიკატებს და ღია სააქციო სახსრებს.

რეალურად ვერ დახარჯვთ მას, მაგრამ ადვილად გადააქცევთ ნაღდ ფულად ან გადარიცხავთ საჩეკო ანგარიშზე);

ქალაქის ფული (ფულის სახეობა, რომელიც შეიძლება განვიხილოთ რეალურ ღირებულებად. წარსულში ქალაქის ფულის უმეტესი ნაწილი ეყრდნობოდაოქროს ან ვერცხლს. ქვეყნები თავიანთი ვალუტის ღირებულებას ძვირფასი ლითონის გარკვეულ რაოდენობას უდებდნენ საფუძვლად და პირდებოდნენ საჭირო ვალუტის ლითონზე გაცვლას);

სარეზერვო მოთხოვნები (დეპოზიტების ნაწილი, რომელიც ბანკმა უნდა შეინარჩუნოს თავის საკნებში ან ფედერალურ სარეზერვო ბანკებში. ფედერალური სარეზერვო საბჭოს მიერ დადგენილი მოთხოვნების შესაბამისად, ეს მოთხოვნები უზრუნველყოფს ბანკებს, რომ არ გაასესხონ ყველა მათი დეპოზიტორის ფული და შეინარჩუნონ საკმარისი ნაღდი ფული ყოველდღიური გარიგებები საწარმოებლად. თუ ბანკი ვერ იცავს სარეზერვო მოთხოვნებ ყოველ დღე მან უნდა ისესხოს ფული სხვა ბანკის ან ფედერალური სარეზერვო ბანკისგან. მინიმალური სარეზერვო მოთხოვნები არის მონეტარული პოლიტიკის ერთ-ერთი ინსტრუმენტი);

შემნახველი ანგარიში (საპროცენტო სარგებელი საბანკო ანგარიშზე, საიდანაც ფულადი სახსრების გატანა შეიძლება მოთხოვნისთანავე);

ფულის დაგროვება (ფულის ერთ-ერთი ფუნქცია. ფულის დაგროვება ჩვენი შრომის ანუ საქმიანობის გასამრჯელოს შენახვის მოსახერხებელი ინსტრუმენტია. სხვა სიტყვებით რომ ვთქვათ, ფული საშუალებას გვაძლევს ხანგრძლივი, მთელი კვირის ნაშრომის გასამრჯელო ფულის პატარა ტომარაში შევიწახოთ. ფულის გარეშე როგორ გადავინახავდით ჩვენს ანაზღაურებას მომავალში გამოსაყენებლად? შეგვიძლია ძროხებით ავანაზღაუროთ, მაგრამ ეს ძალიან მოუხერხებელი იქნება მომავლისთვის გადასანახად. შეიძლება პიცა გამოვიყენოთ გადახდის საშუალებად, მაგრამ ჩვენი გასამრჯელო დიდხანს ვერ შეინახება პიცის პატარა გაფუჭებული ნაჭრებით);

აღრიცხვიანობის ერთეული (ფულის ერთ-ერთი ფუნქცია. საბუღალტრო ერთეულის სახით ფული წარმოადგენს მარტივ საშუალებას ღირებულების დადგენისა და კომუნიკაციისთვის, ამ მარტივი ხელსაყრელი ინსტრუმენტის გარეშე ღირებულების დადგენა გაძნელებოდა).

კოგნიცია ფორმირდება, მაგრამ იმავდროულად იგი ის ძალაა, რომელსაც ფორმირება ძალუძს. ენა არა მხოლოდ ასახავს ემპირიულ მოცემულობას, არამედ ახდენს მის პროდუცირებას იმ ხარისხით, რა ხარისხისაცაა ჩვენი უნარი, შექმნას სიმბოლოები. ანალიზმა ცხადყო, რომ ინგლისურენოვანი ტერმინის ქართულში დამკვიდრების პირველ ეტაპზე ხდება ტერმინის სემანტიზაცია. აღნიშნული პროცესი გულისხმობს ტერმინის ადაპტაციას ბიზნესის სფეროში.

„Marketing“

Abandonment rate (გამოტოვებული ზარების რაოდენობა/შეჩერებული შეკვეთების რაოდენობა); Accept (თანხმობა); Advertising management (სარეკლამო მენეჯმენტი); Agile marketing (ცოცხალი/სწრაფი მარკეტინგი); AIDA (marketing) - Attention, Interest, Desire and Action („ყურადღება-ინტერესი -სურვილი-მოქმედება“ ტიპის რეკლამის ფორმულა); All-commodity volume (საქონლის მთლიანი მოცულობა); Arrow information paradox (ეროუს პარადოქსი); Article marketing (წერილობითი მარკეტინგი); Article video marketing (ვიდეო მარკეტინგი); Aspirational age (იდეალური ასაკი); ATL & BTL Agencies (ზედა და ქვედა ზღვარზე გათვლილი სარეკლამო სააგენტოები); Attack marketing (პარტიზანული მარკეტინგი); Attitudinal targeting (განწყობაზე ორიენტირებული/ მიზანმიმართული); Attribution (marketing) (ატრიბუციული მარკეტინგი); B2B e-commerce - business-to-business - კომპანიათშორის ინტერნეტვაჭრობა; Barcelona Principles - ბარსელონას პრინციპები; Bargain bin - ჩამოფასებული საქონლის კალათა; Bounce rate - უკუსვლის დონე; Brand development index - ბრენდის განვითარების ინდექსი; Break-even (economics) - არაწამგებიანი (ეკონომიკა); Business to many - მრავალმხრივი ვაჭრობა; Business-to-business - კომპანიათშორის ვაჭრობა; Call to action (marketing) - მოქმედებაზე გადასვლა; Advertising campaign -სარეკლამო კამპანია; Category design - კატეგორიების შექმნა; Category development index (marketing) - კატეგორიის განვითარების ინდექსი; Category performance ratio - კატეგორიის ეფექტიანობის კოეფიციენტი; Contribution margin - ზღვრული შემოსავალი; Corporate jargon - კორპორატიული ჟარგონი; Cost per impression - ერთჯერადი რეკლამის ფასი/ რეკლამის ფასი ყოველ გასვლზე/ჩვენებაზე; Cost per mille -რეკლამის ღირებულება ყოველ ათას ჩვენებაზე; Cost per order- თითო შეკვეთის ღირებულება/ფასი; Counterprogramming (film distribution) - კონტრპროგრამირება (ფილმების გავრცელება);

Creative disruption - შემოქმედებითი წყვეტა; Customer lifetime value - მომხმარებლის შენარჩუნების ხანგრძლიობა; Customer migration - მომხმარებელთა მიგრაცია; Customer profitability - მომხმარებელთა სარგებლიანობა; Customer value maximization -სამომხმარებლო ღირებულება მაქსიმალიზაცია; Destination image - დანიშნულების ადგილის სურათი; Disintermediation - დისინტერმედიაცია; Double jeopardy (marketing) - ორმაგი საფრთხე; Double-loop marketing - ორმხრივი მარკეტინგი; Dump months - მკვდარი პერიოდი; Earned media - საინფორმაციო საშუალებების დამოუკიდებელი სახსრები; Engagement marketing - ჩართულობაზე ორიენტირებული მარკეტინგი; Event-driven marketing - ღონისძიებაზე ორიენტირებული მარკეტინგი; Facelift (product) - განახლებული/რეორგანიზებული პროდუქტი; Factory-to-consumer - უშუალოდ ქარხნიდან შეძენა; Fashion merchandising - სამოდლო ნაწარმის ჩვენება-გაყიდვა; Fine print -სახვითი ბეჭდვა; First-party leads - პირველი ხელიდან ყიდვის უპირატესობა/მომგებიანობა; Gross rating point -ერთიანი სარეიტინგო ქულა; Impression (online media) - შთაბეჭდილება (ელექტრონული მედია); Inbound marketing - შემომავალი მარკეტინგი; Inseparability - განუყოფლობა; Intangibility - არახელშესახები/ არამატერიალური; Integrated marketing communications - ინტეგრირებული მარკეტინგული კომუნიკაციები; Jobber (merchandising) – (ნარდად) ვაჭრობა; List of marketing terms - მარკეტინგული ტერმინების ჩამონათვალი; Low-end market -დარიბ მომხმარებელთა ბაზარი/დაბალი დონის ბაზარი; Market penetration- ბაზარზე შეღწევა/დამკვიდრება; Market segmentation - ბაზრის სეგმენტაცია; Marketing communications- მარკეტინგული/საბაზრო კომუნიკაციები; Marketing exposure - მარკეტინგზე ზემოქმედება/ მარკეტინგით დაფარვა/მოცვა; Marketing information system - მარკეტინგის საინფორმაციო სისტემა; Marketing metric audit protocol - მარკეტინგის მაჩვენებლების ფინანსური პროტოკოლი; Media strategy - მედია სტრატეგია; Name program - სახელობითი პროგრამა; Next-best-action marketing - რეკომენდირებული მარკეტინგული სვლა/ქმედება ; Nielsen ratings- ნილსენის რეიტინგები; Numeric distribution - რაოდენობრივო განაწილება; Oscar bait - ოსკარის სატყუარა/კლიენტის საცდუნებელი მარკეტინგი; Out-of-box experience - გამოუცდლობა/პირველი მცდლობა; Pay-per-click - ფასიანი რეკლამა/ყოველ ჯერზე გადახდა; Payback period - უკუგების პერიოდი/ვადა; Perishability - ხანმოკლე მოხმარების/წარმავალი/ მალფუჭებადი; Pester power - გულისგამწყალელებელი /ზემოქმედება

მშობლებზე/; Positioning (marketing) - პოზიციონირება/საქონლის მომგებიან პოზიციაში განლაგება; Price analysis - ფასების ანალიზი; Product category volume - პროდუქტის კატეგორიის მოცულობა; Product/market fit - პროდუქტის / ბაზრის ვარგისიანობა/ გამოსადეგობა; Promoter (entertainment) - პრომოუტერი/სარეკლამო გასართობი ღონისძიების წამყვანი; Promotional mix - კომპლექსური სარეკლამო ღონისძიება/ სარეკლამო მიქსი; Psychographic segmentation - ფსიქოგრაფიული/ფსიქოლოგიური სეგმენტაცია; Q Score - რეიტინგი, ცნობადობის კოეფიციენტი; Quoting out of context - კონტექსტიდან ამოვარდნილი; Rack jobber - ბითუმად მოვაჭრე/კერძოდ აბარებს მაღაზიაში საქონელს; Radius clause - მოქმედების რადიუსი; Relational goods - ვიწრო მოხმარების საქონელი; Relative market share - ბაზრის ფარდობითი წილი; Representative office - წარმომადგენლობა; Response-rate ratio - რეაგირების/გამოხმაურების დონე; Retention rate - შემანარჩუნებელი დონე; Revenue per mille - შემოსავალი ყოველ ათასზე; Sales force compensation - მოვაჭრე პერსონალის ანაზღაურება; Service merchandiser - მომსახურების მერჩენდაიზერი; Session (web analytics) -სესიის (ვებ-ანალიზი); Share of wallet - კომპანიის წილი მომხმარებლის ბიუჯეტში; Shopping cart software - ელექტრონული სავაჭრო პროგრამა; Soft launch - მოთელვა/ პროდუქტის სასინჯი გაშვება მაზარზე; Square-inch analysis - პროდუქტის ეფექტიანობის დეტალური ანალიზი; Strategic communication - სტრატეგიული კომუნიკაცია; Sweeps period - რეკლამების მოხვეტა/დიდი რაოდენობის რეკლამის მოზიდვის დრო; Target rating point - სარეკლამო კომპანიის საერთო სარეიტინგო ქულა; Top-of-mind awareness - დიდი პოპულარობა/ცნობიერების უმაღლეს დონემდე გაზრდა; Trim level (automobile) - ელეგანტურობა; White label -თეთრი იარლიყი/ სხვა კომპანიის პროდუქტის რებრენდინგი.

„Tax terms“/“საგადასახადო ტერმინოლოგია“

Adjusted basis - დაზუსტებული ბაზა; Adjusted gross income - დაზუსტებული მთლიანი შემოსავალი; Alternative minimum tax - ალტერნატიული მინიმალური გადასახადი; Amount realized - რეალიზებული თანხა; Australian corporate tax rate - ავსტრალიის კორპორაციული გადასახადი; Business mileage reimbursement rate - ტრანსპორტით მომსახურების ანაზღაურების ტარიფი; Cancellation of Debt (COD) Income - ვალისგან გათავისუფლება; Capital asset - ძირითადი კაპიტალი/არასაბრუნავი აქტივები; Capital gain - კაპიტალწამატი; Capital loss - კაპიტალის დაკარგვა; Cess - გადასახადი; Child tax credit -მცირეშემოსავლიანი

ბავშვიანი ოჯახის საგადასახადო შეღავათი; Constructive receipt - თანხის მიღების
 სავარაუდო თარიღი; Cost basis - საწყისი ღირებულება; Deferred tax- გადავადებული
 გადასახადი; Depreciation recapture (United States) - გაუფასურებული ქონების ყიდვა-
 გაყიდვაში არსებული სხვაობით მიღებული შემოსავალი; Direct tax - პირდაპირი
 გადასახადი; Australian dividend imputation system - ავსტრალიის დივიდენდების
 დარიცხვის სისტემა; Dividend imputation-დივიდენდების დარიცხვა; Double taxation -
 ორმაგი დაბეგვრა; Earned income tax credit - საშემოსავლო გადასახადის შეღავათი; Employee
 benefits - თანამშრომელთა შეღავათები; Excise - აქციზი; Filing status - გადასახადის
 გადამხდელის სტატუსი; Flexible spending account - მოქნილი შემნახველი ანგარიში; Flow-
 through entity - გამჭვირვალე სტრუქტურა; Generation-skipping transfer tax - ჩუქებით და
 თაობებზე გადაცემული ქონების დაბეგვრა; Gift tax in the United States - ნაჩუქარის
 დაბეგვრა შეერთებულ შტატებში; Gross income - მთლიანი შემოსავალი; Head of Household -
 ოჯახის მარჩენალი; Imputed income - მოსალოდნელი შემოსავალი; Internal Revenue Service -
 შიდა შემოსავლების სამსახური; Itemized deduction - პუნქტობრივი დაქვითვა; Kiddie tax -
 ბავშვების არასამეწარმეო შემოსვლების დაბეგვრა; Like-kind exchange - ტოლფასოვანი
 გაცვლა; MACRS - Modified Accelerated Cost Recovery System -ზარალის დაჩქარებული წესით
 ანაზღაურების მოდიფიცირებული სისტემა; Nanny tax - ძიძების დაბეგვრა; Private letter
 ruling - საგადასახადო სამსახურის წერილობითი განმარტება გადასახადის გადამხდელის
 კითხვებზე; Progressive tax - პროგრესირებადი გადასახადი; Revenue ruling - საგადასახადო
 განჩინება; Sales tax - გაყიდვების გადასახადი/დაბეგვრა; Sin tax - თამბაქოს, ალკოჰოლის,
 აზარტული თამაშების და ა.შ. დაბეგვრა; Standard deduction - სტანდარტული დაქვითვა; Tax
 avoidance - გადასახადების თავის არიდება; Tax basis - საგადასახადო ბაზა; Tax buoyancy -
 საგადასახადო გამოცოცხლება; Tax cap - დაბეგვრის ზღვარი; Tax credit -საგადასახადო
 სუბსიდია; Tax deduction - გადასახის დაქვითვა; Tax exemption -გადასახისგან
 გათავისუფლება; Tax expense - საგადასახადო ხარჯი; Tax incentive - საგადასახადო
 წახალისება/სტიმული; Tax rate - საგადასახადო ტარიფი/გადასახადის რაოდენობა; Tax
 refund -გადასახადის უკან დაბრუნება; Taxability - დაბეგვრადობა; Taxable income -
 დაბეგვრადიშემოსავალი; Taxpayer -გადასახადის გადამხდელი; Taxpayer receipt -
 გადასახადის გადამხდელის ქვითარი; Unearned income -არაშრომითი შემოსავალი; Unrelated

Business Income Tax - არაძირითადი საქმიანობიდან მიღებული დაბეგვრადი შემოსავალი;
 Use tax - მოგების გადასახადი; Value-added tax - დამატებითი ღირებულების გადასახადი;
 Wash sale - ფიქტიური გარიგება/ ფულის გათეთრება; Withholding tax - გადასახადის დაკავება.

“Business terms”/„ბიზნეს ტერმინოლოგია“

Academy company - აკადემიური კომპანია; Actuarial control cycle - აქტუარული მართვის ციკლი; Area yield options contract - დარგის შემოსავალზე დამოკიდებული კონტრაქტი;
 Authorized service provider - უფლებამოსილი ორგანიზაცია/მომსახურე პირი; Backhaul (trucking) - უკუგარბენი; Bald assertion - შიშველი განცხადება/ ცრუ რეკლამა; Banking desert - უბანკო ადგილი/საბანკო მომსახურების ნაკლებობა; Benchmark price - საბაზისო ფასი;
 Besloten vennootschap met beperkte aansprakelijkheid(გერმ.)- private limited liability company კერძო შეზღუდული პასუხისმგებლობის საზოგადოება.; Bill and hold - ზედნადების/ფაქტურის გამოწერა („გამოწერე და დაელოდე“); Bond equivalent yield - ობლიგაციის ეკვივალენტური ამონაგები; Brainsworking – „ქსელური აზროვნება“ (ხელოვნური ინტელექტი + აზროვნების უნარი; Call money - ანაბარი მოთხოვნამდე/ მოთხოვნისთანავე დასაბრუნებელი სესხი; Captain of industry - ოლიგარქი, სამრეწველო მაგნატი; Category killer - მსხვილი კონკრეტულ სფეროში დომინანტი კომპანია ; Change order - ცვლილების შეტანა კონტრაქტში/ პრიორიტეტების შეცვლა ; Chief Happiness Officer - თანამშრომელთა კეთილდღეობაზე ზრუნვის სამსახური; Corporate recovery - კორპორატიული ვალების ამოღება; Cost estimation in software engineering - პროგრამულ უზრუნველყოფის ფასების დადგენა ფასების დადგენა ; Country risk - ქვეყნის გადახდისუნარიანობის რისკი; CTQ tree - critical-to-quality - ხარისხის გადამწყვეტი მნიშვნელობა; Data capitalism - მონაცემთა კაპიტალიზმი; Delivery point (futures trading) - მიწოდების ადგილი (ფიუჩერსული ვაჭრობა); Desktop outsourcing - ინფორმაციული ტექნოლოგიების აუტსორსინგი/ქვეკონტრაქტით მომსახურება; Dilutive security - ძალაგამოცლილი ფასიანი ქაღალდები; Direct service organisation - პირდაპირი/უშუალო მომსახურების ორგანო; Direct shipment- პირდაპირი გადაზიდვა; Disbursement - ხარჯები; Dissolution (law) - შეჩერება/ გაუქმება (სამართალი); Dry goods - მანუფაქტურული ნაწარმი; Energy consulting - ენერგოსაკონსულტაციო ფირმა; EPCI - Enhanced Proliferation Control

Initiative - გავრცელების გაძლიერებული კონტროლის ინიციატივა; Estimation (project management) - შეფასება (პროექტის მართვა); Exnovation - ექსნოვაცია; Exposure factor - გარესემოქმედების ფაქტორი; Factory leader - წარმოების ხელმძღვანელი; Factory second - ფასდაკლება მცირე საწარმოო დეფექტების გამო; Finder's fee - საშუამავლო მომსახურების საკომისიო; Fixed-asset turnover - ფიქსირებული აქტივების ბრუნვა; Foreign sales agent - საგარეო სავაჭრო წარმომადგენელი; Front office appearance - კლიენტთა მომსახურეთა გარეგნობა; Golden boot compensation - ოქროს ფეხსაცმელი - მაქსიმალური წამახალისებელი და ფინანსური პრემიები ასაკოვანი პენსიონერის ნებაყოფლობითი დროული გადადგომის გამო; Golden umbrella - ოქროს გარანტია/ უზრუნველყოფს კომპანიის დირექტორს რისკის ანაზღაურებას; Information protection policy - ინფორმაციის დაცვის პოლიტიკა; Inherent risk - ბუნებრივი/თანდაყოლილი რისკი; Integrity pact - ხელშეუხებლობის პაქტი; Intermediate product - შუალედური პროდუქტი; Janaratna - ჯანარატნა/ საწარმოო ურთიერთობა; Job creation index - სამუშაო აგილების შექმნის მაჩვენებელი; Job wrapping - სამუშაო ვაკანსიების ხელში ჩაგდება ; JobShopLean - კერძო საამქრო ; Laytime - დატვირთვა-ჩამოტვირთვის დრო/დგომა; Lean project management - პროექტის ეკონომიური მართვა; Lemonade stand - ლიმონათის დახლი; Line management - პირდაპირი მმართველობა; Line of business - სავაჭრო სპეციალიზაცია; Loan note - ხელწერილი სესხის მიღების შესახებ; Lodgement (finance) - ფულის შეტანა ანგარიშზე (ფინანსები); Logistics center - ლოჯისტიკის ცენტრი; Long squeeze - გაყიდვა ზარალია თავიდან ასაცილებლად; Lump sum turnkey - საექსპლუატაციოდ გამზადებული ფიქსირებულ ფასად ; Market-Adjusted Performance Indicator - ბაზარზე ორიენტირებული ეფექტიანობის ინდიკატორი ; Merchant plug-in - პლაგინი/კლიენტის დაცვის მექანიზმი; Month-to-date - თვის დასაწყისიდან დღემდე; Music catalog - მუსიკის ნოტები; Nonconformity (quality) – შეუსაბამო (ხარისხი); Notice period - შეტყობინების მიღების ვადა; Obeya - ობეია/პროექტის მართვის ფორმა; Oborovy podnik (ჩეხ.) - სპეციალიზირებული ბიზნესი; Off licence - სპირტიანი სასმელების გაყიდვის ნებართვა; Office broker- საოფისე ფართების გაქირავების ბროკერი/ მაკლერი; Official Committee of Equity Security Holders - ფასიანი ქაღალდების მფლობელთა ოფიციალური კომისია; Organizational footprint - დაწესებულება; Original brand manufacturer - ორიგინალის მწარმოებელი; P and R measures - პროცესი და შედეგი; Parent company guarantee - სათაო

კომპანიის გარანტია; Partner development - პარტნიორობა; Pay grade -სახელფასო თანრიგი; Performance domain - ფართო მიღწევები; Physical restructuring - ფიზიკური რესტრუქტურირება; Plain vanilla - ჩვეულებრივი ფასიანი ქაღალდები; Planning horizon - დაგეგმვის პერიოდი; Postponement - გადადება/გადავადება; Pre-start-up audit - სტარტაპის წინასწარი შემოწმება; Preferred partnership -სასურველი პარტნიორობა; Present value of benefits - შეღავათების ამჟამინდელი ღირებულება; Price override - გადაფასება; Product support - მომსახურება და სათადარიგო ნაწილების უზრუნველყოფა; Programming station - პროგრამირების სადგური; Q-კვარტალი; QA/QC - ხარისხის უზრუნველყოფა/ხარისხის კონტროლი; Quality policy- ხარისხის პოლიტიკა; Quarter-to-date კვარტალის დასაწყისიდან დღემდე; Quasi-corporation - კვაზიკორპორაცია; Quote to cash - ფასი ნაღდი ფულით; RAQSCI – regulatory requirements, assurance of supply requirements, quality requirements, service requirements, cost/commercial requirements, innovation requirements – ნორმატიული აქტები, მიწოდების უზრუნველყოფა, ხარისხი, მომსახურება, ღირებულება/კომერცია, ინოვაცია.; Real estate settlement company- უძრავი ქონების კომპანია; Real-time enterprise - თანამედროვე საწარმო; Rediscount- ხელახალი ჩამოფასება; Refurbishment (electronics) - განახლება (ელექტრონიკა), გარემონტება; Rejection rate - წუნის დონე; Related party transaction - მხარეთა შორის გარიგება; Rhettrickery - გაუგებრობისა და სხვა ზიანის გამომწვევი სიცრუე, თაღლითობა; Safe harbor (commerce) - უსაფრთხო ნავთსაყუდელი (კომერცია) ; Sales transformation -გაყიდვების ტრანსფორმაცია; Self-enforcing agreement - თვითშეთანხმება; Service 4.0 - მომსახურება და დახმარება; Service–profit chain - ; Serviceable available market - გამართული და ხელმისაწვდომი ბაზარი; Share of throat - კონკრეტული სასმელის წილი სხვა სასმელებს შორის; Short shipment - სწრაფი გადაზიდვა; Single net lease - პირადი პასუხისმგებლობის აღება უძრავ ქონებაზე ; SIPOC - suppliers, inputs, process, outputs, and customers - მიმწოდებლები, შენატანები, პროცესი, პროდუქცია და მომხმარებელი; Soft landing (economics) - ვალუტის კურსის ნელ-ნელა დაწევა (ეკონომიკა); Specialist store - სპეციალიზირებული მაღაზია; Split billing - ანგარიშის/ინვოისის დანაწილება; Stabilization clause -სტაბილიზაციის პირობა; Stealth ownership -ფარული მფლობელობა; Stock-taking - ინვენტარიზაცია; Strategic partnership - სტრატეგიული პარტნიორობა; Street date - გამოშვების თარიღი; Structural capital - სტრუქტურული კაპიტალი; Supply chain surplus -

მომარაგების ქსელის დანამატი; Teamhunting - გუნდში ჩაბმა/ჩასმა; Throughput (business) - საქონელბრუნვა (ბიზნესი); TPI-theory – theoretical, practical skills and interaction - თეორიულ-პრაქტიკული უნარების ურთიერთქმედება; Trade rates - სავაჭრო ტარიფები; Travel and subsistence - სამგზავრო და დღიური ხარჯები; Unit cost - ერთი ერთეულის ღირებულება; Utilization rate -დატვირთვის კოეფიციენტი; Value process management - ღირებულების შექმნა-განაწილების პროცესის მართვა; Value-added reseller - გადამყიდველი, კომპლექსური სისტემების მომწოდებელი ; Venture equity - კომერციული საწარმოს აქცია; Virtual airline (economics) - ვირტუალური ავიაკომპანია (ეკონომიკა); Virtual product development - ვირტუალური პროდუქტის შექმნა; Waybill - საგზური/სატრანსპორტო ზედნადები; Work (project management) - სამუშაო (პროექტის მართვა); Year-ending -წლის ბოლო; Year-to-date - წლის დასაწყისიდან დღემდე

3.3 ბიზნეს-ტერმინოლოგიის თემატური სივრცის „ფული“ სეგმენტაცია

როგორც უკვე აღვნიშნეთ, თარგმანის წარმოშობა-განვითარებას დიდად შეუწყო ხელი ვაჭრობის განვითარებამ. სავაჭრო ურთიერთობებს დღეს სასიცოცხლო მნიშვნელობა აქვს მთელ მსოფლიოში. მაგრამ უნდა ითქვას, რომ თუ თავიდან ვაჭრობამ შეუწყო ხელი თარგმანის განვითარებას ახლა უკვე თარგმანს ეკისრება დიდი როლი საერთაშორისო ვაჭრობის სწორად წარმართვისა და განვითარების საქმეში.

ჩვენი ნაშრომის განსახილველ თემად სწორედ ვაჭრობა ანუ ბიზნესი და მასთან დაკავშირებული კონტექსტი ავირჩიეთ მთარგმნელობითი პრობლემების განსახილველად და გასაანალიზებლად.

ზოგიერთი მთარგმნელის აზრით სიტყვების თარგმნა საჭირო არ არის, მთავარია წინადადების ანუ აზრის და ინფორმაციის სწორად გადმოტანა. მაგრამ, ეს სიმართლეს არ შეესაბამება, რადგან ორიგინალის ტექსტი სიტყვებისგან შედგება და სწორედ ამ სიტყვების გადათარგმნაა საჭირო და თარგმანში მათი სხვადასხვა გზით გათვალისწინება (ნიუმარკი/Newmark, 1988. გვ. 193).

როგორც ზემოთ აღვნიშნეთ, ი. ტირიმა თავისი სემანტიკური ველის თეორიის მაგალითი გერმანული ენის ინტელექტუალური ველის შესწავლის გზით წარმოადგინა. დაახლოებით

1200 სიტყვა, რომელიც ველს ქმნიდა სამი მთავარი ცნების ირგვლივ დააღაგა: „Weisheit“, „Kunst“ და „List“.

ჩვენი კვლევისათვის კი „ფულის - ფინანსური ტრანზაქციის თემატური სივრცე ავირჩიეთ და კვლევის ჩასატარებლად საჭირო საკვლევი მასალა შევარჩიეთ იმ კონტექსტების დასადგენად, რომლებშიც ეს მასალა ვლინდება.

ფული ვაჭრობის ერთ-ერთ აუცილებელ კომპონენტს წარმოადგენს. რა არის ფული? ფულის ერთეულების წარმოშობა ისევ და ისევ უძველეს ვაჭრებს უკავშირდება, რომლებიც თავდაპირველად ფულის ნაცვლად სხვადასხვა საქონელს იყენებდნენ - ქოქოსის მარცვლებს, მსხილფეხა პირუტყვს, ძვირფასი ლითონების წონას. უმეტეს შემთხვევაში სხვადასხვა ქვეყნის ფულის ერთეულის სახელწოდება სწორედ იმ საგნების სახელწოდებისგან წარმოსდგება, რასაც თავიდან გაცვლის საშუალებად იყენებდნენ. მაგალითად, როგორც ზემოთ აღვნიშნეთ, ქართულში სიტყვა „საქონელი“ ორი სხვადასხვა მნიშვნელობით გვხვდება როგორც შინაური ჩლიქოსანი ცხოველები და როგორც შრომის პროდუქტი, რომელსაც ამზადებენ გასაყიდად, გასაცვლელად. სავარაუდოდ, მეორე მნიშვნელობა სწორედ იმ დროიდან მომდინარეობს, როდესაც საქონელს (ცხოველს) გაცვლის საშუალებად იყენებდნენ. მსგავსი სახით წარმოიშვა სხვადასხვა ქვეყნის ფულის ერთეულის სახელწოდებანიც:

ბერძნები, ებრაელები და ნაწილობრივ რომაელებიც ფულის აღსანიშნავად სიტყვა ვერცხლს ხმარობდნენ (apyippiov, keseph, argentum). ფრანგები დღესაც ასე ამბობენ -argent. ინგლისელები, ესპანელები და პორტუგალიელები ფულის ნაცვლად მონეტის აღმნიშვნელ სიტყვას იყენებდნენ, ასევე ებრაელები, ბერძნები და ფრანგები (money, moneda, moeda, maoth, vofuo/ua, monnaie). იტალიელები და რუსები ლითონის პატარა ნაჭრებს უწოდებდნენ ფულს (denars)(danaro, dengi) იგივე ითქმის ესპანელებსა და პორტუგალიელებზე. პოლონელები, ჩეხები და სლოვენები ფულს პენით აღნიშნვდნენ, ე.ი. ლითონის პატარა ფულის ნაჭრებით (pienadze, penize, penize), ასევე ხორვატები, ბოსნიელები და დალმატელებიც. დანიელები, შვედები და მაგიარებიც ლითონის პატარა ფულის ნაჭრებზე ლაპარაკობენ, ე.ი, პენიანებზე. როდესაც ფულის აღნიშვნა უნდათ (penge, penningar, penz). არაბებიც ასე იქცევიან, რადგან მათი ფული "fulus," სინამდვილეში „მონეტას“ ნიშნავს. ნილოსის ზედა

სანაპიროზე მცხოვრებთა ენაზე B(Bari) "naglia" შუშის მძივებსაც ნიშნავს და ფულსაც. . . ნუბიელებში ლითონის ფულს "shongir"-ს უწოდებენ, რაც წარწერიან ნიჟარას ნიშნავს (ე.ი. მონეტას)“ (მენგერი/Menger, 2006. გვ. 298).

ფულის ერთეულის ეს სახელწოდებები სწორედ იმ საგნებისგან წარმოიშვა, რასაც ისინი ერთ დროს გაცვლის ერთეულად იყენებდნენ. ქართული სიტყვა „საქონლის“ მსგავსად ფულის აღმნიშვნელი ასეთი სიტყვები სხვა ენებშიც გვხვდება ონომონიმების ფორმით. მაგალითად: „ნორვეგიულ ენაზე "naut" ძროხასაც ნიშნავს და ფულსაც, ძველ ფრიზიულში სიტყვა "aket" ძროხასაც ნიშნავს და ფულსაც. გოთურში "faihu," ანგლო-საქსურში "feoh," ნორთამბრიულში "feh" და შესაბამისად გერმანულ ენასა და დიალექტებში, ზოგან საქონელს აღნიშნავს, ზოგან სიმდიდრეს, ფულს და ა. შ. (მენგერი/Menger, 2006. გვ. 298).

ქართული სიტყვა “ფული” სავარაუდოდ არაბულიდან მომდინრეობს, სადაც მონეტას ნიშნავდა. განმარტების თანახმად, „falus“ ან „fulus“ სიტყვა „fels“-ის მრავლობითი ფორმაა, რაც არაბულენოვან სამყაროში სპილენძის მონეტას ნიშნავს. თავდაპირველად მას ერთ კონკრეტულ მონეტას უწოდებდნენ, მაგრამ შემდეგ ზოგადად სპილენძის მონეტას აღნიშნავდა (Retrieved June 10, 2018, from <https://www.merriam-webster.com/dictionary/fels>). დღეს როგორც ქართულში ისე ინგლისურში ფული მრავალ ცნებას აერთიანებს. ქართული ენის განმარტებითი ლექსიკონის თანახმად ფული არის: „ ლითონის ან ქაღალდის ნიშანი, რომელიც წარმოადგენს ღირებულების საზომს ყიდვა-გაყიდვისას“.

„Slang/ჯარგონი“

Bacon: Money in general; bring home the bacon/ მაცუთი.

Bands: Paper money held together by a rubber band. Usually \$10,000 or more/ქაღალდის ფული

Bank: Money; Obviously related to banks that hold money/ბანკი, ფულის გაგებით

Bankrolls: Roll of paper money. ქაღალდის ფული

Benjamins: Reference to Benjamin Franklin, whose portrait is on the one hundred-dollar bill.

Big bucks: Large amounts of money; generally used in reference to payment or employment compensation/ დიდი მაცუთი

Bills: A banknote; piece of paper money/ქაღალდის ფული

Biscuits: Money in general; origin unknown/ ზოგადად ფული.

Bisquick: Money in general; origin unknown/ ფული

Blue cheese: Reference to the new U.S. 100-dollar bill introduced in 2009, which has a blue hue to it/ ლურჯი ფული/ 2009 წლის 100 დოლარიანი

Blue cheddar: See blue cheese/ ლურჯი ფული/ 2009 წლის 100 დოლარიანი

Bookoo bucks: See big bucks/ დიდი მაცუთი

Bones: Dollars (origin unknown)/ დოლარები

Bread: Money in general. The analogy being that bread is a staple of life. Food is a common theme for slang money terms/ ფული

Brick: A bundled or shrink-wrapped amount of money, usually in amounts of \$1,000 or \$10,000. A reference to the rectangular shape that looks like a brick/ ფულის შეკვრა

Broccoli: Paper money, reference to its color. ბროკოლი/ მწვანე - დოლარი

Buckaroos: Money in general. ზოგადად ფული

Bucks: Dollars; Thought to be a reference to deer skins used for trading. მაცუთი/ დოლარები

C-note: One hundred dollars; a reference to the Roman Numeral for 100. 100-დოლარიანი

Cabbage: Paper money in reference to the color of U.S. currency/ კომბოატო/ დოლარები

Cake: Money in general similar to bread and dough/ ფული

Cash: Money in general /ნაღდი ფული

Cash money: see cash/ ნაღდი ფული.

Chits: Money in general; originally a signed note for money owed for food, drink, etc./ ფული

Chips: Money in general; reference to poker chips/ ფული პოკეში/ ჭიპები.

Chump change: A small amount of money/ წვრილი ფული

Clams: Money in general; Possible origin is thought to be clamshells that were once used as a form of currency by Native American Indians in California/ ხამანწკა/ ფული

Coin: Money in general, paper or coin/ მონეტა

CREAM: Acronym meaning “cash rules everything around me.”/ ნაღები/ ფული

Dead presidents: Paper money; a reference to the presidential portraits that most U.S. currency adorns/ დოლარები

Dinero: Money in general; originally the currency of the Christian states of Spain/ დინერო/ ფული

Dime: Another reference to coin, specifically the dime/ ათიანი/ ათცენტანი

- Dobloons: Money in general; reference to gold doubloons/დუბლონი/ოქროს მონეტა
- Dough: Money in general (origin unknown). /ფული
- Fetti: Money in general; originates from *feria*, the Spanish term for money. ფული
- Five-spot: Five-dollar bill. /ხუთდოლარიანი
- Fivers: Five-dollar bills.
- Franklins: Hundred-dollar bills. Benjamin Franklin is one the U.S. hundred-dollar bill/ასდოლარიანი
- Frog: \$50 bill in horse racing/50 დოლარი დოღში
- Frog skins: Money in general/ გატყავება/ ფულის შოვნა
- Gold: Money in general; reference to gold as being a tangible product for thousands of years/ოქრო
- Green: Paper money, referencing its color/მწვანე/დოლარი
- Greenbacks: Paper money; Greenbacks were U.S. current in the Civil War/გრონბეკი/დოლარები
- Gs: Shorthand term for “grand,” which is a thousand dollars/1000 დოლარი.
- Grand: One thousand dollars. In the early 1900s, one thousand dollars was thought to be a “grand” sum of money, hence grand/დიდი ფული
- Guineas: A coin minted in England from 1663-1813/გინეა/ ინგლისური ფული
- Gwop: Money in general/ ფული
- Half-yard: Fifty dollars/50 დოლარი
- Hundies: Hundred-dollar bills/100 დოლარი
- Jacksons: Twenty-dollar bills. Andrew Jackson is one of the U.S. twenty-dollar bills/ჯეკსონი- 20-დოლარიანი
- Knots: A wad of paper money/ქალაღის ფულის შეკვრა
- Large: Similar use as “grand.” Twenty large would be the same as saying twenty grand/დიდი ფული
- Lincolns: Five-dollar bills. Abraham Lincoln is one the U.S. five-dollar bill/ლინკოლნი/ 5 დოლარიანი
- Long green: Paper money, from its shape and color/მწვანე /დოლარი
- Lolly: Money in general; origin unknown/ფული

- Loot: Large sum of money; originally money received from stolen plunder or other illicit means/დიდი ფული.
- Lucci: Money in general; loot; possibly stemming from term *lucre*/ფული
- Lucre: Money that has been acquired through ill-gotten means/ცუდი გზით ნაშოვნ ფული.
- Mega bucks: See big bucks/დიდი მაცუთი
- Monkey: British slang for 500 pounds sterling; originates from soldiers returning from India, where the 500-rupee note had a picture of a monkey on it/მაიმუნი/500 ფუნტი
- Moola: Money in general (origin unknown) Also spelled moolah/ფული
- Notes: Money in general; reference to banknotes from a bank/ქალაქის ფული
- Nugget: Referencing gold, but a general term for money of any kind/ოქრო
- OPM: Other people's money; accounting term/სხვისი ფული
- Paper: Paper bills of any kind/ ბანკნოტები
- Payola: Money in general, specifically money earned as compensation for labor; a paycheck/ოფლთნაშოვნ ფული
- Plunder: Stolen money/მოტეხილი ფული
- Quid: One pound (100 pence) in British currency/ერთი ფუნტი
- Rack: Synonym for dollars when talking about thousands. Five thousand racks. Ten racks.
- Rock: Million dollars/დოლარი
- Roll: Shortened term for bankroll/ფინანსები
- Scratch: Money in general (origin unknown)/დანაზოგი
- Shekels: Money in general (biblical currency; also modern day currency of Israel)/სეკელი
- Singles: Single one-dollar bills/ერთიანი/ერთდოლარიანი
- Ten-spot: Ten-dollar bill/ათდოლარიანი
- Tenners: Ten-dollar bills/ათიანები/ ათდოლარიანები
- Wad: Large sum of money; usually a bundled sum carried in your pockets/ჩექი
- Yard: One hundred dollars/ასდოლარიანი
- Amount/თანხა
- acquisition amount - შესაძენი თანხა
- net amount - სუფთა მოგება

total loan amount - მთლიანი თანხა
amount of money - თანხა
pay back amount - თანხის დაბრუნება
net repayment amount - უკანდასაბრუნებელი მთლიანი თანხა
substantial amount - დიდი თანხა
lump sum amount - ერთიანი თანხა
amount of pension - პენსიის ოდენობა
portray in a bad light - ცუდ ფერებში დახატვა
rake in - მოხვეტა(მოგების)
bore a hole in - ხვრელი აქვს/გახვრეტილი
gather (in) - მოგროვება, დახვავება,
picture in picture - ერთი ერთში
money [noun]
made of money - ფულის გაკეთება/ შოვნა
danger money - რისკის საფასური
money transfer form - ფულის გადარიცხვის ბლანკი
waste of money - ფულის ფლანგვა
bargain money - ბე
a sum of money - თანხა
money market deposit account details – ფულადი ბაზრის სადეპოზიტო ანგარიშის რეკვიზიტები
oodles of money - დიდი ფული
sufficient amount of money - საკმაო თანხა
be short of money - უფულობს
money up front - ფულის წინასწარ გადახდა
money turnover - ფულის ბრუნვა
postal money order - საფოსტო გადარიცხვა
terms - პირობები
terms and conditions of use - გამოყენების პირობები

in accordance with the terms and conditions - პირობების თანახმად

in terms of dollars - დოლარებში

wage in real terms - ხელფასი რეალურ ციფრებში

რეცეპტორი ენის სისტემაში ნასესხობა ექვემდებარება ადაპტაციას. პირდაპირი ნასესხობა ექვემდებარება არა მხოლოდ სემანტიკურ, არამედ ფორმალურ ასიმილაციასაც.

კვლევის შედეგად დაფიქსირდა კომპრესიის ტენდენცია, რაც გამოიხატება ბიზნესის სფეროსათვის შესაბამის ტერმინოსისტემაში ფიქსირებულ აბრევიატურათა შთამბეჭდავ რაოდენობაში. კონდენსირებულ ფორმათა სიმრავლე წარმოადგენს ტერმინოსისტემის ერთ-ერთ უმნიშვნელოვანეს მახასიათებელს. კვლევა ადასტურებს, რომ ბიზნეს ტერმინოლოგიაში დამკვიდრებული აბრევიატურები წარმოადგენს მრავალკომპონენტთან შესიტყვებათა სუბსტიტუტებს.

“Time Value”/დროითი ღირებულება

1. სქემა ფუნქციონირებს როგორც: ა) ინსტრუმენტი, რომელიც ემსახურება ცოდნის გამოხატვას; ბ) ინსტრუმენტი, რომელიც ემსახურება ცოდნის სხვადასხვა ტიპის დიფერენცირებას; გ) ინსტრუმენტი, რომელიც ემსახურება მეხსიერებაში შენახულ წარმოდგენათა ორგანიზებას;
2. სქემა აკავშირებს ყველა ცნებასა და მათ შორის არსებული ყველა მიმართების ტიპს;
3. სქემის ფორმირება ხორციელდება ელემენტთა კონკრეტიზაციის, ასევე მათ რეალურ სამყაროში არსებულ გარემოებებთან შესაბამისობაში მოყვანის გზით.

Deferred Annuity - გადახდის გადავადება.

Annuity Due - გადახდის დრო

Mortgage - გირაო

Banker's Year - საანგარიშო წელი.

MIRR - modified internal rate of return/მოდულიზირებული შიდა სარგებლობის სარგო

Cost of Equity - სააქციო კაპიტალის ღირებულება

Dividend/Share price - დივიდენდი/წილი

Discounting - დისკონტი

Discount Rate - დისკონტის დონე

Immediate Annuity - მყისიერი გადახდა

Period - ვადა

Interest - პროცენტი/სარგებელი

WACC - weighted average cost of capital/ კაპიტალის საშუალო ღირებულება

Present Value (PV) - დღევანდელი ფასი

ბიზნეს კომუნიკაციის სფეროსათვის შესაბამისი ქართული ტერმინოსისტემის კიდევ ერთ მახასიათებელს წარმოადგენს ინგლისური ენიდან ნასესხები ტერმინ-მეტაფორები, რომელთა სესხებაში იკვეთება: ზოგადი გამოყენების სიტყვის ერთ-ერთი მნიშვნელობის ტრანსპოზიცია ერთი სემანტიკური ველიდან მეორეში და ზოგადი გამოყენების სიტყვის ტერმინოლოგიზაცია.

მეტაფორული ტერმინების ინგლისურიდან ქართულ ენაზე თარგმნის პროცესში გამოიყენება პირდაპირი გადატანის, ტრანსკრიფცია/ტრანსლიტერაციის და განმარტებითი თარგმანის ხერხები. მათ შორის გამოყენების სიხშირის ყველაზე მაღალი ხარისხით ხასიათდება მეტაფორის პირდაპირი გადატანა, რომელიც ეფუძნება ფონურ ცოდნას.

სინონიმები:

„Money“/ ფული

property - belongings, holding (noun);

ქართული შესატყვისი: ქონება;

სინონიმები: something owned; any tangible or intangible possession that is owned by someone;

ქართული სინონიმები: ქონება, საკუთრება, ფლობა - საკუთრებაში არსებული რამ; ვინმეს კუთვნილი ნივთიერი და არანივთიერი ქონება.

სინონიმები: attribute, prop, retention, keeping;

ქართული სინონიმები: მისაკუთრება, კუთვნილება, დაგროვება, გადანახვა;

1gold(noun) - coins made of gold;

ქართული შესატყვისი: ერთი ოქრო - ოქროს მონეტა;

სინონიმები: amber, atomic number 79;

ქართული სინონიმები: ქარვა, ელემენტის ატომური ნომერი 79

gold (noun) - a quantity of money;

ქართული შესატყვისი: ოქრო - დიდი თანხა

სინონიმები: sum, sum of money, amount, amount of money(noun), sum total, meat, quantity, summation, total, aggregate, totality, substance, nub;

ქართული სინონიმები: თანხა, ფულის გარკვეული რაოდენობა, ფულადი თანხა, მთლიანი თანხა, ნადავლი, დიდი თანხა, დაჯამება, ჯამი, საერთო რაოდენობა, მთელი თანხა, შეძლება, სქელი ჯიბე;

amount (noun) - the relative magnitude of something with reference to a criterion

ქართული შესატყვისი: რაოდენობა;

სინონიმები: total, sum of money, measure, quantity, amount of money, sum;

ქართული სინონიმები: ჯამი, ფულის გარკვეული რაოდენობა, ოდენობა, სიდიდე, measure, quantity, amount (noun) - how much there is or how many there are of something that you can quantify;

ქართული შესატყვისი: სიდიდე, რაოდენობა, თანხა - რამდენის დათვლაც ან რაოდენობის განსაზღვრაც შესაძლებელია;

სინონიმები: measure, standard, measuring stick, metre, quantity, meter, mensuration, sum, total, measuring, amount of money, criterion, sum of money, step, bill, measurement, bar, beat, cadence, measuring rod, touchstone

ქართული სინონიმები: სიდიდე, სტანდარტი, საზომი, მეტრიანი, ოდენობა, მენზურა, თანხა, ჯამი, ზომა, ფულის გარკვეული რაოდენობა, კრიტერიუმი, ფულადი თანხა, ზომა, ანგარიში, განზომილება, გრაფიკული განზომილება, ტაქტი/რიტმი, რიტმი, საზომი ჯოხი, ლაკმუსის ქაღალდი;

sum, amount, total (verb) - a quantity obtained by the addition of a group of numbers;

ქართული შესატყვისი: შეჯამება, ტოლობა (უდროს), ერთიანი რაოდენობის განსაზღვრა;

სინონიმები: sum total, meat, join, quantity, summation, aggregate, amount of money, totality, sum of money, substance, nub, measure;

ქართული სინონიმები: საერთო თანხა, ნადავლი, შემატება, სიუხვე, შეკრება, გაერთიანება, ფულის რაოდენობა, ერთიანი თანხა, ჯამი, ქონება, შეკვრა, შეფასება,

amount (verb) - be tantamount or equivalent to

ქართული შესატყვისი: ტოლია ან უდრის

სინონიმები: total, number, add up, come to

ქართული სინონიმები: გატოლება, დათვლა, მიმატება, შედგენა;

total, number, add up, come to, amount (verb) - add up in number or quantity

ქართული შესატყვისი: გატოლება, დათვლა, მიმატება, შეადგენს, ტოლია;

სინონიმები: tot, tote up, get, add, get along, fare, numerate, sum, add up, come in, come up, tot up, list, fall, sum up, follow, occur, enumerate, count, make out, number, tally, add together, total, summate;

ქართული სინონიმები: შეჯამება, დაჯამება, მოპოვება, მიმატება, თავის გატანა,

საკმარისობა, თვლა, შეკრება, მიმატება, შემომატება, შედგენა, გამოთვლა, ჩათვლა, რიტმი, გამოანგარიშება, ლოგიკურ შედეგად გამოსვლა, შეტანა (რაოდენობაში), ჩამოთვლა, დათვლა, გამოყვანა (ანგარიშის), გაანგარიშება, გაერთიანება, გატოლება, ჯამის გამოყვანა, დაყვანა,

ტრანსკრიფცია/ტრანსლიტერაციისა და განმარტებითი თარგმანის შემთხვევაში ადგილი აქვს მეტაფორული მნიშვნელობის კარგვას. შესაბამისად, აზრის გადმოსაცემად არ არის საკმარისი მხოლოდ ადეკვატური ვარიანტის შერჩევა - აუცილებელია ფონური ცოდნის, ლოგიკის, კონტექსტისა და ცნების გათვალსწინებაც.

ანალიზმა გამოავლინა ნასესხები ტერმინის მნიშვნელობის შევიწროვება სემანტიკურად, რეფერენტულად, სტილისტურად, სოციალურად ან კონოტაციურად.

უეკვივალენტო ლექსიკის თარგმნისას მნიშვნელოვანია თარგმანის სიტუაციურ-

დენოტაციური მოდელის გამოყენება. უეკვივალენტო ლექსიკის თარგმანის ვარიანტის შერჩევა დეტერმინირებულია ორიგინალში აღწერილი სიტუაციით. ხშირად იკვეთება აღნიშნული სიტუაციის დამატებითი მხარეების გამოვლენის აუცილებლობა ორიგინალის ადეკვატურად გაგებისა და თარგმნისათვის.

ბიზნეს კომუნიკაციის სფეროსათვის შესაბამისი ტერმინოსისტემის ანალიზის ერთ-ერთ ოპტიმალურ გზას წარმოადგენს ტერმინოსისტემის ძირითად კონცეპტთა კოგნიტური ინტერპრეტაცია, სხვა სიტყვებით, ვერბალიზებული ცოდნის კვლევა და იმის ახსნა, თუ როგორ უკავშირდება ენა აზროვნებას - მის ცნებობრივ (კონცეპტუალურ) სტრუქტურებსა და კატეგორიებს, მის კოგნიტურ ოპერაციებს.

საკვლევო ტერმინოსისტემის სეგმენტაციისათვის ფუძემდებლურია დომენის ფენომენი, რომელიც მოიცავს მენტალურ გამოცდილებას, რეპრეზენტაციულ სივრცეებსა და კონცეპტუალურ კომპლექსებს.

ადამიანის მენტალური გამოცდილების დაუსრულებელი განვითარების წყალობით, ბიზნესის თემატური სივრცე წარმოადგენს დომენების ღია სტრუქტურას, რომელშიც ჩნდება მოცულობითა და სირთულით განსხვავებული კონცეპტუალური იერარქიები. სხვადასხვა დონის დომენები ქმნიან ბიზნესის კონცეპტუალურ სფეროს - მთლიან ცნებობრივ სივრცეს. კონცეპტუალურ სფეროში ცნებობრივი სივრცეების მემკვიდრეობით მიმდინარეობს „ინფორმაციის გრანულაცია“.

ნაშრომში ბიზნესის სფეროსათვის რელევანტური ტერმინოსისტემის სეგმენტაციისათვის გამოყენებულია კლასტერული ანალიზი, რომელიც გულისხმობს ყველა რელევანტური ელემენტის კლასტერულ „ხეში“ ჩართვას. სისტემის იერარქიული კლასტერიზაციის შედეგად აიგო ”ცოდნის პირამიდა“, რომლის სპეციფიკაც განპირობებულია ადამიანის მეხსიერებაში ცნებებს შორის სხვადასხვა ტიპის მიმართებათა არსებობით.

სისტემის იერარქიული კლასტერიზაცია იძლევა ცოდნის თითოეული ასპექტის დეტალური განხილვის შესაძლებლობას. თითოეული ასპექტი გააზრებულია როგორც მთლიანის კონკრეტული პროექცია.

ბიზნესის სფეროსათვის რელევანტური ”ცოდნის პირამიდა“ წარმოადგენს სილრმისეულ კავშირთა, მიმართებათა და კანონთა ერთობლიობას, რომელიც განსაზღვრავს საკვლევო ფენომენის ძირითად მახასიათებლებსა და განვითარების ტენდენციებს.

ანალიზმა ცხადყო, რომ ინგლისურენოვანი ბიზნეს ტერმინოლოგიის ქართულად თარგმნისას გამოყენებულია: კოპირება, კალკირება, ტრანსკრიფცია/ტრანსლიტერაცია, სემანტიკური ეკვივალენტით ჩანაცვლება/ფუნქციური ანალოგიზაცია.

ინგლისური ბიზნეს ტერმინების ქართულ ენაზე ნომინაციის პროცესში იკვეთება ახალი სიტყვების შექმნის ძირითადი წყაროები: სემანტიკური დერივაცია - არსებული სიტყვისთვის ახალი მნიშვნელობის მინიჭება, ახალი სიტყვების წარმოება ახალი რეალიების აღსანიშნავად - ერთეულთა შექმნა ენის სიტყვაწარმოებითი საშუალებების გამოყენებით, ნასესხობები - ინგლისური ენიდან ნასესხები ტერმინების ქართულ ენაში ტრანსპოზიცია მათი ტრანსფორმაციის გზით.

დღეს როგორც ქართულში ისე ინგლისურში თემატური სივრცე მრავალ ცნებას აერთიანებს. ქართული ენის განმარტებითი ლექსიკონი ფულის განმარტებასთან დაკავშირებით ასეთ ჩანაწერს იძლევა:

„ფული, ფულ-ი (ფულისა) 1. ლითონის ან ქაღალდის ნიშანი, რომელიც წარმოადგენს ღირებულების საზომს ყიდვა-გაყიდვისას. ფულის ხარჯვა. – გლახამ ფული იშოვა და გამოსახვევი ვერაო (ანდაზა). სხვისი შვალეები ომში ფულსაც და სახელსაც შოულობდნენ (მ. ჯავახ.). [ქალმა] დაკუმშული ქაღალდის ფული ხელში ჩამიდვა (ა. ჭუმბ.). 2. რისამე გადასახადი. [ოთარაანთ ქვრივი] მეოთხე ქისაში ინახავდა მოჯამაგირის საჯამაგირო ფულსა (ილია). ფოსტის ფულს მთხოვენ, ნიკორა გამოვაქციე ტყეშია! (ი. ევდ.). «სწავლის ფული მაქვს შესატანი» (დ. კლდ.). [თეიმურაზმა] შეაწერა საყმოს საქორწილო ფული (ლ. არდაზ.). ◊ თეთრი ფული ვერცხლის ფული. თეთრი ფული ამოვიღე და დავანახვე ვარიების პატრონსა (ლ. არდაზ.). ◊ შავი ფული სპილენძის ფული. ◊ ფულს [მო]ჭრის (ფულის [მო]ჭრა) იხ. ჭრის, მოჭრის, ჭრა, მოჭრა. ◊ მსხვილი ფული იხ. მსხვილი. ◊ წვრილი ფული იხ. წვრილი. ◊ ხურდა ფული იხ. ხურდა. ◊ ჯიბის ფული იხ. ჯიბე. ◊ ფულს გააბნევს იხ. გააბნევს. ◊ ფულებით კოჭაობს იხ. კოჭაობს. ◊ ფულებს აკოჭავენს იხ. აკოჭავენს. ◊ ფულის დაკოჭლება იხ. დაკოჭლება. ◊ ფულს აკეთებს იხ. აკეთებს. ◊ ფულს ატრიალებს, დაატრიალებს, ◊ გადაატრიალებს (ფულის ტრიალი, დატრიალება) იხ. ატრიალებს, დაატრიალებს, გადაატრიალებს, ტრიალი, დატრიალება. ◊ ფულად აქცევს იხ. აქცევს. ◊ ფულის გამძირება იხ. გამძირება. ◊ ფულის კურსის დაცემა იხ. დაცემა. ◊ ფულით იზომება იხ. იზომება. ◊ დრამის ფული იხ. დრამაჰ. ◊ ფულს ჭამს, შეჭამს (ფულის შეჭმა) იხ. ჭამს, შეჭამს, შეჭმა. ◊ ფულის მახე იხ. მახე. ფულად ზმნ. 1. ფულის სახით. ღალის ხდა ფულად ჩვენს ჩვეულებაში თითქმის არა ყოფილა (ილია). სამი მანეთიც ფულად მოვიტანე (მელან.). ამ დედაკაცს სოფლიდან ცოტა რამ ჩამოუტანია გასასყიდად, თანაც ხუთი თუმანი ფულად წამოუღია (ი. გედევ.). 2. ფულზე, ფულით. მით ვაქებ ვაჟკაცობასა, არ იყიდება ფულადა (ვაჟა). ყველა ალაგი გასასყიდი იყო და ვისაც სამსახური უნდოდა, მეფისაგან ფულად უნდა ეყიდნა (ი. მაჭავ. თარგმ.). ფულიანი – ფულიანი-ი (ფულიანისა) 1. ვისაც ფული აქვს. ფულიანი ხარ და გული მაგრა გაქვს? (ა. ცაგარ.). [შავი ქვის] აღმოჩენის შემდეგ დიდძალი

ფულიანი კაცი მოაწყდა ჭიათურასა (ი. გოგებ.). 2. რაშიც ფული არის. ოთხ კაცს ფულიანი ქისა დაუკარგნიათ და ეძებენ (ზღაპ.). ფულიანობა ფულიანობა (ფულიანობისა) ფულიანის მდგომარეობა. [გლეხის] სიმდიდრე... ფულიანობით კი არ იზომება, არამედ პურისა და ღვინის მეტნაკლებობითა (ილია). [სპირიდონს] ძალიან არ ეტყობა ფულიანობა! _ ... თქვა ტარიელმა (ე. ნინოშ.).“ (ქართული ენის განმარტებითი ლექსიკონი)

ფულის თემატური სივრცე, როგორც თვითონ ფულის აღმნიშვნელი ცნებების (თანხა, ბანკნოტი, მონეტა, ხურდა, შავი ფული, წვრილი ფული, თეთრი ფული/ხუთცენტიანი და სხვ.), ისე მის ირგვლივ გაერთიანებული სხვა ცნებების, მათ შორის ჟარგონის თვალსაზრისით ტერმინოლოგიის ფართო სპექტრს მოიცავს:

funds -სახსრები; cash - ნაღდი ფული; fund - ფონდი/თანხა; funding; dime - ათცენტიანი; penny- პენი; coffer - ხაზინა/ფულის კიდობანი; pay - საფასური/გასამრჯელო; amount - თანხა; resources - სახსრები; sum - თანხა; loot - მაცუთი; paid - ფასიანი; savings - დანაზოგი; fortune -a small fortune – მრგვალი თანხა; amounts- თანხები; financing - დაფინანსება/ფულის მიცემა; finance - ფინანსები/ფული; dough - (ქარგ) ფული; payoff - გასამრჯელო; monetary - ფულადი; revenue - შემოსავალი; borrowing - სესხი; wealth - ავლადიდება; quid – ფუნტი სტერლინგი; lucre - სარფი; payment - გასამრჯელო; investment- ინვესტიცია; spending - ხარჯი; dollar - დოლარი; contributions - შემოწირულობა; income - ხელფასი/შემოსავალი; purse - ქისა/ფულადი სახსრები; payroll - სახელფასო თანხა; stash - დანაზოგი/მარაგი; appropriation - თანხა; buck - დოლარი; budget - ბიუჯეტი; expensive - ფადეული/ძვირფასი; expenditure - ხარჯი/დანახარჯი; cost - ფასი; financial - ფინანსური; bet - ფსონი; wherewithal - ფული/სახსარი; capital - კაპიტალი; liquidity - ლიკვიდურობა; property - ქონება; wallet - საფულე; aid - შემწეობა; pocket - ფული; deposit - ანაბარი; salary - სარგო/ხელფასი; bribe - ქრთამი; laundering - ფულის გათეთრება; allocation - ასიგნაცია; coin - მონეტა; fee – ჰონორარი/ქირა/საფასური; ransom - გამოსასყიდი/ფულადი ჯარიმა; credit – კრედიტი; hay - მცირე თანხა; means - სახსრები/საშუალება; booty დავლა; ticket - ქაღალდის ფული; remittance - ფულადი გზავნილი; expense - გასავალი/ხარჯი; profit - ხეირი/სარგებელი; loan - სესხი; value - ღირებულება/ ფასეულობა; reward - პრემია; treasure - ფული/საუნჯე; holdings - ანაბრები/სესხები; gravy – უკანონო შემოსავალი/ქრთამი; bread - სარჩო; pecuniary -

ფულადი/ფინანსური; fiscal - ფულადი/ფინანსური; coinage - ლითონის ფული; scratch - ქაღალდის ფული; currency - ვალუტა/ფული; gold - ფული/განძი; stock - ფონდი/მარაგი/ფული; price - ფასი/თანხა; popcorn - პოპკორნი/საკენკი; grubbing (money-grubbing - ვერცხლის/ფულისმოყვარე; dear - ძვირი.

დღეს ტექნოლოგიური რევოლუცია ფულსაც შეეხო და პირინგული (peer-to-peer, P2P) ვირტუალური, დეცენტრალიზებული კრიპტოლოგიური ვალუტის წარმოშობასთან ერთად ფულის ახალი სახელწოდებანი გაჩნდა, როგორც არის, ბიტკოინი (Bitcoin, BTC), ეთერიუმი (Ethereum), ბიტკოინ ქეში (Bitcoin cash), რიფლი (Ripple), ლიტეკოინი (Litecoin), ბიტვოლკინგი (Bitwalking). ეს ცნებები და მათთან დაკავშირებული სწორი და არასწორი ფორმები ისე სწრაფად შემოიჭრა ქართულ ლექსიკაში, რომ ლინგვისტებმა, მთარგმნელებმა და თვით ეკონომისტებმაც ხმის ამოდებაც ვერ მოასწრეს. ახლა უკვე ფულის თემატური სივრცე შემდეგი ახალი ტერმინებით გამდიდრდა:

Bitcoin/ BTC - ბიტკოინ; Ethereum - ეთერიუმი; Ripple - რიფლი; Litecoin - ლიტეკოინი; Bitwalking -ბიტვოლკინგი და სხვ. იმდენად, რომ კრიპტო ვალუტა შეიძლება ცალკე ვირტუალური ფულის ფორმატში განვიხილოთ.

როგორც უკვე აღვნიშნეთ ბიზნეს-ტერმინოლოგიის თემატურ განზომილებათა დიფერენცირებისათვის შესაძლოა ვალიდური გამოდგეს ლექსიკური ველის თეორიისა და სემანტიკური დომენების პრინციპის ერთგვარი კლასტერი.

დომენი ინგლისური სიტყვიდან „domain“ მომდინარეობს, რაც უებსტერის თანახმად სხვადასხვა დარგის მიხედვით შეიძლება იყოს:

1. law:
 - a) complete and absolute ownership of land;
 - b) land so owned;
2. a sphere of knowledge, influence, or activity;
3. mathematics: the set of elements to which a mathematical or logical variable is limited;
4. computers: a subdivision of the Internet consisting of computers or sites usually with a common purpose and denoted in Internet addresses by a unique abbreviation (such as *com* for commercial sites or *gov* for government sites) etc.

(Retrieved June 10, 2018, from <https://www.merriam-webster.com/dictionary/domain>)

1. სამართალი:

ა) მიწის სრული და აბსოლუტური საკუთრება;

ბ) ასეთი სამფლობელო;

2. განათლების, გავლენის, საქმიანობის სფერო;

3. მათემატიკა: ელემენტთა სიმრავლე, რითაც მათემატიკური ან ლოგიკური ცვლადი შემოიფარგლება;

4. კომპიუტერებში: ინტერნეტსივრცე, სადაც ერთიანი დანიშნულების ინტერნეტ-საიტებს საერთო აბრევიატურით აღნიშნული მისამართი აქვთ (მაგალითად, com კომერციული საიტებისთვის ან gov სამთავრობო საიტებისთვის), და სხვ.

არსებული ინგლისურ- ქართული ლექსიკონები „domain“-ის შემდეგი განმარტებით შემოიფარგლება: სამფლობელო, ადგილ-მამული, ასპარეზი, დარგი. ((Retrieved June 10, 2018, from <https://dictionary.ge>). ენციკლოპედიურ ლექსიკონში კი ასეთი განმარტებაა: ქსელის კვანძის დასახელება, ინტერნეტ-მისამართი, რომლის მეშვეობითაც ხდება ქსელურ კვანძთან წვდომა. ბოლოხანს დომენები ფართოდ გამოიყენება ინტერნეტ სივრცეში. ინტერნეტ-რესურსები სხვადასხვა დომენებად არის დაყოფილი და თითოეულ დომენს უნიკალური კოდი შეესაბამება, რომელიც ორი ან მეტი ასოსგან შედგენილ აბრევიატურას წარმოადგენს და ინტერნეტ-რესურსების იდენტიფიკაციის ფუნქციას ასრულებს.

სემანტიკური დომენის ცნება შედარებით ახალია და ცალკეული მეცნიერები ხვდასხვა მნიშვნელობით ხმარობენ, მათ შორის კომპიუტერული ლინგვისტიკის სფეროში.

ჩვენი კვლევის ფარგლებში მიზანშეწონილად გვესახება ამ ტერმინის გამოყენება ბიზნეს ტერმინოლოგიის სისტემატიზაციის და სეგმენტაციის კონტექსტში.

ზოგადად ეკონომიკა და, კერძოდ, ბიზნესი ძალიან ფართო სფეროა, რომელიც მრავალი იერარქიული და ვერტიკალური, თუ ჰორიზონტალური სიბრტყეებისაგან შედგება, აქედან გამომდინარე, მრავალფეროვანი და მრავალწახნაგოვანია ბიზნეს-ტერმინოლოგიაც.

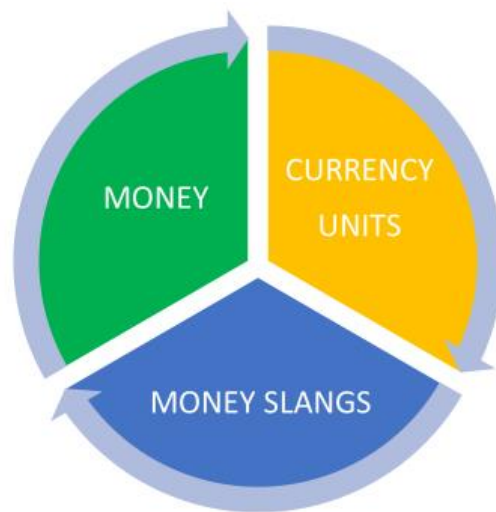
შეიძლება ითქვას, რომ როგორც ეკონომიკური თეორიის ისე ლექსიკური ველის თეორიის თვალსაზრისით ეს ერთი უზარმაზარი სემანტიკური ველია, რომელიც დომენის

ზემოჩამოთვლილი ყველა დეფინიციის ზოგადი გაგებით უამრავ დომენს აერთიანებს.

იმდენად, რამდენადაც ჩვენი კვლევა ბიზნეს-ტერმინოლოგიის კონკრეტული თემატური სივრცით - ფულისა და ფინანსური ტრანზაქციის აღმნიშვნელი ტერმინოლოგიით

შემოსაზღვრება წინამდებარე შრომაში მხოლოდ ფინანსურ ველს განვიხილავთ ინგლისურ-ქართული ტერმინოლოგიური კონტექსტის ჭრილში.

როგორც ზემოთ აღვნიშნეთ, პრაქტიკულმა მთარგმნელობითმა გამოცდილებამ გვაჩვენა, რომ ტერმინოლოგიის ადეკვატურად თარგმნისათვის, განსაკუთრებით მანქანური თარგმანის შემთხვევაში, რაც უდავოდ ხელს უწყობს მთარგმნელობითი საქმიანობის ნაყოფიერების ამაღლებას, საჭიროა ლექსიკონების, კერძოდ ელექტრონული ლექსიკონების, სისტემატიზაცია-სეგმენტიზაცია და ამ მიზნის მისაღწევად მიზანშეწონილად მივიჩნიეთ კვლევაში ლექსიკური ველის თეორიის მონაპოვარი გამოგვეყენებინა და ჩვენ მიერ მოკვლევული ფულის თემატური სივრციდან შერჩეული ტერმინოლოგია სამ ნაწილად დავაჯგუფეთ: 1. თვითონ ფული როგორც ასეთი; 2. ფულის აღმნიშვნელი ტერმინოლოგია 3. ფულის ერთეულები. კვლევის ამოცანებისა და შესაბამისად, ჩვენი ცენტრალური საკვლევი სემანტიკური ველი იქნება ფინანსები, რომელიც შეიძლება პირობითად დაიყოს შემდეგ დომენებად: თანხები და რესურსები. თანხები თავის მხრივ მოიცავს ფულს, დანაზოგს, თანხას და სხვა. რესურსებში კი გაერთიანდება ქონება, შემოსავალი და ა.შ.

დიაგრამა 4.

საილუსტრაციოდ ფულის აღმნიშვნელი ტერმინოლოგიის ერთი ნაწილი პირობითად სამ სეგმენტად დავყავით. თითოეული სეგმენტისათვის კონკრეტული ტერმინოლოგიით შემოვიფარგლეთ, პირველი სეგმენტი მოიცავს ზოგადად ფულის ცნებას და მასთან დაკავშირებულ კონკრეტულ ტერმინოლოგიას:

MONEY

finances - funds - resources –means; currency – budget; amount- sum; savings – securities; equity – shares; cash – capital; monetary – pecuniary; revenue – income; profit – gain; value – cost; inflation – devaluation; liquidity – assets; reward –compensation; remuneration – wages; salary – payment.

შემდეგ მოდის ფულადი ერთეულები:

CURRENCY UNITS

Medium of Exchange

US dollar; C note – stock; British pound; Australian dollar; Euro; Russian ruble; banknotes – bills ; coin – cent; bit – 12.5 cents; dime -10 cents; nickel – 5 cents.

MONEY SLANGS

buck – bucks; Loot; Dough; Quid; deep pocket; Hay; Popcorn; Rocks; Mint; Moolah; Dosh; green paper; bitcoin – P2P.

და ბოლოს ფულთნ დაკავშირებული ჟარგონი:

MONEY SLANGS

buck – bucks; Loot; Dough; Quid; deep pocket; Hay; Popcorn; Rocks; Mint; Moolah; Dosh; green paper.

ანალოგიურად სამ სეგმენტად დავყავით ამავე ტერმინოლოგიის ქართული შესატყვისები და თითოეული სეგმენტისათვის კონკრეტული ეკვივალენტური ტერმინოლოგია შევარჩიეთ:

დიაგრამა 5.

შესაბამისად, ზუსტად ინგლისური სეგმენტების მიხედვით დავალაგეთ ქართული ანალოგებიც:

ფული

ფინანსები - ფონდი - რესურსები - სახსრები; თანხა; დანაზოგი - ფასიანი ქაღალდები;

კრედიტი - დეპოზიტი; აქცია - წილი; ნაღდი ფული - კაპიტალი; ფულადი - ფინანსური;

შემოსავლები - შემოსავალი; მოგება - სარფა; ღირებულება - ფასი; ინფლაცია - დევალვაცია;

ლიკვიდურობა - აქტივები; გასამრჯელო - კომპენსაცია; საზღაური - ჯამაგირი; ხელფასი -

ანაზღაურება.

შემდეგ არის ფულის ერთეულები:

ფულის ერთეულები; გაცვლის საშუალება; ამერიკული დოლარი; ასდოლარიანი - ფასიანი

ქაღალდი; ოცდოლარიანი; ბრიტანული ფუნტი; ავსტრიული დოლარი; ევრო; რუსული

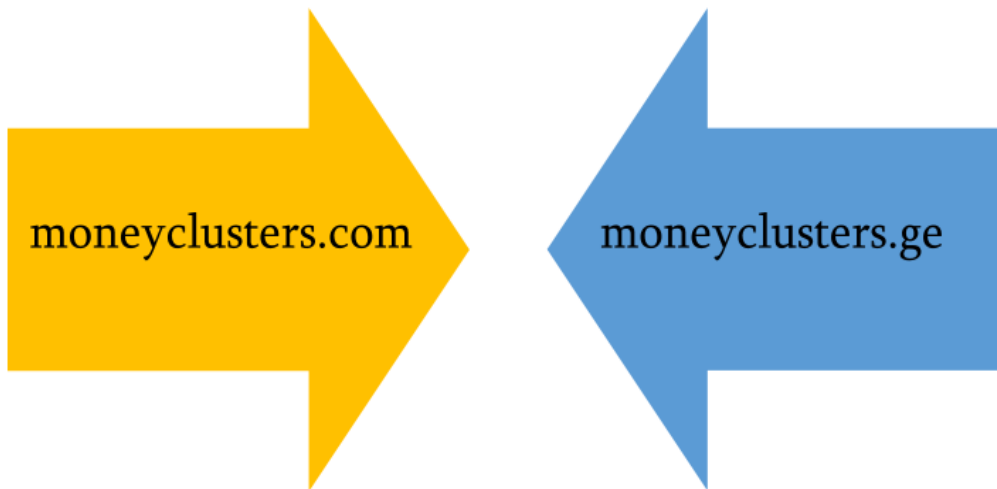
რუბლი; ბანკნოტი - ქაღალდის ფული; მონეტა - ცენტი; ბიტი - 12.5 ცენტი; დაიმი -

ათცენტისანი; ნიკელი - 5 ცენტი; ბიტკოინი - პირინგი.

და ბოლოს ფული ჟარგონის ენაზე:

ბაქსი; მაცუთი; ფარა; სტერლინგი; სქელი ჯიბე; ჩეჩქი; საკენკი; ქვიშასავით; ლიმონი; ქეში; ფოლი; მწვანე ფული.

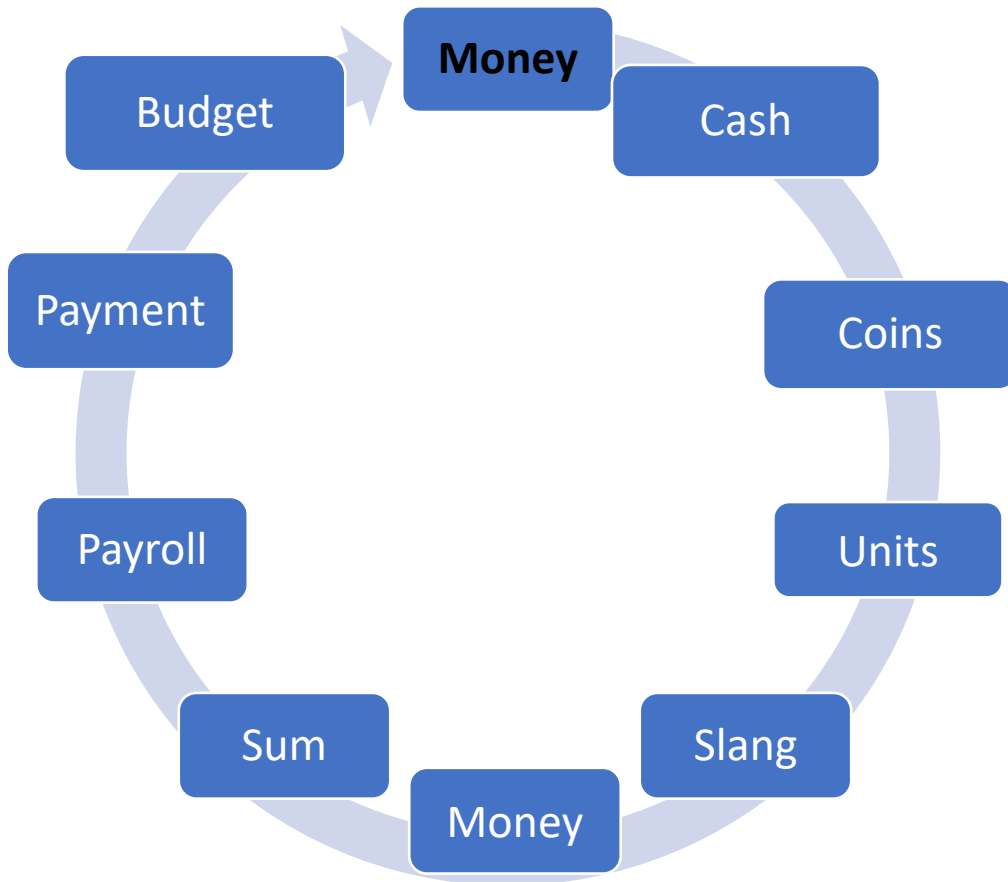
ჩვენი მოსაზრებით, თუ კონკრეტულ ინგლისურენოვან ტერმინოლოგიას გარკვეული კატეგორიების საფუძველზე სისტემურ სეგმენტებში ცალ-ცალკე კლასტერებად დავაჯგუფებთ და პირობითად კონკრეტული სახელწოდების დომენებში გავაერთიანებთ და შესაბამის ქართულ ტერმინოლოგიას ზუსტად ანალოგიურად დავაჯგუფებთ და ამავე სახელწოდების ქართულ დომენებში გავაერთიანებთ, მაგალითისთვის პირობითად - moneyclusters.com/ moneyclusters.ge (დიაგრამა 6.),

დიაგრამა 6.

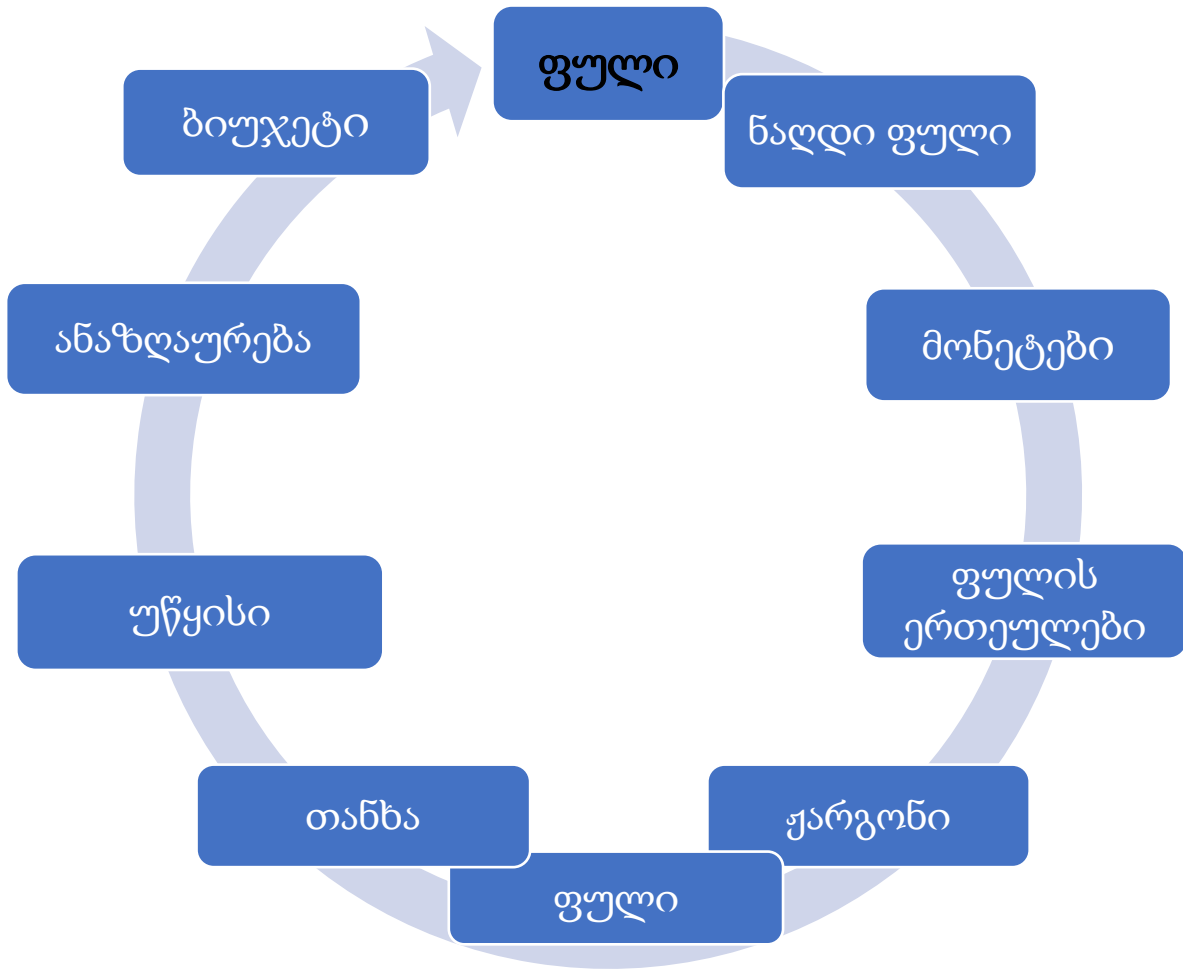
ინფორმაციული ტექნოლოგიების სპეციალიტები, კონკრეტულად პროგრამისტები შეძლებენ ისეთი ალგორითმები შეადგინონ, რომლებიც ამა თუ იმ დომენში შემავალი ტერმინების ზუსტი ეკვივალენტის წრაფად და უშეცდომოდ მოძიებას უზრუნველყოფს. ზემოთ მოყვანილი ნიმუშების ანალოგიურად, შესაძლებელია უფრო მრავალფეროვანი კონფიგურაციების შექმნა და ზოგადად ბიზნეს ტერმინოლოგიის, და არა მხოლოდ ფულის აღმნიშვნელი ტერმინოლოგიის, არამედ ფულის და საერთოდ ფინანსური

ტრანზაქციების თემატურ სივრცეში შემავალი ინგლისურენოვანი ტერმინოლოგიის მრავალმხრივი სეგმენტაცია (დიაგრამა 7).

დიაგრამა 7.

შესაბამისად მოხდება ფულის აღმნიშვნელი ტერმინოლოგიის, და ზოგადად ფინანსური ტრანზაქციების თემატურ სივრცეში შემავალი ქართულენოვანი ბიზნეს ტერმინოლოგიის მრავალმხრივი სეგმენტაციაც (დიაგრამა 8).

დიაგრამა 8

ანალოგიურად მოხდება ჩვენი კვლევის ფარგლებში შერჩეული სხვა ტერმინოლოგიის თარგმნა და დომენებად სეგმენტაცია.

დასკვნა

ქართულენოვანი ბიზნეს ტერმინოლოგიის სფეროში არსებული პრობლემა დაკავშირებულია ბიზნესის სფეროს განვითარებისა და აღნიშნული სფეროსათვის შესაბამისი ტერმინოსისტემის ჩამოყალიბების ინტენსიურობის ხარისხითა სხვაობასთან. ბიზნესის სფეროსათვის შესაბამისი ტერმინოსისტემა ჯერჯერობით „გზაში მყოფი“ სისტემის შთაბეჭდილებას ტოვებს. ახალი რეალია თანდათანობით იძენს თავის ენობრივ გამოხატულებას ქართული ენისათვის ორგანული ფორმით. ამ ეტაპზე კი ქართული ენა ინტენსიურად იყენებს ინგლისური ენისათვის ტიპური ენობრივი ფორმების კალკირებას. კოგნიცია ფორმირდება, მაგრამ იმავდროულად იგი ის ძალაა, რომელსაც ფორმირება ძალუძს. ენა არა მხოლოდ ასახავს ემპირიულ მოცემულობას, არამედ ახდენს მის პროდუცირებას იმ ხარისხით, რა ხარისხისაცაა ჩვენი უნარი, შექმნას სიმბოლოები. ანალიზმა ცხადყო, რომ ინგლისურენოვანი ტერმინის ქართულში დამკვიდრების პირველ ეტაპზე ხდება ტერმინის სემანტიზაცია. აღნიშნული პროცესი გულისხმობს ტერმინის ადაპტაციას ბიზნესის სფეროში.

ინგლისურენოვანი ტერმინის დამკვიდრების მეორე ეტაპზე ხდება ტერმინის კონვენციონალიზაცია. აღნიშნული პროცესი გულისხმობს ტერმინის ტრანსპოზიციას ბიზნეს კომუნიკაციის სფეროდან ენის სისტემაში, სხვა სიტყვებით, ხდება ტერმინის ტრანსფორმაცია ენობრივი სისტემის ელემენტად. სამეტყველო ერთეულის ტერმინად ჩამოყალიბება სწორედ კონვენციონალიზაციის პროცესით სრულდება.

ანალიზმა ცხადყო, რომ ინგლისურენოვანი ბიზნეს ტერმინოლოგიის ქართულად თარგმნისას გამოყენებულია: კოპირება, კალკირება, ტრანსკრიფცია/ტრანსლიტერაცია, სემანტიკური ეკვივალენტი/ფუნქციური ანალოგიზაცია.

ინგლისური ბიზნეს ტერმინების ქართულ ენაზე ნომინაციის პროცესში იკვეთება ახალი სიტყვების შექმნის ძირითადი წყაროები: სემანტიკური დერივაცია - არსებული სიტყვისთვის ახალი მნიშვნელობის მინიჭება, ახალი სიტყვების წარმოება ახალი რეალიების აღსანიშნავად - ერთეულთა შექმნა ენის სიტყვაწარმოებითი საშუალებების გამოყენებით, ნასესხობები - ინგლისური ენიდან ნასესხები ტერმინების ქართულ ენაში ტრანსპოზიცია მათი ტრანსფორმაციის გზით.

რეცეპტორი ენის სისტემაში ნასესხობა ექვემდებარება ადაპტაციას. პირდაპირი ნასესხობა ექვემდებარება არა მხოლოდ სემანტიკურ, არამედ ფორმალურ ასიმილაციასაც.

კვლევის შედეგად დაფიქსირდა კომპრესიის ტენდენცია, რაც გამოიხატება ბიზნესის სფეროსათვის შესაბამის ტერმინოსისტემაში ფიქსირებულ აბრევიატურათა შთამბეჭდავ რაოდენობაში. კონდენსირებულ ფორმათა სიმრავლე წარმოადგენს ტერმინოსისტემის ერთ-ერთ უმნიშვნელოვანეს მახასიათებელს. კვლევა ადასტურებს, რომ ბიზნეს ტერმინოლოგიაში დამკვიდრებული აბრევიატურები წარმოადგენს მრავალკომპონენტის შესიტყვებათა სუბსტიტუტებს.

ბიზნეს კომუნიკაციის სფეროსათვის შესაბამისი ქართული ტერმინოსისტემის კიდევ ერთ მახასიათებელს წარმოადგენს ინგლისური ენიდან ნასესხები ტერმინ-მეტაფორები, რომელთა სესხებაში იკვეთება: ზოგადი გამოყენების სიტყვის ერთ-ერთი მნიშვნელობის ტრანსპოზიცია ერთი სემანტიკური ველიდან მეორეში და ზოგადი გამოყენების სიტყვის ტერმინოლოგიზაცია.

მეტაფორული ტერმინების ინგლისურიდან ქართულ ენაზე თარგმნის პროცესში გამოიყენება პირდაპირი გადატანის, ტრანსკრიფცია/ტრანსლიტერაციის და განმარტებითი თარგმანის ხერხები. მათ შორის გამოყენების სიხშირის ყველაზე მაღალი ხარისხით ხასიათდება მეტაფორის პირდაპირი გადატანა, რომელიც ეფუძნება ფონურ ცოდნას.

ტრანსკრიფცია/ტრანსლიტერაციისა და განმარტებითი თარგმანის შემთხვევაში კი ადგილი აქვს მეტაფორული მნიშვნელობის კარგვას. შესაბამისად, აზრის გადმოსაცემად არ არის საკმარისი მხოლოდ ადეკვატური ვარიანტის შერჩევა - აუცილებელია ფონური ცოდნის, ლოგიკის, კონტექსტისა და ცნების გათვალსწინებაც.

ანალიზმა გამოავლინა ნასესხები ტერმინის მნიშვნელობის შევიწროვება სემანტიკურად, რეფერენტულად, სტილისტურად, სოციალურად ან კონოტაციურად.

უეკვივალენტო ლექსიკის თარგმნისას მნიშვნელოვანია თარგმანის სიტუაციურ-დენოტაციური მოდელის გამოყენება. უეკვივალენტო ლექსიკის თარგმანის ვარიანტის შერჩევა დეტერმინირებულია ორიგინალში აღწერილი სიტუაციით. ხშირად იკვეთება აღნიშნული სიტუაციის დამატებითი მხარეების გამოვლენის აუცილებელია ორიგინალის ადეკვატურად გაგებისა და თარგმნისათვის.

ბიზნეს კომუნიკაციის სფეროსათვის შესაბამისი ტერმინოსისტემის ანალიზის ერთ-ერთ ოპტიმალურ გზას წარმოადგენს ტერმინოსისტემის ძირითად კონცეპტთა კოგნიტური ინტერპრეტაცია, სხვა სიტყვებით, ვერბალიზებული ცოდნის კვლევა და იმის ახსნა, თუ როგორ უკავშირდება ენა აზროვნებას - მის ცნებობრივ (კონცეპტუალურ) სტრუქტურებსა და კატეგორიებს, მის კოგნიტურ ოპერაციებს.

საკვლევი ტერმინოსისტემის სემანტიკისათვის ფუძემდებლურია დომენის ფენომენი, რომელიც მოიცავს მენტალურ გამოცდილებას, რეპრეზენტაციულ სივრცეებსა და კონცეპტუალურ კომპლექსებს.

ადამიანის მენტალური გამოცდილების დაუსრულებელი განვითარების წყალობით, ბიზნესის თემატური სივრცე წარმოადგენს დომენების ღია სტრუქტურას, რომელშიც ჩნდება მოცულობითა და სირთულით განსხვავებული კონცეპტუალური იერარქიები. სხვადასხვა დონის დომენები ქმნიან ბიზნესის კონცეპტუალურ სფეროს - მთლიან ცნებობრივ სივრცეს. კონცეპტუალურ სფეროში ცნებობრივი სივრცეების მემვეობით მიმდინარეობს „ინფორმაციის გრანულაცია“.

ნაშრომში ბიზნესის სფეროსათვის რელევანტური ტერმინოსისტემის სემანტიკისათვის გამოყენებულია კლასტერული ანალიზი, რომელიც გულისხმობს ყველა რელევანტური ელემენტის კლასტერულ „ხეში“ ჩართვას. სისტემის იერარქიული კლასტერიზაციის შედეგად აიგო ”ცოდნის პირამიდა“, რომლის სპეციფიკაც განპირობებულია ადამიანის მეხსიერებაში ცნებებს შორის სხვადასხვა ტიპის მიმართებათა არსებობით.

ბიზნესის სფეროში გამოიყო შემდეგი თემატური განზომილებები: “Accounting”, “Banking”, “Logistics”, “Marketing”, “Branding”, “Tax”, “Money”, “Industrial Sociology”, “Industrial Agreements”, “Labor Relations”, “Employee Relations”, “Enterprise Resource Planning”. ფულის თემატურ განზომილებაში გამოიკვეთა შემდეგი ზონები: “Synonyms“, “Slang“, “Amount“, “Time Value“.

თითოეული განზომილება ლექსიკალიზდება ნომინაციური ველების მემვეობით. სისტემის იერარქიული კლასტერიზაცია იძლევა ცოდნის თითოეული ასპექტის დეტალური განხილვის შესაძლებლობას. თითოეული ასპექტი გააზრებულია როგორც მთლიანის კონკრეტული პროექცია.

ბიზნესის სფეროსათვის რელევანტური ”ცოდნის პირამიდა” წარმოადგენს სიღრმისეულ კავშირთა, მიმართებათა და კანონთა ერთობლიობას, რომელიც განსაზღვრავს საკვლევო ფენომენის ძირითად მახასიათებლებსა და განვითარების ტენდენციებს.

გამოყენებული ლიტერატურა:

- ახალი აღთქმა (1992). სტოკჰოლმი: ბიბლიის თარგმნის ინსტიტუტი.
- ბლანშარი ო. (2010). მაკროეკონომიკა. (მთარგმნ. ნ. ხადური, მ. ჩიქოზავა, ნ. კაკულია),
თბილისი: თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტი.
- ბლანშო მ. (2002). თარგმანის შესახებ. (მთარგმნ. მ. ხარბედია) თბილისი: არილი.
- გაჩეჩილაძე გ. (1958). *მხატვრული თარგმანის თეორიის საკითხები*, თბილისი: საბჭოთა საქართველო.
- გუგუშვილი პ. (1952) ეკონომიკური ტერმინოლოგიისა და მეცნიერული თარგმანისათვის. თბილისი: მეცნიერება.
- სმითი ა. (1938). გამოკვლევა ხალხთა სიმდიდრის ბუნებისა და მიზეზების შესახებ (მთარგმნ. ფ. გოგიჩაიშვილი).. თბილისი: სახელმწიფო უნივერსიტეტის გამომცემლობა.
- კეკელიძე კ. (1951). *ლიტერატურული ძიებანი*, ტ. VII, თბილისი: საქართველოს მეცნიერებათა აკადემია.
- კეკელიძე კ. (1981). *ძველი ქართული ლიტერატურის ისტორია*. ტ. I, თბილისი: საქართველოს მეცნიერებათა აკადემია
- მენჭიუ გ. (2008) ეკონომიკის პრინციპები, (მთარგმ. ა. ახვლედიანი, ნ. მანჩხოშვილი და სხვ.) თბილისი: დიოგენე.
- მცხეთური ხელნაწერი (1981). თბილისი: მეცნიერება
- ორბელიანი, ს. (1928). ქართული ლექსიკონი, თბილისი: გამომცემლობა ქართული წიგნი.
- პასი, ო. (2002). თარგმანი: ლიტერატურა და წერილები (მთარგმნ. ლ. მჭედლიშვილი).
თბილისი: არილი.
- სოსიური, ფ. (2002). ზოგადი ენათმეცნიერების კურსი (მთარგმნ. ც. ბიბილეიშვილი).
თბილისი: დიოგენე.
- საყვარელიძე, ნ. (2001). თარგმანის თეორიის საკითხები. თბილისი: თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტის გამომცემლობა.

- Гумбольдт, В. (1984). Избранные труды по языкознанию. (Г. Рамишвили, Пер.). Москва: Прогресс.
- Alvarez, R. & Vidal, M. Carmen-Africa (eds.) (1996). Translation, Power, Subversion. Clevedon: Multilingual Matters.
- Arrowsmith, W. & Shattuck R. (eds.) (1961). The craft and context of translation, Austin: U Texas Press.
- Auroux, S., Koerner K., Niederehe H., Versteegh K (2001). History of language science. Volume 2. Berlin, New York: Walter de Gruyter.
- Bachman L. F. (1990). Fundamental considerations in language testing. Oxford: Oxford University Press.
- Baker, M. (1992): In other words: A coursebook on translation. London/ New York: Routledge.
- Bagaric, V. & Djigunovic, J. M. (2007). Defining communicative competence. Metodika 8(1). 103
- Bassnet, S. & Lefevere A. (eds.) (1990): Translation, history, and culture, London: Pinter Publishers.
- Bassnett-McGuire, S. (1980): Translation studies, London: Methuen.
- Bell, Roger T. (1991). Translation and translating: theory and practice, London: Longman.
- Bell, A. & Russel, C. (2000). Beyond human, beyond words: anthropocentrism, critical pedagogy, and the poststructuralist turn. Canadian Journal of Education, 25 (3), 188–203.
- Bermann, S.& Porter, C. (eds). 2014. A companion to translation studies. Malden/Oxford: Wiley Blackwell. Oxford: Oxford University Press.
- Bialystok E. (1990). Communication strategies: A psychological analysis of second-language use. Oxford: Blackwell.
- Biguenet, J. & Rainer S. (eds.) (1989): The craft of translation. Chicago: University of Chicago Press.
- Blokh M. (1983). A course in theoretical English grammar. Moscow: Vyshaia Shkola.
- Bloomfield, L. (1973). Language. London: George Allen & Unwin Ltd.
- Bongaerts, T., Poulish, N. (1989). Communication strategies in L1 and L2: Same or Different? Applied Linguistics 10(3), 235.

- Canale, M. & Swain, M. (1980). Theoretical Bases of Communicative Approaches to Second Language Teaching and Testing. *Applied Linguistics* 1(1), 216-223
- Canale, M. (198). From communicative competence to communicative language pedagogy. In: Richards, J. C. & Schmidt, R. W. (eds) *Language and communication*. New-York: Longman Group Limited, 3. 78-93
- Catford, J. C. (1965). *A linguistic theory of translation: An essay in applied linguistics*. Oxford: Oxford University Press.
- Catford, C. J. (1965). *A linguistic theory of translation*. Oxford: Oxford university Press.
- Chesterman, A. (1989). *Readings in translation theory*, Helsinki: Finn Lectura.
- Chomsky, N. (1965). *Aspects of the theory of syntax*. Cambridge, Massachusetts: The M. I. T. Press.
- Corder, S. P. (1983). Strategies of communication in Faerch, C. & Kasper, G. (eds.): *Strategies in Interlanguage communication*. New-York: Longman Group Limited.
- Cruse, D. A. Some Thoughts on agentivity (1973). *Journal of Linguistics* 9, 107-123
- Davidson D. (2001) *Inquiries into truth and interpretation*. (2nd ed.). Oxford: Clarendon Press.
- Derrida J. (1998). *Monolingualism of the other: or, The prosthesis of origin*. (Mensab, Transl.). Stanford: Stanford University Press (Original work published 1996).
- Ervin-Tripp, S. M. (1972). Children's sociolinguistic competence and dialect diversity. In Gordon, I. U. (Ed.), *Early childhood education: The seventy-first yearbook of the National Society for the Study of Education*. Chicago: University of Chicago Press. 2. 123-156
- Fellbaum, C. (1998). *WordNet. An Electronic Lexical Database*. Cambridge, Mass.: MIT Press.
- Fillmore, Ch. (1982). Frame semantics. In *Linguists in the morning calm*. (Edited by the Linguistic Society of Korea). Seoul, Korea: Hanshin Publishing Company
- Firth, J. R. (1969). Language and style. In *Readings in modern English lexicology*. Leningrad: Prosveshenye.
- Frawley, W., Lantolf, J., P. (1985). Second language discourse: A vigotskian perspective. *Applied Linguistics*, 611, 114-118

- Frawley, W. (1984). Translation: literary, linguistic, and philosophical perspectives. Newark [Del.]/London: University of Delaware Press. 67-78
- Geeraerts D. (2002). The theoretical and descriptive development of lexical semantics. In L. Behrens&D. Zaefferer [Eds.]. The Lexicon in focus. Competition and Convergence in Current Lexicology (23-42). Frakfurt: Peter Lang Verlag]
- Geeraerts, D. (1988a). Cognitive grammar and the history of lexical semantics. In B. Rudzka-Ostyn (ed.), Topics in Cognitive Linguistics. Amsterdam: John Benjamins Publishing Company.
- Gentzler, E. C. (1993): Contemporary translation theories. London: Routledge.
- Gile, D. (2001). Critical reading in (interpretation) research. In D. Gile, et al (Eds). Getting started in interpreting research. Amsterdam: John Benjamins Publishing Company.
- Glahn, E. (1980). Introspection as a method of elicitation in interlanguage studies. Interlanguage Studies Bulletin, Utrecht, 5 (1), 56-74.
- Glozzo, A., Strapparava, C. (2009). Semantic domains in computational linguistics. Berlin heidelberg: Springer.
- Gorlée, D. L. (1994). Semiotics and the problem of translation. Amsterdam: University of Amsterdam.
- Habermas, J. (1970). Toward a theory of communicative competence. In Dreizel H. P. (ed.): Recent Sociology. New York: Macmillan.
- Halverson, S. (1997). The concept of equivalence in translation studies. In: Target, (9) 2. 207-234
- Hardwick, Lorna (2000): Translating Words, Translating Cultures, London: Duckworth. 78-73
- Hatim, B. & Mason, I. (1990). Discourse and the translator. London: Longman.
- Hatim, B. & Mason, I. (1997). The Translator as communicator. London: Routledge.
- Hatim, B. (1997/2000). Communication across cultures. Translation theory and contrastive text linguistics. Exeter: University of Exeter Press.
- Hatim, B.(2001). Teaching and researching translation. Harlow: Longman.
- Hermans, T. (1999). Translation in systems. Descriptive and system-oriented approaches explained. Manchester: St Jerome Publishing.
- Humboldt, W. (1816). Einleitung zur Agamemnon. Retrieved March 2, 2016, from http://courses.logos.it/EN/3_15.htm

- Hymes, D. H. (1974). Foundations in sociolinguistics. An ethnographic approach. Philadelphia: University of Pennsylvania Press,
- Hymes, D. H. (1971). On communicative Competence. In: J. B. Pride & J. Holmes (eds.) Sociolinguistics. Selected Readings. Harmondsworth: Penguin Education.
- Jakobson, R. (1959/1966). On Linguistic Aspects of Translation. In R. Brower (Ed.). On Translation (pp. 82-97). New York: OUP.
- James, E. (ed.) (1969). Monograph Series on Language and Linguistics. Washintod D. C.: GURT
- Joseph, J. (1997). Why isn't translation impossible? In: Language at work. British studies in applied linguistics. <https://books.google.ge/books?isbn=185359427X> retrieved
- Katz, J.J. & Fodor, J.A. (1963) The structure of a semantic theory. Language 39, 170-210
- Khanji, R. (1996). Two perspectives in analysing communication strategies. International Review of Applied Linguistics (IRAL) XXXIV/2, 152-154
- Kratz D. (1986). An interview with Norman Shapiro. Translation Review, 19, 1, Published online 21 Aug. 2012. Retreived April 17, 2019 from <http://www.tandfonline.com/doi/abs/10.1080/07374836.1986.10523366>
- Levy, J. (1967). Translation as a decision process. In To honor Roman Jakobson, 3 vols, The Hague: Mouton. 226-238
- Lyons , J. (1981). Language, meaning and context. London: Fontana.
- Lyons, J. (1977). Semantics. Cambridge: Cambridge University Press.
- Lyons, J. (1963). Structural Semantics. Oxford: Blackwell
- Mellinger, C. D. & Hanson, T. A. (2017). Quantitative research methods in translation and interpreting studies. London and New York: Routledge.
- Miller, G., Beckwith, R., Fellbaum, C., Gross, D., Miller, K. (1993). Introduction to WordNet: An On-line Lexical Database.
- Minsky M. (1997). A Framework for Representing Knowledge. In J. Haugeland (Ed). Mind Design II. Philosophy Psychology Artificial Intelligence. (2nd ed.). Cambridge, Massachusetts, London, England: MIT-Press.
- Munday, J. (2001). Introducing translation studies. theories and applications. London: Routledge.

- Muschard, J. (1996). Relevant translations: history, presentation, criticism, application, Frankfurt am Main: Peter Lang.
- Newmark, P. (1988). A textbook of translation. New York/London: Prentice Hall.
- Nida, E. (1964). Toward a science of translating. Leiden: E. J. Brill.
- Nida, E. A. & Taber C. R. (1969). The theory and practice of translation. Leiden: E. J. Brill.
- Nord, C. (1997). Translating as a purposeful activity: Functionalist approaches explained. Manchester: St. Jerome Press.
- Paribakht, T. (1985). Strategic competence and language proficiency? Applied Linguistics 6(2), 143
- Pöchhacker, F. (2004). Introducing Interpreting Studies. London/New York: Routledge. 24-38
- Postgate, J. P. (1922). Translation and translations : theory and practice, London : G. Bell and sons Ltd.
- Pym, A. (1992). Translation and Text Transfer: An essay on the principles of intercultural communication. Frankfurt am Main: Peter Lang.
- Pym, A. (2014). Exploring translation theories. Second edition. London/New York: Routledge.
- Quine, W. (2004). Meaning and translation. In L. Venuti (Ed.). The translation studies reader. London & New York: Taylor & Francis Group.
- Quine, W. (1960). Word and object. Cambridge, Massachusetts: MIT Press.
- Richardson, M. (1980) The Journal of Business Communication. 17(3), p. 19-31
- Robinson, D. (2003). Becoming a translator: an introduction to the theory and practice of translation, London: Routledge.
- Rosch, E. (1978). Principles of Categorization. Berkeley: University of California.
- Saldanha, G. & O'Brien, Sh. (2013). Research methodologies in translation studies. Manchester: St Jerome.
- Sapir, E. (1929). The status of linguistics. Language, Vol. 5. No 4, 207-214.
- Savignon, S. J. (1972). Communicative competence: An experiment in Foreign Language Teaching. Philadelphia: Center for Curriculum Development, 116-132.
- Savignon, S. J. (1972). Communicative Competence: An Experiment in Foreign Language Teaching. Philadelphia: Center for Curriculum Development, 28-31.
- Schiffrin D. (1994). Approaches to discourse. Oxford: Blackwell.

- Snell-Hornby, M. (1995). *Translation Studies. An Integrated Approach*. Amsterdam: John Benjamins.
- Snell-Hornby, M. (1994). *Translation Studies: An Interdiscipline*. Amsterdam: John Benjamins.
- Sperber, D., Willson D. (1995). *Relevance: Communication and cognition*. (2nd ed.). Oxford & Cambridge: Blackwell.
- Sperber, D., Willson, D. (1995). *Relevance: Communication and Cognition*. (2nd ed.). Oxford: Cambridge, MA.
- Steiner, G. (1992). *After Babel: Aspects of Language and Translation*. (2nd ed.). Oxford University Press.
- Stern, H. H. (1986). *Fundamental Concepts of Language Teaching*. Oxford: Oxford University Press.
- Strawson, P. F.(1991). *Intention and Convention in Speech Acts*. In *Pragmatics: A Reader*. Oxford: Oxford University Press.
- Tarone, E., Cohen, A. D. & Dumas, G. A. (1983). *Closer look at some interlanguage terminology: a framework for communicative strategies*. In C. Faerch & G. Kasper (Eds.). (pp. , 35-48). *Strategies in interlanguage communication*. New-York: Longman Group Limited.
- Tarone, E., Yule G. (1989). *Focus on the Language Learner*. Oxford: Oxford University Press,
- Taylor, J. R. (2008). *Prototypes in cognitive linguistics*. In P. Robinson & N. Ellis (Eds.), *Handbook of Cognitive Linguistics and Second Language Acquisition*, 39-65. London: Routledge.
- Thomas, J. (199). *Business Writing in History: What Caused the Dictamen's Demise*. *The Journal of Business Communication*, 36 (1).
- Toury, G. 2012. *Descriptive Translation Studies and Beyond*. (Revised ed.). Amsterdam/Philadelphia: John Benjamins.
- Toury, G. (1980). *In search of a theory of translation*, Tel Aviv: Porter Institute.
- Troike, R. (1969). *Receptive competence, productive competence and performance*. In E. James (Ed.). (62-68). *Monograph Series on Language and Linguistics*.
- Venuti, L. (1995). *The Translator's Invisibility. A History of Translation*. London & New York: Routledge.

- Ulmann, S. (1969). Language and style. In S. Khidekel, R. Ginzburg, G. Kniazeva, A. Sankin (Eds.)
Readings in modern English lexicology. Leningrad: Prosveshenye.
- Weedon, C. (1987). Feminist practice and poststructuralist theory. London: Blackwell
- Widdowson, H. G. (1984). Exploration in Applied Linguistics 2. Oxford: Oxford University Press.
- Widdowson, H. G. (1983). Learning purpose and language use. Oxford: Oxford University Press.
- Wills, W. (1996). Knowledge and skills in translation behavior. Amsterdam: John Benjamins.